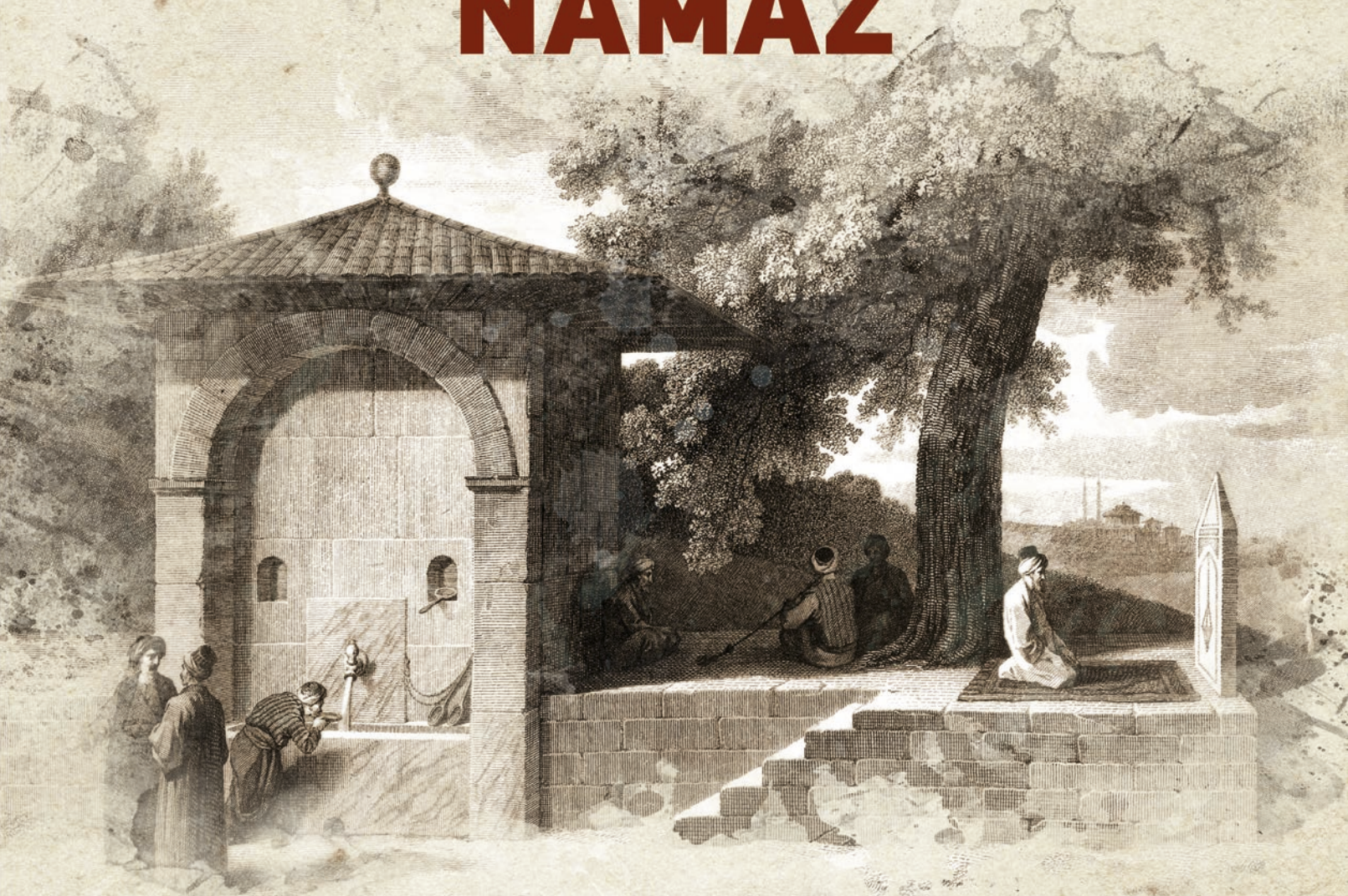

ARALIK 2022
SAYI:48

diyanet
aile
dergisi

MÜMİNİN MİRACI NAMAZ

4

GÖKLER SOFRASI NAMAZ

16

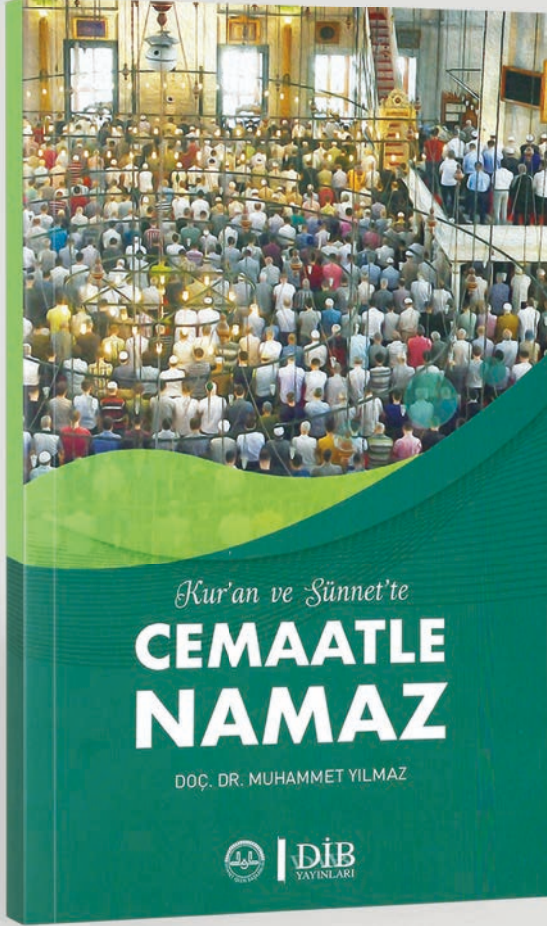
AİLEMDE NAMAZ

40

KURUCU BAĞ: NİYET

52

ALLAHUEKBER DAĞLARI
VE SARIKAMIŞ

Namaz, ölümlü insanla sonsuz kudret arasında aracasız bağlantıdır. Sonsuz kaynaktan süzülen katrelerle insana hayat veren ve onu enginlere kanatlandırır. Cemaatle namaz; vahdeti, birliği, dirliği, bütünlüğü, bir ve beraber olmayı temin eder. Aynı hedefe ve amaca yönelik saf tutan herkesi birbirine öz kardeş yapar. Müslümanları güçlü bir topluluk hâline getirir, kaynaştırır, bütünleştirir. Böylece, aynı değerlere inanan Müslümanları, aynı hedefe kilitlenen ve İslam kimliğiyle bütünleşen bir toplum haline dönüştürür; onlara aynı değerleri paylaşan bir ümmet şuuru ve şahsiyetli kişilik kazandırır.

yayinsatis.diyaret.gov.tr

Yurt içinde Diyanet yayınları satış yerlerinden, yurt dışında müşavirlik ve ataşeliklerimizden temin edebilirsiniz.

TAKDİM

DİNİN DİREĞİ NAMAZ

Dr. Lamia Levent ABUL

Namaz, bahsettiği nice nimetler karşısında Yüce Yaradan'a hamdüseneda bulunma, O'nun azametini hatırlama ve içtenlikle O'na yönelmedir. Namazla Rabbimize yakınlaşır, kulluk bağımızı güçlendiririz. Peygamber Efendimiz'in (s.a.s.) buyurduğu üzere namaz dinin direği (Tirmizi, İman, 8), mümin olmanın da gereğidir. Namaz, nice hikmetlerle dolu manevi bir yolculuktur. İftitah tekbiri-

miz, bir yönüyle güzelliklere, ahlaka, erdeme kapı aralayışımızdır. Diğer yönüyle de Allah'tan ve O'nun rızasından başka her şeyden yüz çevirebileceğimizin sembolüdür. Kur'an-ı Kerim'de de buyrulduğu üzere namaz, insanı hayâsızlıktan ve kötülüklerden alıkoyar (Ankebût, 29/45). Sarıp sarmalar mümini, âdeta cam fanusun içinde nefes alan nadide bir çiçek gibi. Eşref-i mahlukat olma yolunda ilerletir adım adım bizi. Namaz, insanın günlük koşuşturmalarına, telaşlarına dur der, onu gökler sofrasına davet eder. İnsan, namazla cismanilikten uzaklaşarak melekleşir, çıktığı manevi yolculuk onu kendi miracına yükseltir.

Diyanet Aile Dergisi olarak bu ay dosyamızda müminin miracı namazı ele aldık. Meral Günel, "Gökler Sofrası Namaz" yazısıyla dosyamıza katkı sundu. Vaktinde kılınan her namazın, yeni bir başlangıç ve umut olduğuna, hayatın girdaplarına kapılmaktan namazla korunulacağına dikkat çeken yazar, cemaatle eda edilen namazların insanları kaynaştıracığına, aralarında sevgi, saygı ve dayanışma bağı kurmalarına vesile olacağına vurgu yaptı. Cemile Kayseri, "Yenilenme Vesilesidir Namaz" yazısıyla dergimizde yer aldı: "Her namaz vakti kulun her hâliyle kabul edildiği ve anlaşıldığı en eşsiz andır. Bu zamanları hakıyla eda edenler için ruhsal bir dönüşüm başlar. Günahlardan uzak durabilme, bağışlanma ümidi ve beş vakit, sevgilinin huzuruna yeniden çıkabilme heyecanı benliğini sarar ve tövbe kapılarını açar." Dr. Ferda Yıldırım, Bir Ayet Bir Yorum köşemiz için Tâhâ suresi 132. ayet-i kerime ışığında "Ailemde Namaz" başlığıyla aile fertlerinde namaz bilincinin oluşturulmasını kaleme aldı.

Hadislerle Aile köşemizde Dr. Ayşe Gültekin, Peygamber Efendimizin rehberliğinde "Çocuklarımızın İbadete Alıştırılması"nı yazdı. Bu ay ki söyleşimizi "Ender Doğan ile Musiki Üzerine" gerçekleştirdik. Varlık Aynası köşemizde Ali Necip Erdoğan, niyet kavramını ele aldı. Ailece köşemizde Psikolog Cihan Uluç, kronik mağduriyet psikolojisine değinerek bununla baş edebilmenin yollarını "Kronik Mağduriyet" başlığı altında inceledi. Onu Konuşalım köşemizde geçtiğimiz günlerde dar-ı bekaya irtihal eden mütefekkir yazar Rasim Özdenören'i Ayşe Manol Güro'nun anlatımıyla sizlerle buluşturduk. Gurbetten köşemizde Safiye Bal, "Gurbet Neresidir?" yazısıyla dünyadaki gurbetliğimize vurgu yaptı. 1914 yılında başlayan harekâtta, Allahuekber Dağlarında 78 bin şehit verdiğimiz Sarıkamış'ı Gezi Notları köşemizde Seher Meriç, "Allahuekber Dağları ve Sarıkamış" yazısıyla kaleme aldı. Sarıkamış şehitlerimiz nezdinde vatan uğruna can veren aziz şehitlerimizi rahmetle, minnetle anıyoruz.

Siz değerli okurlarımızı birbirinden kıymetli yazı ve yazarlarımızla baş başa bırakırken 2023 yılının ilk ayında sizlerle tekrar buluşmayı temenni ediyoruz.

İÇİNDEKİLER

UZMANINA SORDUK Doç. Dr. Hamza AKTAŞ	10
AİLEMDE NAMAZ Dr. Ferda YILDIRIM	16
ÇOCUKLARIMIZIN İBADETE ALİŞTİRİLMASI Dr. Ayşe GÜLTEKİN	18
KAHVE MOLASI Gülsüm KARAPINAR	20
ÖLÜMCÜL BİR HASTALIK: YEİS Yavuz KURT	24
KRONİK MAĞDURİYET Cihan ULUÇ	26
KARDA UÇAN GÜVERCİNLER Nagihan AYDIN	28
ENDER DOĞAN İLE MUSİKİ ÜZERİNE... Mahir KILINÇ	36
KOMŞULUK BAĞLARI Şeyma YİĞİT	44

4

GÖKLER SOFRASI NAMAZ
Meral GÜNEL

14

**YENİLENME VESİLESİDİR
NAMAZ**
Cemile KAYSERİ

22

**HASTALANDIM
NEDEN ZİYARET ETMEDİN?**
Meryem Sena ÖZBEK

40

KURUCU BAĞ: NİYET
Ali Necip ERDOĞAN

ARALIK 2022

Diyanet İşleri Başkanlığı Adına
Sahibi ve Genel Yayın Yönetmeni
Doç. Dr. Fatih KURT

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
Dr. Lamia LEVENT ABUL

Mali İşler ve Dağıtım Sorumlusu
Ahmet BULUT

Yayın Koordinatörleri
Sema DEMİR
Esma TÜRKSEVEN
Şule TÜZÜN
Meryem DALĞIÇ

Görsel Koordinatör
Asuman AYDIN

Dijital Medya
Ömer GÜÇLÜ
Şahin BODUR

Arşiv
Ali Duran DEMİRCİOĞLU

Grafik-Tasarım
AREN Tanıtım
www.arentanitim.com.tr

İletişim
Dini Yayınlar Genel Müdürlüğü
Üniversiteler Mah. Dumlupınar Blv.
No: 147/A 06800 Çankaya/Ankara
Tel : 0312 295 86 61 - 62
Faks: 0312 295 61 92
dergi.diyanet.gov.tr
ailedergisi@diyanet.gov.tr

Sosyal Medya Hesapları
Facebook: /dibailedergisi
Twitter: /diyanetailedergisi
Instagram: /diyanetailedergisi

32

**ÇOCUĞUMU
TANIYOR MUYUM?**
Seher COŞKUN

48

**YEDİ GÜZEL ADAMDAN BİRİ:
RASİM ÖZDENÖREN**
Ayşe Manol GÜRO

52

**ALLAHUEKBER DAĞLARI VE
SARIKAMIŞ**
Seher MERİÇ

70

**ÜÇ NESLİN HİZMETKÂRI:
ÜMMÜ EYMEN**
Dr. Melek YILMAZ GÖMBEYAZ

56

DÜNÜRCÜ GELENEĞİ
Ayşe ÜNÜVAR

58

**KLASİKLERİ NEDEN
OKUMALIYIZ?**
Mehmet KAHRAMAN

61

MÜNEVVER
Prof. Dr. Turan KARATAŞ

62

GURBET NERESİDİR?
Safiye BAL

64

**BUHRAN DÖNEMİNDE
MÜSLÜMAN BİR MÜNEVVER:
SAİD HALİM PAŞA**
Koray ŞERBETÇİ

68

YEŞİL ALAN
Yasemin HASMER

74

HEPATİTLER
Uzm. Dr. Reyhan KÖROĞLU

78

ÇENGEL BULMACA
Ali OSMANOĞLU

80

KİTAPLIK
Zeynep ÇELİK

Abone İşleri

Tel: 0312 295 71 96-97
Faks : 0312 285 18 54
e-mail: dosim@diyanet.gov.tr

online abonelik:

yayinsatis.diyanet.gov.tr

Abone Şartları

Yurt içi yıllık: 120.00 ₺
Yurt dışı yıllık: ABD: 72 ABD Doları
AB Ülkeleri: 47 Euro
Avustralya: 119 Avustralya Doları
İsviçre: 49 Frank

Abone kaydı için, ücretin Döner
Sermaye Daire Başkanlığının
T.C. Ziraat Bankası, Mustafa
Kemal Mahallesi Şube IBAN:
TR61 0001 0024 8605 9943
0850 57 nolu hesabına yatırılması
ve makbuzun fotokopisi
ile abonenin hangi sayıdan
başlayacağını bildirir bir dilekçe,
mektup, yazı, faks veya e-mailin
Diyanet İşleri Başkanlığı Döner
Sermaye Daire Başkanlığına
gönderilmesi gerekmektedir.

Temsilcilikler;
Yurt içi: İl Müftülükleri,
İlçe Müftülükleri
Yurt dışı: Din Hizmetleri
Müşavirlikleri, Din Hizmetleri
Ataşelikleri.

Yayın Türü: Aylık, Yaygın, Süreli
Yayın, Diyanet Aile Dergisi (Türkçe)
Basım Tarihi: 18.11.2022

Baskı

Çağlayan Basım Yayın Dağıtım
Ambalaj Sanayi ve Ticaret A.Ş.
Sarıncı Yolu No: 7 Gaziemir/İzmir
Tel: 0232 274 22 15

Yayımlanacak yazılarda düzeltme
ve çıkartmalar yapılabilir. Yazıların
bilimsel sorumluluğu yazarlarına
aittir. Diyanet Aile Dergisi, Diyanet
İşleri Başkanlığı yayın organıdır.
Dergide yayımlanan yazı, konu,
fotoğraf ve diğer görsellerin her
hakkı saklıdır.

İzinsiz, kaynak gösterilmeden her
türde ortamda alıntı yapılamaz.

GÖKLER SOFRASI NAMAZ

■ Meral GÜNEL

Emekli Vaiz/TDV İstanbul

Gönüllü Çalışmalar Koordinatörü

M

üslûmanlığın
görünen yüzü,
Hakk'a münacatın
kalıba dökülmüş
hâli, gözümüzün
nuru namaz. Zaman
ve mekânla ilişkimizi
kuran, sınırlı
varlığımızın önüne
sınırsız ilahi kapıyı

açarak bizi sonsuzlukla tanıştıran ibadet. Günümüzü beş vakte bölerek zamanın yani ömrümüzün bilincine varmamıza yardımcı olan namaz, mümine bahşedilmiş ilahi bir lütuftur. Vaktinde kılınan her namaz yeni bir başlangıç, yeni bir umut anlamına gelir. Mümini karamsarlığın karanlığından kurtararak Allah'tan ve kendinden ümit kesmemeye sevk eder. Beş vakit namazıyla kul, Rabbiyle olan misakını yenilemiş olur. Hz. Peygamber'in (s.a.s.), günde kılınan beş vakit namazı bir nehirde her gün beş kez yıkanan birinin durumuna benzeterek böylece eda edilen namazlarla müminin hatalarının silineceğini (Buhari, Mevakitü's-salat, 6) buyurması, namazın kulu her daim yeniden inşa edişine işaret eder gibidir.

Beşerî yönümüzü sürekli kışkırtan hazların esaretinden namazla kurtulur, hayatın akışında önümüzde oluşan girdaplara yuvarlanmaktan namazla korunuruz. Hayatın bütün çeldiricilerine karşı dik duruş (kıyam) sergileyebileceğimizi namazla fark ederiz. Bu dik duruş, insandaki behimi arzulara ket vurarak özgürleşebileceğimizi gösterir. İnsan, nefsinden bağımsızlaşabildiği ölçüde haricî baskılara direnebilir. Namaz bir bakıma bu direncin temrinidir. İradeyi güçlendirir. İmanın ve iradenin kuvvetini test edecek her türlü tuzak karşısında gerçek müminler için Allah'ın "Onlar, namazlarına devam eden kimselerdir." (Meâric, 70/23) buyruğu en önemli motivasyon kaynağı olur. Kul zorlandıkça namazla Rabbine iltica eder; bu sığınmayı O'nun en sevdiği amelle yani vaktinde kılınan namazla (Buhari, Mevakit, 5) yapabilirse kulluğun idrakine varır. Her namazda Rabbine niyaz hâlinde olduğunu idrak eden insan, iki namaz arasında tertemiz kalmaya gayret eder. Böylece " (Ey Muhammed!) Kitaptan sana vahyolunanı oku, namazı da dosdoğru kıl. Çünkü namaz, insanı hayâsızlıktan ve kötülükten alıkor..." (Ankebût, 29/45) ayeti tecelli etmiş olur. Ancak, itinayla hayata yerleştirilen ve gafletten uzak şekilde ifa edilen namaz, insanı günah karşısında dik tutar, bedeni ve kalbi kötülükten, kasvetten korur.

Namaz insanı dünyevi her düzlemde yukarı taşır. Nefsin

ve eşyanın tasallutundan kurtarır. Felaket anında insanın Allah'ı kolayca hatırlaması (Lokmân, 31/32) dünyevi bütün çeldiricilerin o anda tüm anlamını yitirmesinden dolayıcıdır. İftitah tekberiyle ellerin tersiyle arkaya itilen şey de aslında tam olarak budur. Namaz, Allah ile kul arasındaki her engeli ortadan kaldırarak kulun dünyaya ram olmasına mâni olur. İnsanla dünyanın arasına girer, onu elinden tutar, göklerin sofrasına oturtur. İnsan, namazla cismanilikten uzaklaşarak meleklerle karşılaşır. Çıktığı manevi yolculuk onu kendi miracına yükseltir.

Günümüzü beş vakte bölerek zamanın yani ömrümüzün bilincine varmamıza yardımcı olan namaz, mümine bahşedilmiş ilahi bir lütuftur. Vaktinde kılınan her namaz yeni bir başlangıç, yeni bir umut anlamına gelir.

Hendek Savaşı'nın şiddetli günlerinden birinde namaz vaktinin geçmesi nedeniyle Allah Resulü (s.a.s.), "Bizi meşgul ederek ikinci namazını geçirmemize neden oldular. Allah kabirlerini (veya evlerini ya da karınlarını) ateşle doldursun!" (Müslim, Mesacid, 203) demekten kendini alamamıştı. Bu demektir ki insanı namazdan alıkoyan her meşguliyet Allah Resulü'nün bedduasına maruz kalmıştır, bu nedenle o iş ya da meşguliyette hayır, bereket ve huzur olmaz.

Namazla kul kâinatın ritmine katılır, ontolojik kaygı ve savaş

yaşamaz. “Yedi gök, yer ve bunların içinde bulunanlar Allah’ı tesbih ederler. Her şey O’nu hamd ile tesbih eder. Ancak, siz onların tesbihlerini anlamazsınız. O, halîm’dir (hemen cezalandırmaz, mühlet verir), çok bağışlayandır.” (İsrâ, 17/44). Namazın Kur’an’daki bir isminin zikir olması boşuna değildir. Namaz zikir için vesiledir. Zikir Allah’a kulluğun, Allah’ın bizim için çizdiği sınırların farkında olmak demektir. Bu yönüyle namaz tam bir hatırlayıştır; Allah’a ait olduğumuzu, ondan gelip ona gideceğimizi hatırlayış.

Allah’ı unutarak şifa bulamayız. Namazı ihmal etmek bize iyi gelmez. Namaz, başı ve sonu Allah’a ait olan hayatımızın ortasını da O’nun iradesine teslim ettiğimiz ilanıdır.

Namaz, kalp ile Allah’ın huzurunda olduğunun idraki, dil ile Allah’ın zikri, beden ile O’na azami derecede tazim edilmesi olduğundan âdeta diğer ibadetlerin de bir sentezidir. Namaz sırasında oruçluya yasak olan eylemlerden uzak durulur; kişinin vaktini Rabbine ayırıp O’nun huzuruna çıkması yönüyle namaz, bir taraftan hac ibadetini yansıtır; yine

Rabbinin huzurunda teslimiyet ifadesiyle rükû ve secdeye kapanmak, nefsinin Rabbine kurban olarak sunmaktır. Ayrıca “temizlenme ve arınma” olan zekât gibi namazda da abdestle beden, namazın erkânıyla zihin ve kalp temizlenmiş olur.

İbadetlerden hâsıl olması ümit edilen füyuzatın ortaya çıkması ibadet formlarıyla irtibatlıdır. Herkesin ibadetlerin usul ve erkânına riayet etmesi gerekir. Hz. Peygamber’in (s.a.s.) uygulamasına aykırı bir namaz şekli düşünölemeyeceği gibi ibadet esnasında onun nizamına aykırı davranışlarda

da bulunulamaz. Namazı bozan hâllerden kaçınmanın ve tadil-i erkân denilen prensibin insanı disipline eden bir yönü vardır. Adabına uygun eda edilen namazla insan başkalarıyla ilişkilerinde de ölçülü ve kontrollü davranabilme becerisi kazanmış olur; aile, toplum ve iş hayatında daha sabırlı olabilir.

Önemle hatırlanmalıdır ki namaz her şeyden önce ibadettir, teslimiyettir, tefekkürdür, zikirdir, duadır, ilticadır, huşudur. İbadetlerin psikososyal boyutuna fazlaca takılmak metafizik boyutunu ihmale sebep olur. Keşfedilmiş hiçbir faydası olmasa da inanan kul sadece Rabbi emrettiği için kulluk nişanesi olarak ibadetini yerine getirmeli, hikmetle faydayı birbirine karıştırmadan, hikmeti aramaya, anlamaya çalışmayı aklın vazifesi, fayda üzerinden bir yaklaşım sergilemeyi nefsin oyunu olarak görmelidir.

Genel anlamda imanı besleyen ana damar olan ibadetler ve özel olarak namaz, insanı toplumsal sorumlulukları karşısında duyarlı davranmaya teşvik eder. Ehl-i namaz olmak kişiyi çevresinde gördüğü yanlışların bertaraf edilmesi için inisiyatif almaya yönlendirir, “Onlar öyle kimselerdir ki, şayet kendilerine yeryüzünde imkân ve iktidar versek, namazı dosdoğru kılar, zekâtı verir, iyiliği emreder ve kötülüğü yasaklarlar...” (Hac, 22/41) ve “Dediler ki: ‘Ey Şu’ayb!

Namaz, Allah ile kul arasındaki her engeli ortadan kaldırarak kulun dünyaya ram olmasına mâni olur. İnsanla dünyanın arasına girer, onu elinden tutar, gökler sofrasına oturtur. İnsan, namazla cismanilikten uzaklaşarak melekleşir.

Babalarımızın taptığını, yahut mallarımız hakkında dilediğimizi yapmayı terk etmemizi sana namazın mı emrediyor? Oysa sen gerçekten yumuşak huylu ve akli başında bir adamsın.” (Hûd, 11/87) ayetleri namazın toplum hayatına yansıyan boyutuna işaret eder. Yine maûnu, yani en küçük bir yardımı engelleyen, riya ve gafletten alıkoymayan namazın namaz olmadığı Kur’an-ı Kerim’de açıkça ifade edilmesi (Maûn, 107/4-7) ahlak ve sorumluluk üretmeyen dindarlık anlayışının zemin meşruiyetini tartışmaya açar. Gayriahlaki davranışlardan

alıkoymayan namazın sahibine vebal yüklediğini ifade eden rivayet, kendimize ve topluma karşı sorumluluklarımıza dikkat çekerek emaneti hakkıyla taşıyabilme kapasitemizi ibadet ve namaz ekseninde yeniden gözden geçirmemizi ihtar eder. Aliya İzzetbegoviç, “Namaz, İslami dünya görüşünün bir ifadesi olduğu kadar, İslam’ın dünyayı nasıl düzenlemek istediğini de göstermektedir.” derken Müslümanlarda gerçekleşmesi gereken ibadet-ahlak dengesine telmihte bulunur gibidir. Ahlaki bir sonuç üretmesi beklenen ibadetlerin ise hayata yerleşmiş olması yani devamlılığı esastır.

Namazla dünyaya kimliğimizi ilan eder, imanımızdaki sadakati kendimizden başlayarak herkese göstermiş oluruz. Namazın oruçtan farklı olarak görünür bir ibadet olması, onun şahitli bir kulluk şekli olduğunu gösterir. Bu şahadet ve görünür olma hâlini riyadan ayıran husus, niyet ve ihlastır. Hiç kimsenin bir diğerinin niyetini sorgulama yetkisi ve hakkı yoktur, zira niyetteki samimiyet kul ile Allah arasındaki sırdır.

Namazsız İslam anlayışı boş bir söylemden ibarettir. Kur’an’ın nazil olmaya başladığı andan itibaren tebliğin ilk konusu tevhit ve namaz olmuştur.

İnkârcılar ilk olarak “insanları namazdan alıkoymaları” (Alak, 96/9–10) nedeniyle eleştirilmiş, Kur’an’da insanı cehenneme sürükleyen davranışların başında namaz kılmamanın geldiği bildirilmiş (Müddessir, 74/42–43), Allah’a yakın olmanın ancak secdeleri artırmakla olacağı ilan edilmiş (Alak, 96/19), dünyada O’na secde etmeyenlerin kıyametin dehşetinde secde etmek isteyecekleri ama yapamayacakları haber verilmiş (Kalem, 68/43) ve kurtuluşun namazla olacağı öğretilmiştir (A’lâ, 87/15). Resul-i Ekrem’in, peygamberliğinin ilk fiili namaz olduğu gibi bu dünyaya veda etmeden önce yaptığı son amel namaz olmuş ve “Namaz, namaz, namaza dikkat edin.” (İbn Mace, Cenaiz, 64) sözleriyle aramızdan ayrılmıştır.

Kuru kalabalığı nitelikli bir topluluk yapacak, tevhit iklimini derinden yaşatacak, insanların eşit olduğunu ve iman kardeşliğinin her şeyden üstün olduğunu gösterecek en önemli ortam cemaatle namazdır. Namazın cemaatle eda edilmesi, yaşları, sosyal statüleri, meslekleri, mezhep ve meşrepleri, hatta ırk ve kültürleri farklı ama imanları bir olan insanları kaynaştırmanın, aralarında sevgi ve dayanışma bağı kurmanın en muhteşem imkânıdır. Cemaatle namaz, evden, işten, dünyevilikten uzaklaşıp Hakk’ın evine, O’nun katına sığınılan bir hicret olduğu gibi mutlak anlamda namaz kulun Rabbine hicretidir.

UZMANINA SORDUK

■ Doç. Dr. Hamza AKTAŞ

Düzce Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

İnançla ilgili gözlemlenebilir göstergeler toplumun nazarı dikkatini çekerken namaz gibi ibadetler bireysel alana indirgenerek öteleniyor. Bilhassa namazla kazandırılacak cemaat ve Müslüman bilinci de maalesef zedeleniyor. İlk sosyal alanımız olan ailelerimizde namaz ve cemaat bilinci nasıl yeşertilmelidir?

Dünyaya gelen her insanın ilk kazanımları daima sağlıklı ve sağlam temeller üzerine kurulmuş aile birliklerinde edinilir. Bu sebeple ebeveynler olarak üzerimize düşen en temel vazifemiz öz ibadet bilincine sahip olmaktır. Eğer anne babalar, ibadetleri, kendilerine külfet, hayatını zorlaştıran bir engel, üstünden atması gereken ve taşımaktan yorulduğu bir yük, kınanmamak veya takdir görmek için kazandığı bir alışkanlık yahut en iyi ihtimalle günlük yapılan rutin gibi algılıyorsa evlatlarının da ibadeti samimi bir kulluğun gereği olarak algılaması pek mümkün görünmemektedir.

Özellikle ergenlik dönemiyle birlikte sorgulamaların artması, çeşitli dinî akımların (deizm, ateizm gibi) gençlerin etrafını sosyal ağlar aracılığıyla kuşatması, ibadetlere karşı ilgi ve isteği azaltabiliyor. Her ne durumda olunursa olunsun namaz ve cemaat bilinci oluşturmak isteyen bir ebeveyn, hoşgörülü tutumundan vazgeçmemeli; evladına sevgi, şefkat ve sabır göstermelidir. İbadetlerin neden ve nasıl yapılması gerektiği konusunda tatmin edici açıklamalar yapmak ve bu açıklamaları yaparken ifadelerimiz de karşı tarafı suçlayıcı ve eleştirici bir tavır takınmamak da faydamıza olacaktır.

Tüm dünyada baş gösteren covid-19 vakası da cemaat bilincini olumsuz yönde etkilemiş topluca ibadet yapma hazzından hepimizi uzaklaştırarak bireysel alanlara çekilmemize sebep olmuştur. Aslında bunu fırsata çevirerek evlerimizde manevi ortam sağlayarak namazlarımızı cemaatle kılırsak gençler

üzerinde etkisi olacaktır. Özellikle Ramazan aylarında kılınan teravih namazları cemaat bilincini destekleyen birlik ve beraberlik duygularını arttıran ve gençlerin cemaat olma kazanımını en güzel deneyimleyecekleri alanlardan biridir. Ebeveynler çocuklarını bu ortamlara götürerek onların bu bilince ulaşmasını destekleyebilirler.

Çocuklarımıza ibadetle ilgili bilgi verirken nasıl bir dil geliştirmeli, namaz gibi uygulamalı olarak öğretilcek ibadetlerde ne gibi yöntemler kullanmalıyız?

“Söz ola kese savaşı / Söz ola kestire başı / Söz ola ağulu aşı / Yağ ile bal ede bir söz” diyor Yunus Emre...

Eşref-i mahlukat olarak yaratılan insanoğlunun önemli özelliklerinden biri de konuşma kabiliyetinin olmasıdır. Allah insanın bu özelliğine dikkatimizi çekerek şöyle buyurmuştur: “Kullarıma söyle: (İnsanlara karşı) en güzel sözü söylesinler...” (İsrâ, 17/53). Dilimiz güzelliklere

aracı olabildiği gibi kötülöklere de aracı olabilir. Bize düŖen görev, dilimizi güzel kullanmak ve kötölöklere sebebiyet vermemektir. Bilhassa da çocuklarla iletişim kurarken kelimeleri seçerek kullanmalı, onların biliŖsel geliŖimlerini de göz önünde bulundurmalıyız. Her daim Ŗefkatli ve sevecen bir tavır takınmalı onları incitici ifadelerden sakınmalıyız. İbadetlerin uygulamalı öğretimini gerçekteŖtirirken de yaŖ dönemi özelliklerine göre davranmak sürecimizi kolaylaŖtıracaktır.

Oyun çağı çocuklarına ibadetleri sevdirmek ve öğretmek için iŖin içerisine bir miktar oyun katmak faydamıza olacaktır. Oyun, belli bir amaca yönelik çocuğun isteyerek ve hoŖlanarak katıldığı, hayatı zevkli kılan, etkili bir eğitim aracıdır. Eğitsel oyunlar, öğretilen bilgilerin pekiŖtirilmesini ve rahat bir ortamda tekrar edilmesini sağlayan etkinliklerdir.

Çocuklarımıza ibadetlerin nasıl yapıldıklarını anlatmanın yanı sıra sorular da sormalıyız. Her edindiği dinî tecrübenin sonucunda evladımızın duygularını fark etmesini sağlamalı, merak ettiği konuları cevaplamalıyız.

İbadetleri uygularken çocuğumuz için tedricilik prensibine özen göstermeliyiz. Yani inanç ve uygulama konularında uygun bir sıralama yapmak, yeri ve zamanı geldikçe kademe kademe anlatmaya dikkat etmek gerekiyor.

Bilhassa ergenlik ve ilk gençlik dönemlerinde gençlerimizin ibadetlerle ilgili sorularını, tereddütlerini aşma noktasında ailelere düşen görev nedir? Onlara nasıl rehberlik edebilirler?

Ergenlik döneminde; biyolojik, psikolojik, zihinsel ve toplumsal açıdan yoğun bir gelişim süreci yaşanmaktadır. Bedensel ve zihinsel değişimler yaşayan ergenin, dinî hayatında bir canlanma ve yeniden yapılanma görülmektedir Soyut düşünme becerileri gelişen ergen, kendini bulma çabasıdadır. Ebeveyninden öğrendiği inanç ve fikirleri sorgular. Bağımsız

bir birey olarak din konusunda düşünür.

Çocuklukta yüzeysel kavranan, aile ve çevrenin etkisine göre şekillenen dinî inanç, yerini ergenlikte bilinçli bir dinî inanca bırakabilir. Gencin duygusal açıdan yaşadığı iniş çıkışlar, çocuklukta yaşanan ama tam olarak ifade edilemeyen dinî duyguları açığa çıkartabilir. Yoğun bir kararsızlık ve şaşkınlık yaşayan ergen, ailesinin olumlu yaklaşımıyla Allah'a yönelebilir.

Ergen ve ebeveyn anlaşmazlıklarının temelinde kuşak çatışması vardır. Kuşak çatışması, genç ve ebeveyn arasındaki görüş farkından kaynaklanır. Her kuşak kendinden önceki kuşağı yadırgar ve kınar. Gençlerin en temel sorunu anlaşıl mamaktır. Ebeveynin; ergeni, istemediği alanlara yönlendirmesi, ondan

yapabileceğinin üstünde görev ve başarılar beklemesi, onu aşağılaması, eleştirmesi, başkalarıyla kıyaslaması ilişkilerini olumsuz yönde etkilemektedir.

Çocuklar, ergenlik dönemine girdiği zaman onların zorluk çekmemeleri için ebeveynler evlatlarına mükellefiyet çağı öncesinde abdest ve namazı öğretmekle yükümlüdürler.

Çocuklarına ibadet bilinci aşılamak isteyen ailelerin ilk yapacağı şey, Allah sevgisini önce kendi kalplerine sonra da evlatlarının kalbine bir tohum gibi ekmek ve köklenip yeşerinceye kadar o tohumu sulamaktır. Çünkü seven insan değer verir, değerli görür. Allah'ı seven bir kul olmak O'nun bize vermiş olduğu sorumlulukları yerine getirmeye olan isteğimizi arttıracaktır.

Bu dönemde aileler dinî yükümlülükler noktasında evlatlarından beklentilerini açıkça ifade etmeli ve uygulama boyutunda onlara

rol model olmalıdırlar. Yargılayıcı ve hüküm verici bir tavır takınmak yerine daha olumlu ifadeler kullanarak ibadetlerin gerekliliklerini, onlara olan kazanımlarını güzel bir üslupla anlatma yolunu tercih etmelidirler. İbadetlerin aksatıldığı noktalarda nasıl telafi edilebileceğinin, Allah'ın merhamet ve bağışlayıcılığının sonsuz olduğunun hatırlatılması da faydalı olacaktır.

Bazı dinî telkinler yapılırken kullanılan üslup, aşılamayacak kadar önemli sorunlara sebep olmaktadır. Bu gibi zamanlarda gençlerin inanç noktasında sıkıntıya düştükleri ve farklı dinî akımların etkisi altında kaldıkları görülmektedir. Bu gibi durumlara sebep olmamak için ebeveynler, dinî telkinler verirken tavır ve tutumlarına dikkat ederek konuşmalı ve gerekli durumlarda bu alanın uzmanlarından destek almalıdır.

Namaz, içerik olarak Kur'an-ı Kerim ile olan irtibatımızı da kuvvetlendiren bir ibadettir aynı zamanda. Çocuklarımız ve gençlerimizin sure ve duaları zorlanmadan öğrenmeleri açısından neler önerirsiniz?

Çocukluk döneminde dinî değerler, doğrudan veya dolaylı, bilinçli veya farkında olmayarak anne babalar, öğretmenler ve diğer

yetişkinlerden öğrenilir. Özellikle okul öncesi dönemde anne babalar çocukları için rol model olmalıdırlar. Buna bağlı olarak onlara namazda okuyacak kadar Kur'an öğretmeleri veya buna aracı olmaları da gerekmektedir. Özellikle 4-6 yaş Kur'an kursları imkânlarından faydalanılmalı, oradaki uzman hocaların eğitim yaklaşımlarından istifade edilmelidir.

İslam dini, insanın tabiatına uygun olmasından dolayı kolaylığı ilke kabul etmiştir. İnsan tabiatı gereği zorlama yoluyla bir şey öğrenmekte güçlük çeker ve insana kaldırmayacağı yükü yüklemek doğru bir yaklaşım değildir. Yüce Allah, Bakara suresinde zorluklardan, güçlüklerden insanı sorumlu tutmadığını "Allah bir kimseyi ancak gücünün yettiği şeyle yükümlü kılar." (Bakara, 2/286) ayeti ile açıklamaktadır. Hz. Peygamberimiz (s.a.s.), "Kolaylaştırın, zorlaştırmayın; müjdeleyin, nefret ettirmeyin." (Buhârî, İlm, 12) buyurmuştur. Bizler de Peygamberimizin (s.a.s.) bu tavsiyesine uyarak sure ve dua öğretiminde de zorlaştırmadan teşvik eden bir yöntem uygulamalıyız. Kolaydan zora, basitten karmaşığa, parçadan bütüne olacak şekilde öğretmek, öğrenen kişinin zorlanmadan, sevrekle öğrenmesini ve uygulamasını sağlayacaktır.

Sure ve dua öğretiminde esas unsurlardan biri de kurra hafızlardan doğru okumayı öğrenmektir. Onlardan

dinleme yoluyla öğrenmek, işi daha da kolaylaştırır. Günümüz kitle iletişim araçlarını etkili kullanarak hem dinleme hem de uygulama yaparak sure ve dua öğreniminde önemli kazanımlar elde edilebilir.

Özetleyecek olursak insan fitratında inanma, bir yaratıcıya bağlanma ihtiyacı vardır. Bu ihtiyacı karşılayabileceği yegâne kaynak ise Allah'tır. İnsan, yaratılmışların en şerefli olarak gönderildiği bu dünyada Rabbine karşı sorumluluklarını yerine getirirken öncelikle aynayı kendisine tutmalı, vazifelerinin ne kadarını tamamladığını sorgulamalıdır. Bu sebeple ebeveynler, diğer her şeyden olduğu gibi çocuklarının iman ve ibadetlerinden de sorumludurlar. Fakat bu sorumluluğu yerine getirirken sergilenen tavır, takınılan tutum ve kullanılan üslup çocuklar üzerinde tahmin edebileceğimizden daha fazla etkiye sahiptir.

Her şeyin hızla değişip geliştiği çağımızda dinî konularda alacağımız eğitimlerle en temel sorunu anlaşılmamak olan gençleri, kendi dünya penceresinden gözlemlemek, aileleri doğru noktalara ulaştıracaktır. Yani onların gözlerinden dünyalarına tanık olarak dinî vecibelerini yerine getirmelerinin önündeki engelleri fark edip karmaşık zihinlerini berraklaştırmakla da işe başlayabiliriz.

YENİLENME VESİLESİDİR NAMAZ

■ Cemile KAYSERİ

Kalbimizin kilidini nasıl açabiliriz? Ya da sol yanımızdan fısıldayan sesleri nasıl duyabiliriz? Sessizlik... Zaman ve mekândan soyutlanmış, yoğun ve derin bir kayboluş... Ruhumuzun okyanuslarında dolaştığımız, duygularımızın kıyılarına vuran sert ve yıkıcı yorgunluklarımızı sahiplenip ulvi bir tefekkürün kapısını aralayınca. Her şeyi yapabileceğine inanarak tüm sınırlarını aşan bir varlık olmaktansa en önemli özelliği kul olan bir mahluk olduğumuzu idrak edince. “Yalnızca kul olmak” başlangıçta olumsuz gibi düşünülür. Oysa Allah’a kul olmak tüm mâsivayı reddetmek manasına gelir ve hakiki bir kulluk bireyi öz(ü)gürleştirir. İşte derin bir tefekkürle kalbin kilidini açıp ruhu dinginleştirerek kişiyi Rabbine götüren en önemli kulluk göstergesidir namaz.

Bir ses, bir ahenk... Kulaktan kalbe ilişir önce. En Sevgiliyle buluşmanın çağrısı inler semalarda. İlâhi davetle kul yönelir Rabbine. Durulmanın ve dirilmenin ilk vechesidir bu. Usul usul dokunur bedene. İnce ince işler teslimiyeti. Ardından içten bir tekbir ile yer gök hatırlar Rabbini...

Namaz, kılar insanı en başta. Gurur ve kibir eğilir, bükülür ve dünyalık olan ne varsa günde beş vakit arkasında kalır kıyamın. Ahlaki olgunluk ve mutmain bir his çöker sinelere. Huzur-ı ilahi şifa olur kayadan sert kalplere. Ruhun fısıltılarının duyulduğu, insanın kalbinden geçenin bilindiği ve konuşmaksızın anlaşıldığı en güzel köprüdür seccade.

İsyân ve nisyanın kuytularında elinden tutar insanın her bir rekât. Yenilenme ve affedilme duygusu yeşerir içinde. İstekler, arzular, sıkıntılar, çaresiz dertler... Her biri artık kapının ardındadır. Övgü, saygı ve şükür “Bir” olanadır ve rahmet kapıları bir bir açılır. Her namaz vakti kulun her hâliyle kabul edildiği ve anlaşıldığı en eşsiz andır. Bu zamanları hakkıyla eda edenler için ruhsal bir dönüşüm başlar. Günahlardan uzak durabilme, bağışlanma ümidi ve beş vakit, sevgilinin huzuruna yeniden çıkabilme heyecanı benliğini sarar ve tövbe kapılarını açar.

İnsan nefsinin en büyük zaaflarındandır eşyaya ram olmak, onu amaç bellemek ve Hakk'ı pek az hatırlamak şüphesiz. Sahip olduğunu sandıkça kibir ve gurur hastalığına yakalandığının farkına bile varmaz. Eğilmez olur baş, “ben” sesinden duyulmaz hakikatin çağrısı. Kalbin günbegün daha fazla sertleştiği, katılaştığı ve koyulaştığı fark edilmez olur. Namaz yetişir yeniden imdada. Kişi huzurda olduğunun tam anlamıyla farkında olmasa da namaz kuşatır insanı

kötülüklerden alıkoymak için. Başlar eğilmeye, nefsî arzular bükülmeye, kötü davranışlar bir bir sökülmeğe başlar. Rükû ve secde de tevazu ile eğilen insanlar, başka insanların da varlığını idrak eder ve kendisini ulvileştirdiği noktayı muhasebe etme gayretine girer. Okunan surelerin anlamları yavaş yavaş siret eder. Huzur ve sıcaklık yayılır tepeden tırnağa.

Namaz, müminlerin manevi miracıdır. Miraç, yükselticidir. Fiziki âlemden metafizik âleme geçişin o ihtişamlı kapısıdır. Müminler, usulünce kıldıkları namaz vasıtası ile bu manevi yükselmeyi yaşar ve her kul kendi manevi miracını gerçekleştirmiş olur. Saf saf dizilir camilerde yakarıya gelenler. İrk, renk dil fark etmeksizin bir olunur “Bir”in yolunda. Ümmet ruhunun metaneti kaplar herkesi. Muazzam bir dayanışma arzusu doğar kalplerde. Nebi'nin Bedir Savaşı'nda kendilerinden sayıca fazla olan düşmanla savaşıırken bile cemaatle namaz kıldığı o anlar canlanır gözlerde. Bir şükürdür dil döndüğünce namaz. Hâl diliyle teşekkür... Hayat nimeti, aile nimeti ve daha nice Nebi'nin ümmeti olma nimetine dil döndüğünce şükrandır. Ne bir bedel ödenmiştir bunlar için ne de bir cefa çekilmiştir. Aslolan O'nu hatırlamaktır hep. Cümle yaratılmışın yaptığı gibi, tesbih etmek...

Bizi esfel-i safilin eşref-i mahluka yükselten, insan-ı kâmil eyleyen en temel ibadetlerdendir namaz. En hakiki yoldaş, en samimi

anın ortağıdır. Zaman zaman ihmale uğratılsa da hiçbir zaman arkasını dönmez. Çağırır günde beş kez, hatırlatır kendini. Gözler kör, kulaklar sağır olmadığı müddetçe tüm âlemin niyazda olduğu fark edilir. İlahi aşka davet eden her fırsatı görmek ve selim bir kalple hissetmek gerekir. İşte o zaman insan, hamt ve tekbirle ulaşır en sevgiliye.

Huşu... Nasıl da zor yakalamak onu. Hele de modern zamanın koşturmaca dolu dakikalarında. Elinin tersiyle tüm metayı itmek ne kadar ağır gelir benliğe... Sahip olma arzusunun güdülediği meşguliyet hiç bitmez. Huşuya dalmak tüm caydırıcılara rağmen birkaç dakika cenneti iliklerde hissetmekle eş değerdir oysa...

Bir meçhul yolcusuyken yalnız ve de mağrur, elinden tutar kılanın namaz. Seher vaktinin sonsuzluk hissi ile taşar kalplerden ilahi muhabbet. Öğlenin telaşında bir dur ve durul der. Sonra ikinci çağrısıyla dinle ruhunu ve dinlen... Akşamın yeryüzüne serilen örtüsüyle usulca sarıl seccadene. Yatsı namazı günün tüm pişmanlıklarını sıyırıp atsın tövbe rüzgârıyla... Derin bir aidiyet başlar böyle böyle hakikate. Kılar namaz tüm karanlıklarını ve koyuluklarını nefsin. Kible önünde eğildikçe yükselir başlar... Ömre iliklenir yavaş yavaş mümince bir şuur. Yıkar ve azat eder dünya köleliklerini. Böylece namaz, bizi kul eyler, yolcu eyler asıl olana. İşte o zaman açılır kalbin kapıları ve fısıldar usulca, elhamdülillah...

AİLEMDE NAMAZ

Dr. Ferda YILDIRIM
Sakarya İl Müftülüğü Vaizi

وَأْمُرْ أَهْلَكَ بِالصَّلَاةِ وَاصْطَبِرْ عَلَيْهَا...

“Aile fertlerine namazı emret, kendin de bunda kararlı ol...”

(Tâhâ, 20/132)

Ahsen-i takvîm kıvamında yaratılan insanın bu kıvamı muhafaza edebilmesi

için en muazzam yoldur namaz. Nefsin esfel-i sâfiline düşmesinin bir engelidir aynı zamanda. Çünkü namaz hayâsızlıktan ve kötülüklerden alıkoyar bizi, sarıp sarmalar, âdeta cam fanusun içinde nefes alan nadide bir çiçek gibi. Eşref-i mahlukat olma yolunda ilerletir bizi adım adım.

Aile en muazzam birliktelik, ruhların sükûna erdiği en güvenilir melce...Ailemiz en kıymetlimiz, gönlümüzün, zihnimizin en nadide yerinde vücut bulan her dem yeniden açan bir çiçek...

Bizler, büyük bir emek ve gayretle ailemiz için çalışır, çabalarız. Rabbimizin bize bahsettiği tüm imkânlarımızı ailemiz için seferber ederiz. Onların ayaklarına taş değmesin diye dua eder, dünya hayatında iyi bir gelecek

sahibi olmalarını isteriz. Gayretlerimiz, dualarımız hep bu yönde olur. Peki ya ailemizin manevi hayatı? Oysa ailemizin hem dünyevi hem de manevi hayatları hususunda üzerimize düşen sorumluluklarımız vardır. Eşimize ve evlatlarımıza karşı en önemli sorumluluklarımızdan biri onların manevi hayatlarını desteklemektir. Elbette bunun en mühim sacayağı ise İslam'ın beş şartından biri olan namazdır.

Yüce Allah, “Aile fertlerine namazı emret, kendin de bunda kararlı ol.” (Tâhâ, 20/132) buyurarak ailede namaz ibadetinin ehemmiyetini belirtmektedir. Ailede namaz ibadetinin yaşanır olması için Yüce Allah, ayette iki hususa işaret etmektedir.

Bu hususlardan ilki, kişilerin namaz konusunda kendi nefislerine karşı sorumlulukları, diğeri de aile fertlerine karşı sorumluluklarıdır. Zira ayette kendi nefsimizle birlikte ailemiz için de namaz ibadeti emredilmektedir. Burada eşlerin birbirlerine ve çocuklarına karşı örnekliliği vurgulanmaktadır. Anne babaların çocuklarına namaz ibadetini öğretirken sözlü öğütlerle birlikte hâl dilini de kullanmaları istenmektedir. Çünkü söz, sözü söyleyen kişide vücut bulmalıdır. Sözün tesiri ancak hâl diliyle olur. Dolayısıyla çocukların namaz ibadetini özümseyebilmeleri için anne babanın namaz kılması ve bu hususta istikamet göstermesi son derece önemlidir.

Her şey sevmekle başlar. Sevdirmenin en güzel yolu ise örnek olmaktır. Kendi nefsimizde örneklenemediğimiz öğütlerimiz, aile fertlerine tesir etmez. Örnek alınmanın en önemli hâli ise kendini sevdirmekten geçer, kişi sevdiğini örnek alır. Hz. Peygamber'in (s.a.s.) şu tavsiyesi bu yolda bize rehber olmaktadır: "Kolaylaştırın, zorlaştırmayın; sevdiren, nefret ettirmeyin." (Buhari, İlim, 11) İbadetleri sevdirmenin en güzel yolu ise Rabbimizin emaneti olan çocuklarımızın dinî hayatlarını inşa ederken merhamet, şefkat ve muhabbet dilini kullanmaktır. Ayrıca evlatlarımızı namaza davet ederken kullandığımız dil, yüce Allah'ın habibine şu öğüdü gibi olmalıdır: "Rabbinin yoluna hikmetle ve güzel öğütle davet et..." (Nahl, 16/125) İnsan onurunu ve şahsiyetini zedeleyici bir üslupla yapılan namaz eğitimi amacına ulaşamayacaktır. Bu hususta anne babaların rehber edineceği en güzel örnek Hz. Peygamber'in uygulamalarıdır.

Hz. Peygamber'in çocuklara olan sevgisinin tezahürleri hayatın her alanında görüldüğü gibi namaz ibadetinin eğitiminde de görülmektedir. Hz. Peygamber, namaz ibadetinin öğretilmesinde çocuklardan ilgi, şefkat ve merhametini esirgemezdi. Sevgili Peygamberimiz, torunu Ümâme kucağında olduğu

hâlde namaz kılardı. Ayağa kalktığı zaman onu kucağına alır, secdeye vardığında da bırakırdı (Müslim, Mesâcid, 41). Allah Resulü bu davranışıyla torununa olan sevgini göstermekte aynı zamanda Ümâme'yi namaz ibadeti hususunda eğitmektedir. Hz. Peygamber (s.a.s.), namaz kıldığı vakit çocukların önünden geçtiği oluyordu fakat o namazına devam ediyordu (Nesâî, Kible, 7).

Bazen Hz. Peygamber (s.a.s.) secdeyken torunları sırtına binerlerdi. Rahmet Peygamberi secdeden kalkarken onları yavaşça sırtından indirirdi. Bir gün Hz. Peygamber (s.a.s.) secdeyken dünyada iki reyhanım dediği Hasan ve Hüseyin onun sırtına binmiş, Hz. Peygamber ise onlar ininceye kadar secdeyi uzatmıştı (Buhari, Ezan, 57; Müslim, Fezail, 80). Görüldüğü üzere Peygamber Efendimiz, çocuklara namazı sevdirecek nefret ettirmeden rehberlik

Sevgili Peygamberimiz,
çocuklara namazı
sevdirecek nefret
ettirmeden onlara
rehberlik yapmış,
çocukları camilerden
ve mescitlerden uzak
tutmamış, bu mekânlara
dâhil etmiştir.

yapmış, ayrıca çocukları camilerden ve mescitlerden uzak tutmamış, onları bu mekânlara dâhil etmiştir. Bu rehberlikle birlikte Allah Resulü, çocukların anlama kabiliyetleri ilerleyince namaz hususunda onlara öğütlerde bulunmuştur. Bir gün Hasan'a namaz ile ilgili şu hususları öğütlemiştir: "Hasan! Beş vakit namazını aksatmadan kıl. Sana şüpheli gelen şeyi terk et. İçinde şüphe uyandırmayan şeye yönel. Çünkü doğruluk insanın gönlüne huzur verir. Yalan ise huzursuzluk uyandırır." (Tirmizî, Kıyâmet, 61) Peygamberimiz (s.a.s.), çok değer verdiği Enes'in namaz esnasında etrafını seyrettiğini fark ettiğinde onu her zamanki yumuşak üslubuyla uyarıyordu; "Yavrucuğum, namazda yüzünü sağa sola çevirip bakma." (Tirmizî, Cum'a, 60)

Görüldüğü üzere Hz. Peygamber'in ilgi, merhamet ve şefkat üzerine tesis ettiği namaz eğitimi başta anne babalar olmak üzere toplumun her kesiminin kendilerine rehber edinmeleri gereken ehemmiyetli örnekler olarak karşımıza çıkmaktadır.

Zira bize emanet olarak bahşolunan ailemize bırakabileceğimiz en büyük mirastır namaz. Bu hususta bize destek olacak değerli yakarışlardan biri Hz. İbrahim'in duasıdır: "Rabbim! Beni namaza devam eden bir kimse eyle. Soyumdan da böyle kimseler yarat. Rabbimiz! Duamı kabul eyle." (İbrahim, 14/40)

ÇOCUKLARIMIZIN İBADETE ALİŞTİRİLMASI

Dr. Ayşe GÜLTEKİN
Uşak Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

عَنِ الرَّبِيعِ بِنْتِ مُعَوِّذٍ قَالَتْ: فَكُنَّا نَصُومُهُ بَعْدَ ، وَنُصَوِّمُ صِبْيَانَنَا ،
وَنَجْعَلُ لَهُمُ اللَّعْبَةَ مِنَ الْعِهْنِ ، فَإِذَا بَكَى أَحَدُهُمْ عَلَى الطَّعَامِ أَعْطَيْنَاهُ ذَلِكَ
، حَتَّى يَكُونَ عِنْدَ الْإِفْطَارِ ،

Rubeyyi' binti Muavviz anlatıyor: “Biz aşure orucunu tutardık, çocuklarımıza da tuttururduk. Oruçlu çocuklarımıza boyalı yünden oyuncaklar yapardık. Biri acıkıp yemek isteyerek ağlayınca iftar vakti olana kadar oyalanması için ona bu oyuncakları verirdik.”

(Buhari, Savm, 47)

Namaz ve oruç, bedenle yapılan hem bedene hem de ruha faydası olan ibadetlerdir.

Günde beş vakit namaz kılarak kulluk görevimizi yerine getirir, Rabbimizle buluşup ona olan ahdimizi tazeleriz. Belirlediği sınırları aşmayacağımıza, emirlerine uyup yasakladığı kötülüklerden sakınacağımıza söz veriz. Namaz, insana Allah'ın büyüklüğünü, azametini hatırlatan, onun karşısında acziyetini hissettiren bir ibadettir. Kıyam hâlinde, rükû ve secde vaziyetinde Allah'ı tesbih eden bütün varlıkların

ibadet şekillerini kapsayan, maddi ve manevi kirlerimizden arındıran bir ibadettir. Oruç ise nefsi dizginleyen, iradeyi kuvvetlendiren bir ibadettir. Nafile oruç tuttuğunuzda siz söylemedikçe kimse sizin oruçlu olduğunuzu anlayamayacağı için riyadan ve gösterişten uzak ancak Allah için yapılan bir ibadettir. Kul; yemesini içmesini, cinsel isteklerini Allah için terk ettiğinden Cenab-ı Hakk'ın “Onun mükâfatını ancak ben veririm.” (Buhari, Tevhid, 35) dediği bir ibadettir. Hakkıyla tutulan oruç, insanın eliyle diliyle gözüyle kulağıyla

bütün organlarıyla işleyeceği hatalara, yapacağı kötülöklere engel olduğu için Allah Resulü tarafından kalkana benzetilen bir ibadettir (Buhari, Savm, 2, 9).

Namaz; milliyeti, cinsiyeti, makamı, mevkisi ne olursa olsun insanları aynı safta eşit hâle getirir. Kıldığı namazlar müminin hayatını düzene sokar, günlük hayatın meşguliyetlerine dalmışken okunan ezan insana kul olduğunu, Allah'a karşı sorumluluklarını hatırlatır. Günde beş vakit namaz kılip Rabbinin huzuruna urûc eden Müslüman, Allah'ın haram

kıldığı davranışlardan uzak durabilme disiplinine sahip olur. Oruç ise içinde yaşadığımız hız ve haz çağında insana sabretmeyi, helal de olsa Allah'ın uzak durun dediği şeylerden uzak durmayı öğretir. Oruç tutan ve sabrı öğrenen insan, bu hâliyle cahillerden, ona buna sataşıp ağız dalaşına giren ve kavga çıkaranlardan üstün bir konuma yükselir. Yılda bir kere bir ay süren irade eğitimi sayesinde hem ruhen tazelenmiş hem de kendisine ve başkalarına zarar verecek davranışlardan uzak kalma iradesini kazanmış olur.

Tüm bu özellikleriyle ibadetler içerisinde müstesna bir mevkiye sahip olan namaz ve oruç, her Müslüman tarafından yerine getirilmesi, aile ocağında küçük yaştaki çocuklara uygulamalı olarak, özendirilerek öğretilmesi gereken ibadetlerdir. Rubeyyi' binti Muavviz'in "Biz aşure orucunu tutardık, çocuklarımıza da tuttururduk. Oruçlu çocuklarımıza boyalı yünden oyuncaklar yapardık. Biri acıkıp yemek isteyerek ağlayınca iftar vakti olana kadar oyalanması için ona bu oyuncakları verirdik." (Buhârî, Savm, 47) demesi sahabe-i kirâm'ın oruç eğitimine erken yaşlarda başladıklarına işaret etmektedir. Annesinin ve babasının namaz kılıp oruç tuttuğunu gözlemleyerek bu ibadetlerin mutlaka yerine getirilmesi gerektiğini kavrayan çocuğa, namaz ve oruçla mükellef olmadan önce ibadet

eğitimi vermek ve kademeli olarak ibadetlere alıştırmak esastır. Anne babaların huşu ve huzurdan uzak bir şekilde kıldıkları namazların, sahurda bir bardak suyla geçiştirerek veya yatmadan önce birkaç lokma yiyerek tuttuğu oruçların çocuğu bu ibadetlere özendirmesi ise neredeyse imkânsızdır.

Önce cuma ve bayram namazlarına gitmeye başlayan çocuk, bir vakit namazla namaz kılmaya başlayacak, zamanla bir vakti üçe, üç vakti beşe tamamlayarak beş vakit namazı kılar hâle gelecektir. Sahurla başlayıp öğle ezanının başlamasıyla sona eren tekne orucu, yerini zamanla tüm gün tutulan oruca bırakacak; arife günü bütün gün oruç tutan çocuk, aldığı yaşla beraber oruç sayılarını üçten beşe, ondan on beşe çıkaracak ve nihayetinde oruç ibadetiyle sorumlu olacağı yaşa gelmeden önce oruç tutma alışkanlığını kazanacaktır.

Anne babalar, namaz kılıp oruç tutmak isteyen çocuğa hiçbir zaman "Sen tutamazsın.",

"Sen yapamazsın.", "Zayıf düşersin." gibi olumsuz cümleler söylememeli, bu ibadetleri yapacak potansiyele sahip olduğunu söyleyerek çocuğu teşvik etmeli ve namaz kıldığında ve oruç tuttuğunda da abartıya kaçmadan onu övmeyi ihmal etmemelidirler. Çocuklarımızı namaz kılmaya ikna etmek için namazın insanın vücuduna zindelik verdiğini, hayatını düzenlediğini, maddi ve manevi kirlilerden temizlediğini, ahlakını güzelleştirdiğini, oruç tutmaya ikna etmek için imsaktan iftara kadar helal olan nimetlerden uzak durmamızı gerektiren bu ibadetin sahip olduğumuz nimetlerin farkına varmamızı sağladığını ve Allah'a şükürümüzü artırdığını söyleyebiliriz. Fakir ve kimsesizlerin hâlini daha iyi anlamamıza yardımcı olduğunu anlatabiliriz. Arabamızın, kombimizin bakımını her yıl yaptırdığımız gibi bir ay boyunca vücudumuza bakım yaptığımızı hatırlatabiliriz. Ancak unutmayalım ki ibadetler öncelikle görerek öğrenilir. O hâlde bize düşen, namazla oruçla ilgili kavramları öğretme ve faydalarını

anlatma yanında, fiilî olarak bu ibadetleri en güzel, en istenilen düzeyde yerine getirerek örnek olmaktır. Namazdan ve ramazanın manevi havasından kendimiz nasiplenemiyorsak çocuklarımıza bu ibadetleri ne kadar methedersek edelim faydası olmayacaktır.

Namaz ve oruç, her Müslüman tarafından yerine getirilmesi, aile ocağında küçük yaştaki çocuklara uygulamalı olarak, özendirilerek öğretilmesi gereken ibadetlerdir.

NELER OLUYOR HAYATTA?

Akıllı Oyuncaklar Potansiyel Tehlike mi?

Yeni nesil akıllı oyuncaklar ve iletişim aygıtları hayatımıza çok hızlı bir giriş yaptı. Bugün çocuklu evlerde bunlardan bolca bulunuyor. Ancak çoğu ebeveyn, bu cihazların şantajdan çocuk kaçırmaya kadar birçok riski beraberinde getirdiğinden habersiz.

Bir oyuncakta kamera, mikrofon, küçük bir ekran, bluetooth ya da internet bağlantısı özelliği varsa o, artık "akıllı" bir oyuncak oluyor.

Bu aletleri ya da oyuncakları tehlikeli kılan, çocukların görüntü ve konuşmalarını aktarıyor oluşları. Bu akıllı oyuncaklarda işletim sistemi açıkları ve veri güvenliği sorunu olabiliyor. Yazılımsal açıklar aslında sistemlerin "hack"lenmesine sebep olabiliyor. Örneğin çocukların müstehcen görüntüleri kayıt altına alınabiliyor, işin içerisine siber zorbalık girebiliyor. Uzmanlar, oyuncakların mutlaka Türkiye'de bir bayiliği olması, mutlaka ama mutlaka tespit edilen güvenlik açıklarına karşı korunması ve güncellemelerin yapılıyor olması gerektiğini söylüyor.

TAKVİM YAPRAĞI

İmam Gazali vefat etti.
(18 Aralık 1111)

Atatürk'ün Ankara'ya gelişi
(27 Aralık 1919)

Mehmet Akif Ersoy vefat etti.
(27 Aralık 1936)

Kanun-i Esasi kabul edildi.
(23 Aralık 1876)

EĞRİSİ

Sümenaltı etmek
Silah altı
Baş üstüne
Medcezir
Kondüsyon

DOĞRUSU

Sümen altı etmek
Silahaltı
Başüstüne
Metcezir
Kondisyon

Uçak Kazasından Sonra Karakutu Nasıl Bulunur?

Karakutu, bir uçak kazasından sonra kazaya sebep olan etkenlerin belirlenmesini sağlayan en önemli araçtır. Pilot kabinindeki sesleri kaydeden ve uçuş bilgilerini depolayan iki ayrı kutudan oluşur. Verilerin depolandığı bu sistemler, kazalara ve yangınlara dayanıklı, koruyucu kutularda bulunur.

Her uçağın acil bir durumda konumunun belirlenmesini sağlayan donanımları vardır. Uçaktaki ivme değişimini algılayan sensörler sayesinde çarpmadan sonra etkin hâle gelen bu vericiler, arama kurtarma uyduları tarafından algılanarak uçağın yerinin belirlenmesini sağlar. Fakat bu vericiler su altında sinyal gönderemez. Bu nedenle kayıt cihazlarında, enkazın su altında bulunmasını kolaylaştıran sistemler bulunur. Enerjisini bataryalardan sağlayan bu cihaz, suya battığında yaklaşık 6000 metre derinliğe kadar 30 gün süreyle ses dalgaları yayabilme özelliğine sahiptir. Yayılan sinyaller 2-3 km mesafeden tespit edilebilir. Batarya zayıfladıkça etkisi azalsa da ses dalgaları 60 gün boyunca sinyal gönderebilir.

Petroglif

Esas itibarıyla “taş üzerine yapılan oyma” anlamına gelen petroglif, “kaya üstü tasvirler, kaya üzerine levhalar, kaya resimleri, taş oymaları gibi anlamları da içermektedir.

Oyma, dövme, kazıma ve boyama teknikleriyle taşlara, kayalara ve mağaralara işlenen petroglifler bir anlamda ait oldukları devrin ifade vasıtası ve iletişim aracı olarak nitelendirilebilirler. Asya’dan Avrupa’ya birçok kıtada bugün farklı dönemlerde, farklı Türk boyları tarafından meydana getirilmiş petroglifler bulunmaktadır. Bu eserler; tıpkı yazıtlar, dikili taşlar, kurganlar, anıt mezarlar, heykeller, balballar gibi Türk yaşayış ve inanışı hakkında derin izler taşır; Türk kültür ve medeniyetinin belli dönemlerine ait birçok bilinmezini aydınlatılmasına yardımcı olur.

Türklerin yaşayış ve inanışları, dünya görüşleri, sanat ve estetik anlayışları ile ilgili önemli bilgileri binlerce yıl sonrasına taşıyan petroglifler, yalnız Türk boylarının kültür ve medeniyetleri hakkında değil; bulundukları bölgelerin tarihî-coğrafi özellikleri, bu bölgelerde daha önce yaşayan canlılar ve doğal hayat hakkında da değerli bilgiler sunar.

HASTALANDIM NEDEN ZİYARET ETMEDİN?

■ Meryem Sena ÖZBEK

Gecenin zifirî karanlığında yumuşacık yatağı âdeta diken, geniş odası daracık mezar oluvermişti. Her nefes alışında göğsüne iğne batıyormuş gibi bir ağrı vardı. Sağ yanı üzere yatmış ve sol üst bacağını hafif karnına doğru çekmişti. Bu pozisyonda ancak nefes alabiliyor ve göğsündeki sızı hafifliyordu. Ağrılar azalıp biraz ferahlandığında bu sefer de pişmanlıklar rahat bırakmıyordu onu. Yalnızca Allah'ın duyduğu sesle pişmanlığın şarkısını mırıldanıyordu: "Kırk yılı geçkin ömrümün kaç gecesi Allah'a (c.c.) secde etmekle geçti. Kaç gece seccadede uyuyakaldı bu gafil bedenim. Cünahlarıma ağlamayan bu gözlerimin ağrı sebebiyle yaş dökmesine ne demeli ya?" Nakaratı ah, melodisi inilti ve kahr olan pişmanlık nağmeleri hastalığını daha da ziyadeleştiriyordu. Hastalığın da gelip geçici olduğunu, sabrın meyvesinin cennet olduğunu, sancılar içinde kıvranırken âdeta unutmuştu.

"Hastalandığım zaman bana şifa veren O'dur" (Şuarâ, 26/80) demek ve teenni ile karşılamak ilk anda akla gelmeyebilir hastanın. Ölüm korkusu zihnini meşgul edebilir bir başına kalanın. Bu zor anları kolaylaştıracak, hüzünleri giderecek, sancıları hafifletecek olan, eş dost, akraba, arkadaş ve komşular olur ekseriyetle. Hastalanan her kul Hz. Eyyüb'ün (a.s.) sabrını gösteremiyor maalesef. Hastalığın verdiği acı ve eleme rağmen Rabbini zikretmek, şikâyet etmemek kolay değil. Oysa Hz. Eyyüb (a.s.) Rabbini zikredememe korkusuyla "Şüphesiz bu dert (ve hastalık) beni sarıverdi. Sen merhametlilerin en merhametlisisin." (Enbiyâ, 21/83) diyerek dua etmişti. Hastaya dua etmeyi öğütleyen Allah Resulü, onu ziyarete giden kimseye de "Ziyaret için bir hastanın yanına girdiğinde ondan senin için dua etmesini iste. Zira onun duası, meleklerin duası gibidir." (İbn Mâce, Cenâiz, 1) tavsiyesinde bulunmuştur. Böylece ziyaret eden de ziyaret edilen de hayır dua ile feraha erişecektir.

Hasta ile ilgilenilmesi, ona ferahlatıcı söz ve tavsiyelerde bulunarak moral verilmesi ziyaret eden kimse için sevap kazandıran bir amele dönüşür. Nitekim bir hadis-i kutsi de yüce Allah'ın, kıyamet gününde (bir kimseye) şöyle sesleneceği bildirilmekte: "Ey Âdemoğlu! Hastalandım, beni ziyaret etmedin." der. (O şahıs): "Ey Rabbim! Sen âlemlerin Rabbisin, ben seni nasıl ziyaret edebilirim?" deyince Allah: "Falan kulum hastalandı, onu ziyaret etmedin, eğer ziyaret etseydin beni onun yanında bulacağını bilmiyor muydun?" (Müslim, Birr, 13)

Gecenin uzunluğunu hastalar arşınlar. Sabahın ışıklarını yeniden görmek kadar iyileştirici ilaç bulamaz hasta. Bir de yanı başında sevdiği bir el okşuyorsa saçlarını ve gözleriyle: "Korkma yanındayım." diyorsa en tesirli ağrı kesicilere sahip demektir. Hastaya moral veren bu samimi bakış ve dokunuş çok kıymetlidir.

Hasta, yemeye içmeye ve ilaca olduğu kadar sevgiye, yardıma, morale de ihtiyaç duyar. Hastanın bakımını yapmak ve destek vermek, kendisinin farkında olmadığı, bilincinin kapalı olduğu ve takatinin yetmediği noktalarda ona dışarıdan eklenen altıncı organ gibidir. İşte bu katkı paha biçilmezdir. Hastalıklar çeşit çeşittir. Fakat ortak özellikleri girdikleri bedeni hâlsiz ve

çaresiz bırakmalarıdır. Çaresize çare olmak bağışların en değerlisidir. Sadakaların en makbulü, candan cana yapılan en kıymetli destektir.

Salgın hastalık süreci bizlere bir daha hatırlattı yalnızlığın nefes kesen korkutucu ıssızlığını. Kapiya sıcak bir tas çorba bırakan komşuya sahip olanlar en şanslılarımızdı. Telefonun bir ucunda: "Bugün daha iyisin inşallah." diyen şefkatli bir sese muhtaç olduk zor günlerinde. Bütün bunlar bir yönüyle hastanın diğer yönüyle de sağlıklı olanların bu durumu ganimet bilip Rabbini razı etme fırsattır aslında. Peygamber Efendimizin (s.a.s.) hastaları ziyaret ederken yaptığı dua ve tavsiyelerden bunu daha iyi anlıyoruz. Resûlullah (s.a.s.) hastaları ziyaret ettiğinde "Geçmiş olsun, hastalığın günahlarına kefaret olur inşallah!" diyerek teselli ederdi (Buhari, Tevhit, 31). Hasta sabrederek, komşu ve yakını da moral vererek Rabbini razı etme fırsatı bulmuş olacak. Allah Resulü (s.a.s.), hasta olan Selman'ı (r.a.) ziyaret ettiğinde ona şöyle dua etti: "Ey Selman! Allah sıkıntılarını gidersin, günahını affetsin. Ölünceye kadar dinine kuvvet, bedenine sıhhat versin!" (Heysemî, II, 299)

Hasta ziyaretinin bir de adabı vardır. Hastanın yanında ümitvar konuşmak bunlardan biridir. Nitekim: Peygamber Efendimiz (s.a.s.), "Hasta veya ölünün başında bulunduğunuz zaman güzel sözler söyleyiniz. Zira melekler sizin dualarınıza 'Âmin!' derler" (Ebu Davud, Cenaiz, 15). buyururken şayet hasta ölmek üzereyse, ona; "Lâ ilâhe illallah" diyerek telkinde bulunmayı tavsiye etmiştir. Hasta ziyaretini mümkün olduğunca kısa tutan, bir ihtiyacı varsa gideren akraba ve dostlar, hastalığın psikolojik ağırlığını iyi temenni ve dualarıyla hafifletmiş olurlar. Bir Müslüman'ın hasta olan kardeşine: "Ey bütün insanların Rabbi olan Allah'ım! Bunun ıstırabını giderip şifa ver. Şifayı veren ancak Sensin. Senin şifandan başka şifa yoktur. Buna, hiçbir hastalık izi bırakmayacak şekilde şifa ihsan eyle!" (Buhari, Merdâ, 20, 38) şeklindeki duası paha biçilmezdir. Çünkü insana en iyi ilaç yine insandır. Bazen bir sözü, bir dokunuşu, tesellisi bazen de duası şifa olur.

ÖLÜMCÜL BİR HASTALIK: YEİS

■ Yavuz KURT

Trabzon İl Müftülüğü Din Hizmetleri Uzmanı

Kalpsiz dünyada kalbini mutmain kılmaya çalışan insan, imtihan sokağından hemen her an geçmeye aday ve hatta mecbur bir seyyahıdır. Yolculuğu esnasında önüne çıkan taşları engel görerek yürüyüşünden vazgeçmek ya da daha uzağa ulaşmak için basamak addetmek insanın maharetine kalmıştır.

Bu taşlardan sadece biri olan yeis, insanoğlunun iç dünyasında ciddi yaralar açan, hayat ile bağını koparan, hürriyetini kısıtlayan, çevresiyle ilişkisini, geleceğe yönelik işlerini derinden sarsan ruhsal bir problemdir. Yeis, doğru eylemler ortaya koymaya meyyal iradenin sektesine sebep olan, yanlış seçim ve tercihler sonucu toplumda istenmeyen kötülüklerin önünü açan, şerlerin yayılmasını kolaylaştıran vebadır.

Lügatte, “ümidin sona ermesi” (Râğıb el-İsfahânî, *el-Müfredât*, s. 892) manasına gelen yeis, hayallerin tükenerek gayesizlik ve gayretsizlik hâlinin gerçekleşmesini ifade eden Kur’ani bir kavramdır.

İnsanı yeise sevk eden sebepler incelendiğinde iman hususunda yaşanan problemler ilk sırada gelir. Kur’an-ı Kerim,

müminlerin yüce Allah’a (c.c.) ümit beslemelerinin temelinde inancı ve bildirilen değerler doğrultusunda hayat yaşamayı, ümidin koşulu olarak zikretmiştir (Bakara, 2/218). Dolayısıyla ümit, inanç ile var olan manevi bir hâldir. Ümidi besleyen, onu diri tutan Allah’a imandır. Ümitten yoksun olmak da kişinin imanını zayıflatabilir. Psikanalist ve sosyolog Erich Fromm’un söylediği gibi, “Ümit, inancın meyvesidir.” (Erich Fromm, *Umut Devrimi*, İstanbul: Payel Yayınevi, s. 29)

İman zafiyeti, Yaradan’ın mutlak merhamet sahibi olduğu gerçeğinin göz ardı edilmesiyle aşırı karamsarlığa sebebiyet verir. Yapılan hatalar, işlenen suçlar ya da erişilemeyen arzular, karamsarlığın oluşmasında ve olgunlaşmasında etkilidir. Bu durumun önlenmesinde yüce Allah’ın rahmetinden aşırı karamsarlığa kapılmamak ve O’nun kudretinin her şeye kadir olduğuna inanmak önem arz etmektedir (Zümer, 39/53).

Aşırı kötümser hâl, öz benlik kaybına sebeptir. Bu kayıp, üretimsizliği tetiklediğinden bireyin düşünce, istek ve hayallerini altüst edecek, tabiatı gereği üretken insan,

üretimden yoksun kalması nedeniyle yeise düşecektir. İrlandalı yazar Bernard Shaw’ın tespitine göre, “Mutsuz olmanın sırrı, huzurlu muyum değil miyim, sorusunu insanın kendine yöneltecek kadar boş vakit bulmasından ibarettir.” (Hanri Benazus, *Mutluluk Çıkmazı*, s. 37)

Peki, yeis illetinin müptelası olmamak için kişi ne yapmalıdır? Ölümcül hastalık yeise karşı insan, iman, sabır, tevekkül, tövbe ve duaya sarılmalıdır. Kısaca ifade etmek gerekirse iman, manevi hayatı hedef alan yeis virüsünün kol gezdiği bu çağda sığınılacak emniyetli bölgedir. İman, fânî ve sınırlı insanın, ezelî ve sonsuz Yaradan’a yürekten güvenmesidir. Bu güven, insana manevi güç verecek, onu ümitsizliğe karşı koruyacak, geçici hayatta vazgeçilmez değerinin olduğunu kendisine telkin edecektir.

Cürcânî’nin tarifiyle sabır: “Bela ve musibetlerden doğan üzüntüyü, Allah’tan başkasına şikâyetle bulunmamaktır.” (Cürcânî, *Kitâbu’t-Tarîfât*, s. 137) Sabır, zorluklara katlanma ve yeise kapı aralayan müşkil durumlara dayanma hususunda enerji

Yeise karşı insan, iman, sabır, tevekkül, tövbe ve duaya sarılmalıdır. Çünkü iman, manevi hayatı hedef alan yeis virüsünün kol gezdiği bu çağda sığınılacak yegâne limandır.

depolamaktır. Enerjiyi lüzumsuz işlere gereksizce dağıtmamak, ihtiyaç hâlinde kullanmaktır. Yeise razı olmak değil, ümitsizliğe düşürecek durumlara karşı güçlü ve tedbirli olmaktır.

Tevekkül, maksada ulaştıran en kestirme yoldur. Sorumlulukları bihakkın yerine getirmek, sebepleri elde etmek için gayret göstermek, ter dökmektir. Pasif bir bekleyiş değil faal olmak, üretmektir. Tevekkül sayesinde endişelerin ümide, korkuların güvene dönüşeceğini bilmektir. Tevekkül, başına gelen türlü musibetlere karşı devamlı ümidini koruyan ve çocuklarını yeise karşı önlem almaya çağıran Hz. Yakup (a.s.) gibi bir duruş sergileyip ömür sürmektir (Yusuf, 12/87).

Tövbe, hataların verdiği yürek sancısıyla kötü huyların yerine iyilerini koymaktır. Bütün

azalarla günah işlenmiş dahi olsa yalnızca samimi dil ile Yüce Allah'a (c.c.) ulaşmaktır. Dua ise sonlu ve âciz insanın, sonsuz kudret sahibi ile buluşmasıdır. Hiçbir uzaklığın, duanın kapsama alanı dışında bulunamayacağını hatırlamaktır. Dua, insanın kötü arzular ile meşgul olmasını ve şer üzere hayat yaşamasını engelleyen kalkan, ahlaki yapısına katkı sağlayan azıktır. Karanlığı aydınlığa çeviren bir tür trafo, yeisi ümide dönüştüren menbadır.

Kur'an'ın dertlere deva tavsiyelerinden beslenmiş bir kalp, yeis virüsüne karşı insanı koruyacaktır. İnsana düşen vazife, kahverengi dallardan rengârenk çiçekler ve meyveler vücuda getiren merhametlilerin en merhametlisi Yüce Yaradan'ını unutmamak, boş bırakılmaya gelmeyen kalbi itaat ve ibadetle meşgul etmektir.

KRONİK MAĞDURİYET

■ Cihan ULUÇ

Psikolog/Psikoterapist

Hayat, çoğu zaman kağıdın üzerindeki bir doğru parçası gibi dümdüz ilerlemez.

Her şeyin rast gittiği dönemler olabileceği gibi kendimizi çaresiz, güçsüz, umutsuz, kontrolsüz hissettiğimiz günler de olabilir. Bu da son derece normaldir. Fakat bu duygu durumu zaman içerisinde birçok tekrar sonucu kendimize dair kemikleşmiş bir inanca dönüşmüşse artık hayatımızdaki tüm yapıp etmelerimize sirayet etmeye başlar. “Çaresiz hissediyorum.” ile “Çaresiz biriyim.” cümleleri arasında dağlar kadar fark vardır. Birinde geçici bir duygu durumunu kastediyorken diğerinde hayatın tamamına yayılmış hastalıklı bir yaklaşımı kastederiz.

Kronik mağduriyet (kurban) de birçok inancın kemikleşmesi ile oluşan ve kişinin seçimlerini, doğrudan etkileyen bir hâletiruhiyedir. Kronik mağduriyet psikolojisinin temel bileşenleri arasında çaresizlik, güçsüzlük, değersizlik, aşağılık kompleksi, başkalarını suçlama, kendine acıma, duygularından

kaçınmak için bağımlılıkları kullanma, başarısızlıkları için bahane üretme, farkında olmadan kendini sabote etme gibi duygu, düşünce ve tutumlar vardır.

Kronik mağduriyet aynı zamanda yeni mağduriyetleri de hayatınıza çekmek için zemin hazırlar. Hayatınız kurtarıcı ya da zorba karakter yapılı kişilerden oluşur ve zamanla çaresizlik, güçsüzlük inançlarınız pekişir.

Kronik Mağdur Olduğunuzu Nasıl Anlarsınız?

- Başınıza gelenler için neden ben diye sorarsınız.
- Dış dünyanın size karşı olduğu, istediklerinizi vermeyeceği ve dirençle karşılaşacağınıza dair inancınız vardır. Bu inanç, sizi bir şeyleri denemekten alıkoyar ve çaresizliği deneyimlersiniz.
- Hayatınızın kontrolü sanki sizin elinizde değil gibidir. Her an biri gelecek veya bir şey olacak, hayatınız da bu şekilde altüst olacak kaygınız vardır.

- Hedeflerinizi daima düşük tutar ya da onlara ulaşma konusunda çeşitli bahanelerle kendinizi sabote edersiniz. Bazen en büyük rakibinizin yine kendiniz olduğunu düşünebilirsiniz. Böylece başarısız biri olduğunuza dair benlik inancınız pekişir.

- Her konuda bahaneler üretirsiniz. Sorumluları daima dışarıda ararsınız. Bahane, asprin gibidir. Geçici bir rahatlama sağlar fakat asla ağrının nedenini ortadan kaldırmaz. Burada da bahane, o konu hakkında gerçek bir sorumluluk almanızı engeller. Böylece kurban psikolojisi giderek güçlenir.

- Bahanenin en iyi arkadaşı suçlamadır. Birlikte gezerler. Kendi hatalarınız, ihmalleriniz, sorunlarınız ve başarısızlıklarınız nedeniyle genellikle başkalarını suçlarsınız. Yaşadığınız kötü hayatın nedeni de hep başkalarıdır. Çiftler arasında duymaya alışık olduğumuz bir cümle “Senin yüzünden mutsuzum.” bir kronik mağdur cümlesidir. Yine “Senin yüzünden başarısızım.” cümlesi de hakeza öyle. Birini kendimizle ilgili bir durum hakkında suçladığımıza aslında kendimize büyük bir kötülük etmiş, tüm gücü ve hayatımızın iplerini farkında olmadan karşıdaki tarafa vermiş oluruz.

- Etrafınızda daima becerikli, sizi çekip çeviren, sizin adınıza sorumluluklarınızı alan birine ihtiyaç duyarsınız.

- Hayatınızda krizlerin üst üste geldiğini deneyimlersiniz.
- Genelde bir durum karşısında tek seçenekli düşünmeye yatkın olduğunuzu görürsünüz. Eğer bir kapıdan ret cevabı almışsanız başka kapıları denemeyi gereksiz görürsünüz. Ya da hiç adım atmadan “Zaten buradan bir sonuç çıkmaz, bir şey elde edemem.” gibi öğrenilmiş çaresizliği çağrıştıran cümleler kurarsınız.
- Kendinizi içten içe sürekli yetersiz hissedersiniz. Ne yaparsanız yapın, sanki o içinizdeki kara delik bir türlü dolmayacak gibidir. Yetersizliğin bir diğer kanadı olan mükemmeliyetçilik tutumları da hayatınızda yaygın olabilir. Mükemmeliyetçilik, sizi eyleme geçmekten alıkoyabilir. Gereksiz detaylarla zaman kaybederek asıl meseleyi kaçırmaya ve sonrasında başarısız bir pozisyona düşmenize hizmet edebilir.
- Kendinize acınmasından ya da acınacak, mağdur durumlara düşmekten içten içe bir keyif almaya başlarsınız. Ancak böyle zamanlarda durum ne kadar kötü bile olsa ilginin üzerinizde toplandığını ve sevildiğinizi deneyimlersiniz. Sizin için sevgiyi almanın tek yolu mağdur olmak olabilir.
- Kendinize içten içe düşük bir öz saygı besler, bazı hususlarda öz güvensiz hissedersiniz. Kurban karakter her zaman karşımıza bir köşede zayıf, güçsüz, içine

sinmiş bir biçimde ortaya çıkmayabilir. Bazen üst düzey meslek gruplarında ya da yüksek statülerde bulunan kişilerle de görülebilir. Kurban bilinci dışarıdaki koşullarla ilgili bir durum değildir, daha çok içinizdeki dünya ile ilgilidir.

İçimizdeki Kronik Mağdur (Kurban) Nasıl İyileşir?

Kurban örüntüsü yukarıda da ifade etmeye çalıştığımız gibi birçok sacayağından oluşan ve birbirini besleyen karmaşık bir yapıdır. İyileşme sürecinde de benzer bir tablo görebiliriz. Birçok koldan bir değişim ve dönüşümü talep eder. Fakat en temel dönüşüm herhâlde “Hayatımdan ben sorumluyum.” düşüncesidir. Kişi, bir kez bu düşünceyi merkezine aldıktan sonra geri kalan safhalar paradigmanın üzerine inşa edilebilir. “Hayatımdan sorumluyum.” dediğimizde zihnimizdeki çok temel bir yazılımı değiştiririz. Artık bahaneler ve suçlamalar hayatımızdan çekilir, yerine o anki kaynaklarımıza göre yapabileceklerimiz ve değiştirebileceklerimiz gündeme gelir. Bu, artık hayatınızın arka koltuğundan direksiyona geçmek demektir. Yine değişimin en önemli unsurlarından biri de farkında olmaktır. Beynimizi otomatik pilottan çıkarıp olan biteni anlamlandırma

yönünde bilinçli bir gayrete ihtiyaç vardır. Özellikle kurban bilincini besleyen çaresizlik, güçsüzlük, yetersizlik, suçluluk ya da suçlama gibi güçlü duygu, düşünce ve inançları bir psikoterapi süreci ile yeniden ele almak, bu iklimi oluşturan anıları işlemek kurban örüntülerinin kırılmasını sağlar. Bu süreçte çaresizliği girişkenliğe ve kararlılığa, kendine acımayı öz saygıya, suçluluğu affetmeye, başkalarının onayını almayı içsel bir onay alma mekanizmasına dönüştürmek için çalışmalar yapılır. Böylece kendinizle ve çevrenizle barışık, sağlıklı sınırlar koyan, sorumluluklarının bilincinde, potansiyeline daha yakın bir hayat sürmeniz ve amaçlarınız çerçevesinde hayata kapı aralamanız mümkün hâle gelir..

KARDA UÇAN GÜVERCİNLER

■ Nagihan AYDIN

Ahmet. Bu adı bana babam vermiş. Büyük dedesinin adımı. Eskiler böyledir işte, namı yürüsün, soyu adıyla sürsün ister. Buna ister aidiyet deyin ister kemalat, her durumda bana göre emanetin göstergesidir. “Emanet vefadan gelir.” derdi annem. Sözü üstüne söz etmem ama haksız da değilmiş. Çocukluğuma dair çoğu şeyi hatırlamıyorum ama bir gece gördüğüm rüyayı sabah ilk iş anneme anlattım. Rüyamda, evimizin kapısından çıktığımda her yer bembeyazdı. Etrafta sadece adımlarımdan geriye kalan ayak izlerim görünüyordu. Bir de kulağıma gelen kanat sesleri. Annem “Hayır olsun oğlum.” dedi.

Buralarda “Beyaz Dede!” diye seslenir bana çocuklar. Öyle giyindiğim için değil elbet, saç sakalı ağarmış bir ihtiyar olduğumdan. Babam, ben dört yaşımıdayken vefat etmiş. Annem, köydeki akrabalarının kuvvetiyle büyütmüş beni. Dededen kalma iki tarlayı ekip biçmiş yıllarca. Az çok elden artırıp yıllar sonra bir tane de inek alabilmiş. Anlattığına göre

ben altı yaşına gelene kadar buğday çok para etmemiş. O sene yağın yağmuru, iki tarladan çıkan buğday hasadını ve bereketini hayal meyal hatırlıyorum. Ardı sıra gelen senelerde de beni okutacak kadar geçimi olmuş. Hep şükrederdi. “Allah’ım kimselere muhtaç etmeden, emanetini büyütmeyi bana nasip ettin.” derdi. Sonra ağlardı. Başını yana çevirip yazmasının kenarıyla silerdi gözlerini. Sesi hep aynı yere gelince titremeye başlar, bir iç çekip kalkar, ineğe su vermeye giderdi. Beni görmez sanırdı ama ben hepsini görürdüm. Gözündeki yaşı da yüreğindeki harı da.

İlçede okulu bitirdiğim sene annemin ısrarı benim de rızamla komşumuzun kızıyla yuva kurduk. Aynı sene ilçede bir devlet dairesine memur olarak işe başladım. İki göz bir ev tuttuk. Küçük bir mutfak, beş adamlık da bahçesi vardı. Evin çevresi tahta dış kapısının bitişiğine kadar çitlerle örülüydü. Annemin verdiği iki kilim, bir soba, üç beş tencere, tabakla evimiz dolmuştu.

İlk sene evin dökülen dış

sıvasını yaptırdı ev sahibi. Elimden geldiği kadar ustalara yardım ettim. Babamın da eli böyle işlere yatkınmış. Çatıyı aktardık sonra aynı yıl içinde evin bahçesiyle de biraz ilgilendik. Hanım her fırsatta, “Burası bize emanettir bey, eve güzel bakalım.” derdi. O daha çok çiçek dikmeyi severdi ben de ağaç. Ağaçlar durduğu yerde güven verir. İnsandan geriye kalırlardı çünkü. Köyden getirdiğim elma, kiraz ve dut fidanlarını bahçeye diktim. Hanım da kutulara diktiği kırmızı ve beyaz renkli sardunyalı bahçe kapısından eve kadar uzanan yolun kenarlarına koymuştu. Her giriş çıkışta çiçekli bir yoldan geçer oldum. İki yılda alıştım ve şükrettim hayatıma giren her renge. Annemi de getirmek istedik hep ama “İneği bırakıp nasıl geleyim, hem baba ocağı tütmesin mi oğul?” dedi gelmedi.

Haftanın beş günü ilçede, iki günü köyde annemin yanında günler geçip gitti. Beni okutmanın, evlendirmenin, bir başına bunca yükü taşımanın verdiği yorgunlukla annem, tam üç sene sonra artık

gözüm arkada kalmaz diyerek dar-ı bekaya yürüdü. Bizi de birbirimize emanet etti. Yalnız kalmadım lakin babamdan sonra annemi de kaybetmenin verdiği yürek sancısı bir yanımla ayaza bıraktı.

İnsan böyledir. Varken yiğit olur. Cüretli olur. Dağlara kafa tutar. Rüzgâr olur eser, yağmur olur, kar olur yağar. “Varlığın kıymetini bil oğul.” derdi annem. “Nefes bile insana kuvvet verir. Hele azalsın

kendinden bile korkarsın.” diye eklerdi. Kaybetmekten belki de hep bu yüzden korktum. Korktum ama ne çare, elde tutamadım. Kaybetmeyi, kabullenmeyi öğrendim sonra. Sırası gelince gitmelerin hesabını kimselere sormadım. Geride kaldım. Sıramı bekledim. Daha otuzuma varmadan büyüdüm. İnsanı büyüten acılarıymış meğer. İmtihan dedikleri şeyle küçük yaştan yoğruldu. Kulağıma okunan ezanla

çıktığım yolda eksildikçe yanımdakiler, kendimde çoğalır oldum.

Köye gittikçe baba yadigârı eski evin ufak tefek işlerini yaptım. Kalan iki tarlayı her sene buğday ektik. Emekli olana kadar eskiden nasılsa yine aynı düzende geçti yıllar. Emekli olduktan sonra köye yerleştik. Hanım da ben de köyde daha rahat ettik. Yaşlılıkta lazım olur diye emekli parasıyla da ufak bir

araba aldık. Akrabalar içinde benimle yaşıt hala oğlunun dışında ailede nerdeyse hiç büyük kalmadı. Yeğenler, çocukları aile büyüğü bildiler hep beni. Teyzemin kızının anlattığına göre teyzem vefat etmeden önce “Ahmet size göz kulak olsun.” demiş. Ben de bu emanete sahip çıktım. Teyze kızının kocası, geçirdiği trafik kazasında kötürüm kaldı. Onun bakımı, çocukların bakımı derken bütün yükü tek başına omuzladı. Ona sorsanız asla yük değildi. Zaten aile olmak da bu değil miydi? Elimden geldiği kadar yükünü hafifletmeye çalıştım. Hanım da öyle. Çocukların okul masraflarına az çok katkıda bulunduk. İlçeden gelip gidecek işlerde yardım ettim.

Zamanın geçidi geniş, adımlarımız dardı. Acelemiz de yoktu. Hem daha kaç kere gelecektik ki dünyaya. Bütün kalabalığımız akrabalar kaddı. Çocuklar da beni çok severdi. İlçeye gidince kutuyla kaymaklı gofret alır, her gün birer tane verirdim. Cami çıkışı yolumu gözler, beni görünce de kollarını açıp bana doğru koşarlardı. Verdiğim gofretleri yerken gözlerindeki ışıktaki her seferinde kendi çocukluğumla yüzleşirdim. Sahi ben hiç çocuk oldum mu, diye sorardım kendime. Sonra bu anlık hüznü kovup evin kapısından girerdim.

Köydeki evin bahçesine emekli olduktan sonra çeşitli meyve ağaçları diktim. Baharda onlarla birlikte yeşerdim. Meyveler oldukça çocuklar yediler. Hanım bahçe kapısının

sağına ve soluna gül ağacı dikti. “Gül vefalıdır.” derdi hep. Ne kadar ayaz yese de bahar geldi mi ben açmam demezdi. Yalnız iki candık. Allah bir evlat vermemiştii bize ama olsun mahalledeki çocuklar vardı. Onlar da emanetti. Canımıza yoldaş bir de kedimiz vardı artık. Adı Boncuk. İki yıldır bizimle aynı evde yaşıyordu. Boncuk’un mırıltısı, sobanın üstündeki güğümün iniltisi derken yıllar geçti.

Güz geldiğinde kışlık yakacak odunları evin önüne getirdik. Yavaş yavaş kestim hepsini. Hanım da yardım etti; dizdik kuruluğa. Yaşlanmıştı artık, ilaçlar kullanıyorduk. Hanımın nefes darlığı soluk alıp verdikçe daha çok artıyordu sanki. Odun kesme işinin bittiği o akşam hanım, yoğurt çorbası ve sobanın kuzinesinde patates pişirmişti. Çorbasını içtikten sonra patatesi tuzlayıp bana uzattı. Sen neden yemedin, dediğimde “Bugün çok yoruldum sanki boğazlandım.” dedi. Sofrayı kaldırıp namazları kıldıktan sonra ben biraz Kur’an okudum o erkenden yattı. Yorgundum, yatsıya camiye gitmedim.

Cami evimize yakındı. Saatim sabah ezanından beş dakika önceye kuruluydu. O sabah saatten önce uyandım. Abdest alıp ezan okunmaya başlayınca camiye gittim. Gelince her zamanki gibi hanımı namaza uyandırmak için yanına gittim. Seslendim ama cevap vermedi. Duymadı diye iyice yaklaştım ve o zaman anladım can yoldaşım beni geride bırakıp gitmişti. Zaman daha da

büyüdü. Ağırlığımı öbeklenip oturdu göğsümün üstüne. Teyzemin kızına haber saldım.

Hanımdan geriye, beyaz namaz başörtüsü, el işlemesi seccadesi, kahverengi tesbihi, çok sevdiği çiçekleri, kedisi ve bir de ben kaldım. Vefa en çok toprağa yakışır diye vefatından iki sene sonra bahçeye diktiğim ağaçlardan birinin dibine hanımın kalan eşyalarını gömdüm. Olur ya bana bir şey olursa emanetim ortada kalmasın istedim.

Günler birikip arttıkça zaman balyozunu vurdu. Bunca vakit insan kendini nasıl taşırdı? Gündelik hayatımdan artan vakitlere üç insan ömrü daha sığardı. Ağırdım ama yer kaplamıyordum. Nihayet bu ağırlık artık dizlerime de vurdu. Yaşlılık hâli işte, camiye de gidemez oldum. Sabah namazını kılıp geri yattım. Uyandığımda ilk iş hanımdan kalan emanetin, Boncuk’un yemeğini hazır ettim. Çağırdım gelmedi. Bütün odalara baktım. Boncuk yoktu. Beni bırakıp gitmişti. İyice yavaşlayan adımlarım, daralan nefesimle bahçeye attım kendimi. Beş adım attım soluğum sol yanımda düğümlendi. Biraz soluklanayım diye ağaca dayandım. Yağan karın etkisiyle ayağım kaydı ve sırt üstü yere yığılı verdim. Her yer bembeyazdı. Geride ağaçtan, beş adımlık ayak izinden ve aç kalmasınlar diye ağaca astığım yeme doğru karda uçan güvercinlerin kanat sesinden başka bir şey kalmamıştı.

ÇOCUĞUMU TANIYOR MUYUM?

■ Seher COŞKUN
Psikolojik Danışman

“Çocuğumu nasıl büyütmeliyim?”, “Onu nasıl/nereye yönlendirmeliyim?”, “Anne babası olarak onu yetiştirirken nelere dikkat etmeliyim?”

Ebeveynlerin kafasında bu ve buna benzer, cevabını nereden bulacaklarını bilmedikleri onlarca soru vardır ve bunlara yanıt ararken gözden kaçırdıkları nokta, bu soruların tek bir doğru cevabının olmadığıdır. Çünkü her çocuk farklıdır ve dünyaya beraber gelmiş olan ikiz çocukları yetiştirirken bile aynı yöntemleri kullanmak işe yaramayabilir. Bu sebeple çocuk yetiştirmede en önemli aşamalardan bir tanesi çocuğu tanımaktır. Çocuğu tanımak demek, onun içinde bulunduğu gelişim döneminin özelliklerini bilmek, bireysel farklılıklarının bilincinde olmak, ilgi, yetenek ve becerilerini fark etmek demektir. Peki, bunlar ne anlama gelir?

Gelişim Dönemlerinin Özelliklerine Hâkim Olmak

Gelişim dönemlerini sınıflamak gerekirse; bebeklik, çocukluk, ergenlik, yetişkinlik ve yaşlılık olmak üzere beş dönemden bahsedilebilir. Anne babalar, özellikle ergenlik dönemine kadar çocuklarının hayatında kritik bir yere sahiptirler. Bu dönemden itibaren yetişkinliğe doğru adım atmaya başlayan gençler, kendi ayakları üzerinde durmaya, ailelerinden bağımsız bir hayat yaşamaya ve kendi yollarını çizmeye adım atar; kısacası anne babalarının katkılarıyla oluşturulmuş olan temele bir bina inşa etmeye başlarlar. Hiç kuşku yoktur ki atılan temel ne kadar sağlamla üzerine inşa edilecek bina da o kadar sağlam olacaktır. İşte çocuğu tanımak, bu temeli sağlam atmanın ön şartlarından birisidir.

Çocukları tanımanın ilk basamağı, onların içinde bulundukları gelişim döneminin özelliklerini bilmektir. Çocuklar büyüdükçe ihtiyaçları, özellikleri, becerileri, beklentileri değişir. Bunu takip etmek ve bu değişikliklere ayak uydurup esneyebilmek önemlidir. Toprağa yeni ekilmiş bir meyve ağacı tohumunu düşününüz. Bu tohumun büyüüp ürün vermeye hazır bir ağaç hâline gelmesi için çiftçinin ağacın gelişim

sürecindeki farklılıklara ayak uydurması gerekir. Mesela henüz küçük bir fidanken ona verdiği su miktarı ile meyve veren koca bir ağaca dönüştüğünde verdiği miktar birbirinden farklı olmalıdır. Ağacın sağlıklı büyüebilmesi için çiftçinin bunu gözetmesi gerekir. Büyümemiş bir fidandan meyve vermesini beklemek ağaca haksızlıktır. Bilinçli bir çiftçi, yetiştirdiği ağacın gelişim seyrine hâkim olduğundan bu farkındalığa sahiptir. Dolayısıyla fidanken meyve vermeyen bir ağacı suçladığına rastlanmaz. Tıpkı bunun gibi anne babaların da çocuklarının normal bir gelişim göstermelerini desteklemeleri için onların gelişim seyrine hâkim olmaları şarttır.

Peki, gelişim dönemi özelliklerine hâkim olmak anne babalara ne gibi katkılar sağlar?

- Gelişim dönemlerinin özelliklerine hâkim olan ebeveynler, çocuklarında gözlemledikleri davranışlarda normal-anormal ayrımını kolaylıkla yapabilirler. Bu sayede anne babalar çocuğun içinde bulunduğu yaş dönemi için gayet olağan bir davranışı saygısızlık olarak algılamaz ve hangi davranışa müdahale etmeleri, hangisine bir süre daha sabretmeleri gerektiğine karar verebilirler. Bu da “Benim inadıma yapıyor.”, “Beni sinir etmek için yapıyor.”, “Bilerek yapıyor.” gibi düşünceler sebebiyle anne babalarla çocukların sürekli karşı karşıya gelmelerini engeller.
- Gelişim dönemlerinin özelliklerine hâkim olmak çocuğun gelişimi ile ilgili bir sorun olup olmadığını zamanında fark etmeye yardımcı olur. Bu sayede içinde bulunduğu gelişim döneminin beklentilerini yerine getiremeyen çocuk için bir uzmandan yardım alınabilir.
- Gelişim dönemlerinin özelliklerine hâkim olan ebeveynler çocuklarının ihtiyaçlarının farkındadır. Bu sayede çocuklarının ihtiyaçlarını zamanında karşılayarak onlara uygun bir ortam sunabilir, çocuklarıyla sağlıklı bir iletişim kurabilir ve ortaya çıkması muhtemel bazı problemleri önceden engellemiş olurlar.

Her çocuk dünyaya farklı ilgi ve yeteneklerle donatılmış olarak rengârenk gelir. Anne babaların, çocuklarının ilgi, yetenek ve becerilerini fark etmeleri; çocuklarına nasıl bir ortam sağlayacaklarını tespit etmeleri, onları yönlendirmeleri açısından önemlidir.

- Gelişim dönemlerinin özelliklerine hâkim olan ebeveynlerin çocuklarından beklentileri makul ve gerçekçi olur. Bu sayede anne babalar yüksek beklentiler içine girdikleri için hayal kırıklığına uğramaz ve çocuklarını da yıpratmazlar.

Bireysel Farklılıkların Bilincinde Olmak

Her gelişim döneminin görevleri sabittir. Bunlar değişmez. Fakat her çocuk bu görevleri yerine getirebilecek olgunluğa farklı zamanda erişebilir. Örneğin bir çocuğun 12-18 aylar arasında yürümesi beklenir. Fakat her çocuk bu beceriyi farklı zamanda kazanabilir. Kimisi on beş aylık yürürken kimininki on sekizinci ayı bulur. Kimisi ise daha on ikinci ayı dahi görmeden yürümeye başlar. Bu tarz durumlarda ebeveynlerin gözden kaçırmaması gereken nokta çocuklardaki bireysel farklılıklardır. Her çocuk biriciktir ve gelişimi kendine özeldir.

Psikoloji literatüründe en sevdiğim

kavramlardan bir tanesi “hazırbulunuşluk”tur. Bu kavram, bireyin bir davranışı sergilemek için gerekli donanımına sahip olması, bir davranışı sergileyebilecek olgunluğa erişmesi anlamına gelir. Anne babaların da çocuklarının bir davranışı/beceriye sergileyebilmeleri için gerekli olan olgunluğa erişmelerini sabırla beklemeleri gerekir. Fakat ne yazık ki çoğu ebeveyn bu konuda aceleci davranarak çocuklarını başkaları ile karşılaştırır ve ne yazık ki bu acecelilikleri ile çocuklarına geride kaldıklarını ve beceriksiz olduklarını hissettirir.

Çiftçiler ürünlerinin olgunlaşmasını nasıl sabırla bekliyorsa ebeveynler de çocuklarını yetiştirirken aynı sabrı göstermelidir. “Çocuğum neden şunu yapamıyor?”, “Kardeşi bu yaştayken bunu becerirdi, bunda eksik olan ne?” diye telaşlanarak kendi hayatlarını da çocuklarının hayatlarını da zorlaştırmamalı, çocuklarında bir eksiklik, bir zekâ problemi olduğunu düşünmemelidirler. Çocukları sadece hazır

değildir. Hepsi bu kadar! Henüz o konu ile ilgili yeterli olgunluğa erişmemişlerdir. Çünkü herkes için doğru zaman başkadır. Bireysel farklılıklar çocuk gelişiminde gözden kaçırıldığı için ortalık telaşlı anne babalardan ve kendinde eksik bir şey olduğunu düşünen mutsuz çocuklardan geçilmez. Bu sebeple ebeveynlerin her çocuğun biricik ve farklı olduğunu, gelişim seyrinin de kendine has olduğunu unutmaması ve çocuğa karşı yaklaşımlarını belirlerken bunu dikkate almaları önemlidir. Bu konuda önümüzdeki en güzel örneklerden bir tanesi Peygamber Efendimizdir. O, karşısındaki insanı tanıyıp onun anlayabileceği kadar ve o kişiye uygun şekilde konuşarak dini tebliğ etmiş ve farklılıklara karşı gösterdiği bu hassasiyet sayesinde farklı düzeydeki topluluk ve kişilere ulaşabilmiştir.

Bu konudan bahsederken bir yanlış anlamaya mahal oluşturmamak için şunu söylemek faydalı olacaktır. Bireysel farklılıkları gözetmeden önce, ilk maddede bahsedilen gelişim dönemi özelliklerine ayrıntıları ile hâkim olmak şarttır. Gelişim dönemi özelliklerine hakim olmadan bireysel farklılıkları göz önünde bulundurmak bazı riskler doğurabilir. Bir çocuk 22 aylık olmuş ama yürümeye dair herhangi bir girişimde bulunmamışsa bir anne babanın “Olsun canım, çocuklar birbirinden farklıdır, elbet bizimki de hazır olunca yürür.” demesi doğru değildir. 18 ayını dolduran çocuk yürümeye başlamadıysa, emeklemiyorsa, bir eşyaya tutunup ayağa kalkmıyorsa, bacakları ile itme hareketi yapmıyorsa aksilik olduğunu düşünüp bir uzmandan yardım almak gerekir. Aynı şey farklı konular ve dönemler için de geçerlidir. Örneğin ergenlik dönemi fiziksel, duygusal ve psikolojik anlamda bazı değişimleri beraberinde getirir ve bunların her çocukta yansması farklı olur. Fakat geç ergenlik olarak tanımlanan yirmili yaşlarda bir genç artık duygusal anlamda bir dengeye kavuşmamış, bir kimlik duygusu geliştirememiş, yetişkin sorumlulukları almaya başlamamışsa yolunda gitmeyen bazı şeyler var demektir ve gencin yardıma ihtiyacı olabilir. Bu sebeple önce gelişim dönemi özelliklerine hâkim olmak, ardından bireysel farklılıkları gözetmek gerekir.

İlgi, Yetenek ve Becerileri Fark Etmek

Her çocuk dünyaya farklı ilgi ve yeteneklerle donatılmış olarak rengârenk gelir. Anne babaların, çocuklarının ilgi, yetenek ve becerilerini fark etmeleri; çocuklarına nasıl bir ortam sağlayacaklarını tespit etmeleri, onu nasıl yönlendireceklerine karar verebilmeleri ve onun renklerini koruyabilmeleri açısından önemlidir. Ne yazık ki günümüzde bazı ebeveynler çocuklarının ilgi ve yeteneklerini fark edemezler. Bazıları ise çocuklarının ilgi ve yeteneklerini dikkate almadan onları kendi istedikleri veya içinde bulundukları zamanda kabul gören alanlara yönlendirirler.

Bir çocuğu ilgi ve yeteneklerini görmezden gelerek farklı bir alana yönelmesi için zorlamak da tıpkı bir mutfak robotu ile evi süpürmeye çalışmaya benzer. Bu durumda hem evi temizlemek mümkün olmaz hem de mutfak robotu asıl yardım sağlayacağı alanda kullanılmadığı için heba edilmiş olur. Çocuklarda da durum bu şekildedir. Çocuğun ilgi, yetenek ve becerisi ne alandaysa onu orada desteklemek önemlidir. Yine Hz. Peygamber’in (s.a.s.) uygulamaları bu konuda önümüze ışık tutar. O, ashabından kimilerini öğretmen olarak görevlendirirken kimilerine tebliğ görevi vermiştir. İnşaat işlerinde istişare ettiği kişi ile savaş zamanlarında istişare ettiği kişiler birbirinden farklı olmuştur. Kısacası Peygamber Efendimiz kimin hangi alanda ne yeteneği varsa onu o alanda değerlendirmiştir. Çünkü kişi ancak becerisi/yeteneği/ilgisi olan alanda ona yol açılırsa parıldar. Mimar Sinan gibi bir dehanın tıp mesleğine, İtri gibi bir ustanın müzik yerine mühendisliğe zorlanması bir cevherin göz göre göre yok edilmesidir. Bu sebeple çocukları özenle gözlemllemek ve sahip oldukları yetenekleri, becerileri küçümsemeyip onları güçlü oldukları alanlarda desteklemek gerekir. Fakat ne yazık ki günümüzde müziğe yeteneği olan bir çocuk sporda becerikli olmadığı için yargılanır. Çok iyi hitabet ve yazma yeteneği olan çocuk neden matematikten anlamıyor diye eleştirilir. Unutmamak gerekir ki olmayana odaklanmak olanı da zayıf eder.

ENDER DOĞAN İLE MUSİKİ ÜZERİNE...

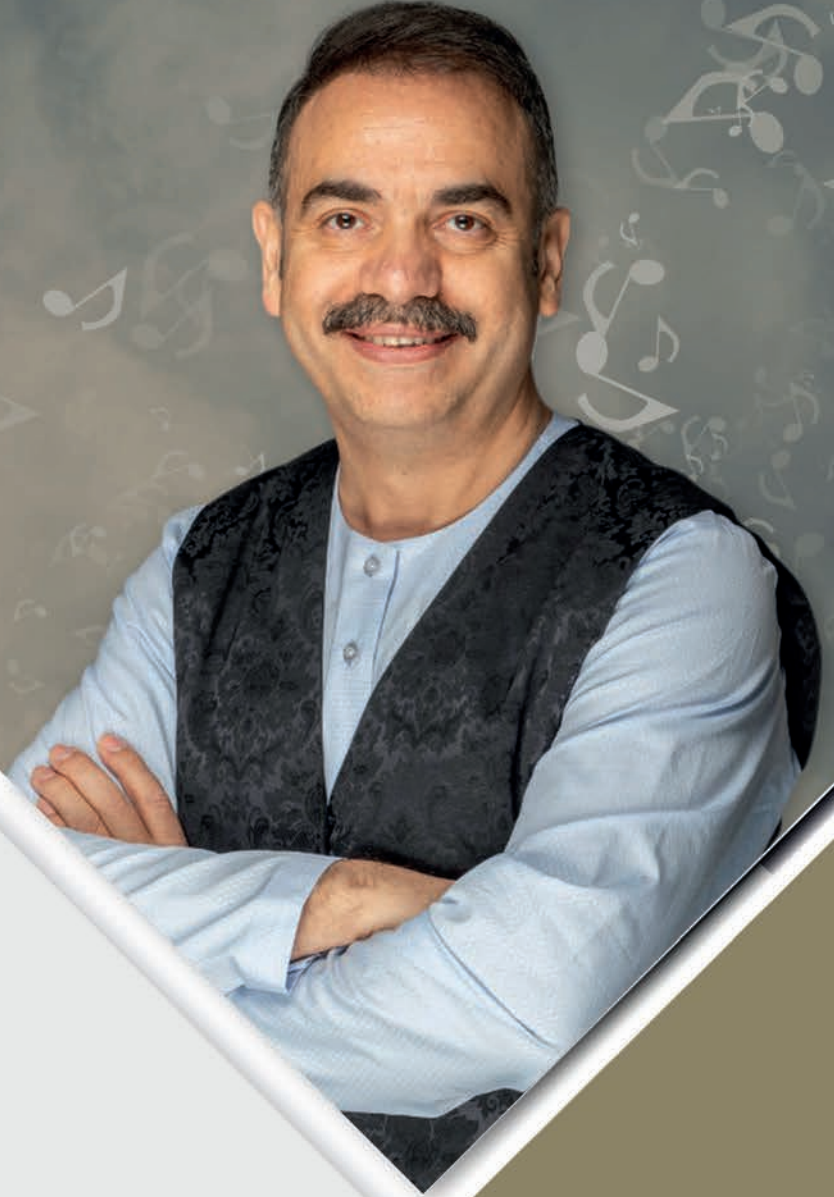
■ Mahir KILINÇ

Musikiyle neredeyse bir insan ömrüne yaklaştığınız bir geçmişiniz var. Sizi musikiyle buluşturan ve musikiyle bu denli hemhâl olmanızı sağlayan saikler nelerdi?

Babam merhum Ömer Doğan'ın izinden yürümem nağmeler dünyasıyla ruhumun tanışmasının ilk hareket noktasıdır. Babam doğduğum köyün hocaı, cami imamı, kanaat önderi, bilge kişisiydi. Güzel bir sesi ve tavrı vardı. Güzel Kur'an tilavetinin yanında ezan, mevlit, kaside ve ilahiler okurdu. Köyümüzdeki düğün, sünnet merasimlerinde mevlit okur ve beni de hep yanında götürürdü. Bu meclislerde mevlid-i şerifin bütün bahirlerini ezberlemiştım. Çocukluğumda

camı çevresinde şekillenen bir hayat akışımız vardı; müezzinlik yapar, ezan okur, teravihlerde ilahiler söylerdik. Ayrıca evimizde *Muhammediye*, *Envâr'ül Âşıkîn*, *Sîret-i Nebi* okunur evimiz köylülerle dolup taşardı. Bir başka saik de çocukluğumda bizim köyde elektrik yoktu, güneşe göre şekil alan bir hayatımız vardı. İyi TRT Radyo dinleyicisi idik. Ben Türk müziğinin en güzel eserlerini radyo dinleyerek öğrendim. İstanbul'a 1983'te yani 13 yaşında iken geldim. Gazi Osman Paşa İmam Hatip Lisesinde okudum, okulumdaki müzik öğretmenimin beni musikiye yönlendirmesi hayatımın önemli dönüm noktalarından biri oldu.

Güzel ses ve musiki makamları ile insan ruhu arasında ezelden var edilmiş bir mutabakat söz konusudur. Dolayısıyla musiki ve makamlar insan ruhunu dengeye sokan bir fonksiyon icra etmektedir. Ayrıca musikinın insan ruhunda meydana gelen sıkıntılı hâllerde onu sağaltmak suretiyle rahatlatan, huzura kavuşturan etkileri vardır.

Müzik dersi hocamız Aksaray Valide Sultan Cami imam hatipliğinden emekli Hafız Habil Öndeş, konservatuvar ve yüksek İslam enstitüsü mezunu idi, Rabbimden uzun ömürler diliyorum.

Abdülkâdir-i Merâğî, musikinin menşeiini Hz. Âdem'in yaratılışına kadar götürür. "Güzel sesinin yanında nabızı da eşit aralıklarla atan Âdem Aleyhisselâm, musikinin temel unsurlarından ses ile ritmi bünyesinde bulundurmakta idi. Bu münasebetle Âdem Aleyhisselâm güzel sesiyle Allah'ı tesbîh ve tehlîl etmektedir." der. Bundan hareketle musikinin hayata dokunuşunu anlatabilir misiniz?

Musiki insanda yaratılıştan gelir. Musikiyi insan hayatının dışına itmek fıtratla savaş demektir. Zaten yüzyıllardır bu meyanda sözler serdedenler bir neticeye ulaşamamıştır. Musikinin temel iki unsuru nağme ve ritimdir. Kalbimiz belli bir ahenkte atmaktadır, dünyanın kendi menzili içerisinde dönüşü, mevsimlerin, ayların birbiri ardına oluşumu

ritmik bir düzen içerisinde gerçekleşmektedir. Müllk suresinde buyurulduğu gibi “Rahman’ın yaratışında hiçbir uyumsuzluk göremezsin. Bir kere daha bak! Hiçbir çatlak ve (düzensizlik) görüyor musun?” (Müllk, 67/3)

Bizim musikiye bakışımızı belirleyen husus, onun bir sanat olmasıdır.

Farabi, İbn-i Sina, Ebu Bekir Razi gibi önemli İslam düşünürleri, müzikteki makamların insan bedeni ve ruhuna olan etkilerinden bahsetmişler. Bu etkiden yola çıkarak başta İbn-i Sina olmak üzere tarihte Selçuklular, Osmanlılar döneminde hastaları tedavi etmek amacıyla musikiden de istifade edilmiştir. Makamların insan ruhu, zihni ve bedeni üzerindeki tesirleri nelerdir? Kısaca bahsedebilir misiniz?

İnsan bio-psiko-sosyal bir varlıktır. Beden ve ruh bütünlüğü içerisindeki sistem düzenli bir akort ile varlığını sürdürebilir. Bu akort bozulduğunda dengesizlik ortaya çıkar.

Güzel ses ve musiki makamları ile insan ruhu arasında ezelden var edilmiş bir mutabakat söz konusudur. Dolayısıyla musiki ve makamlar insan ruhunu dengeye sokan bir fonksiyon icra etmektedir. Ayrıca musikinın insan ruhunda meydana gelen sıkıntılı hâllerde onu sağıltmak suretiyle rahatlatan, huzura kavuşturan etkileri vardır. Bu anlamda çok eski tarihlerden itibaren hangi

Musiki; bimarhanelerde, şifahanelerde bizzat tatbik edilmiştir. Hatta günün hangi saatlerinde hangi makamların, hangi ses dizisinin insan ruhuna iyi geleceği konusuna varıncaya kadar detaylı çalışmalar yapılmıştır. İşte beş vakit namazda okunan ezanların farklı makamlarda okunması bununla ilgilidir.

musiki makamlarının insanda meydana gelen hangi hastalığa iyi geldiği, şifa verdiği konuları detaylı bir şekilde ortaya konmuştur.

Musiki; bimarhanelerde, şifahanelerde bizzat tatbik edilmiştir. Hatta günün hangi saatlerinde hangi makamların, hangi ses dizisinin insan ruhuna iyi geleceği konusuna varıncaya kadar detaylı çalışmalar yapılmıştır. İşte beş vakit namazda okunan ezanların farklı makamlarda okunması bununla ilgilidir.

Hz. Mevlana Mesnevi adlı eserine “Dinle.” diye başlar. Bu minvalde kulakla müzik arasındaki münasebete yönelik siz neler söylemek istersiniz?

Kulak insan için en önemli organdır. Dış dünyadan

aldığımız mesajlar, duyu organlarımız vasıtasıyla beynimize iletilir. Bu duyu organlarımızdan en önemlisi kuşkusuz kulaktır. Kulak, altı yönden haber alması özelliğiyle kalbe benzer. Kulak karanlıkta da duyar, göz ise ışıkla ve açıyla sınırlıdır.

Konuşma da kulak yolu ile bağlantılıdır. Duymaya bağlı olarak insanlar ancak konuşabilirler, lal insanlar aslında duymadıkları için konuşamazlar. Kur’an da işitme olgusuna dikkatimizi çeker: “İşittik ve itaat ettik.” Vahiy de ekseriyetle kulak vasıtasıyla gelmiştir.

Mesnevi, “Dinle.” ifadesiyle başlar zira ağaç kökünden, insan kulağından sulanır. Kulağı güzel seslere vermek gerekir. Hz. Mevlana “Sen kulağını kargaya vermişsin, bülbülün sesini nereden duyacaksın?” der. Kulak yolunu güzel musikilerle tezyin etmeliyiz. Nasıl her kıyafeti giymiyorsak, her yiyeceği yemiyorsak müziği de seçerek dinlemeliyiz. Ruhumuza gıda, gönüllerimize safa olacak musiki eserlerini tercih etmeliyiz.

“İrfan Türküleri” projeniz kapsamında Bayburt, Elazığ, Erzincan, Erzurum, İzmir, Manisa, Sivas, Şanlıurfa, Tokat, gibi yörelerimizde var olan ancak kayıt altına alınmamış Anadolu ilahilerini, irfani türküleri derleme ve notaya alma çalışmalarını yürütmektesiniz. Bu çalışmanızın doğuşundan, amacından ve aşamalarından söz eder misiniz?

İslam'ı estetik boyutta yaşama anlamına gelen tasavvuf, Türk toplumunun her alanına sirayet ettiği gibi edebiyatına, şiirine, sanatına ve dolayısıyla musikisine de sirayet etmiştir. İşte halk türkülerindeki anonimleşmiş eserler içerisinde de bu tasavvufi duyguların dile geldiği eserler hep var olagelmıştır. Benim çalışma alanım olan irfani türküler, iki kaynaktan gelip bize ulaşan eserlerin derlenmesi çalışmasıdır. Birincisi Anadolu'daki tekkeler çevresinde gelişen ve halk müziği formu içerisinde değerlendirebileceğimiz müzik eserleri, ikincisi de âşıklık geleneğinden gelen eserlerdir. Öyle ki bu âşıklık geleneğinden gelen insanlar da Âşık Emrah, Âşık Ruhsatî, Âşık Minhâci, Âşık Şenlik, Âşık Sümmâni, Alvarlı Muhammed Lütfi gibi birçoğu tasavvuf terbiyesi görmüş âşıklardır ki onlar da Anadolu'nun birçok yöresinde ocaklar uyandırmışlar, dergâhlar açıp dertlere derman olmuşlardır. Memleketimizdeki belli yörelerde sözünü ettiğimiz kültür, etkisi ve yaygınlığı itibarıyla oldukça zengin, çok renkli, melodik ve ritmik özelliklere sahip eserler günümüze kadar taşınmıştır. Yirmi bir şehrimizde yirmi yıldır yürüttüğüm bir çalışmadır. Binin üzerinde derleme yaptım. Bunların sözlerinin divanlardan tarama yaparak tashih edilmesi, notalarının yazılması, makamsal farklılıklarına göre tasnifi, CD, konser veya TV/radyo programlarında okunması ve bu suretle günümüz insanının gündemine taşınması gibi aşamaları var. Bu konular titiz ve ciddi çalışmalar gerektiriyor.

Kültür ve sanat sahasında yapılan çalışmalar resmî yahut gayriresmî kurumların pek ilgisini çekmiyor. Bu sebeple bu çalışmalar maalesef destek görmüyor, kendi imkânlarıyla yürütmeye çalıştığım çalışmalarım da şu ana kadar irfan türkülleri adıyla üç CD albüm yaptım. Büyük zorluklarla TRT Müzik kanalında yirmi altı bölüm *İrfan Türkülleri* programını hazırlayıp sundum. Daha sonra da on üç bölüm *Müziğin Renkleri* adıyla yaptığım programda yine bu eserleri icra ettim. Konserler vermeye devam ediyorum. Bütün bu çalışmalarına rağmen hâlâ elimde henüz notası yazılmamış ses kaydı olarak mevcut yüzlerce eser beklemektedir.

ÖZ GEÇMİŞ

Ender Doğan, 1970 yılında Malatya'da doğdu. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümünden 1996 yılında mezun oldu. Müzik hayatına 1984 yılında Eyüp Musiki Cemiyetinde başladı ve sonrasında İstanbul Üniversitesi Klasik Türk Musikisi Korosu'nda solist ve ney sanatçısı olarak devam etti. TRT İstanbul Radyosu'nun 1994 yılında düzenlediği ses yarışmasında ikinci oldu. Aynı yıl İstanbul Radyosu'na neyzen ve ses sanatçısı olarak girdi. Bu görevini dört yıl devam ettirdi. Çeşitli özel okullarda yedi yıl süreyle felsefe öğretmeni ve rehberlik psikolojik danışman olarak görev yaptı. Klasik Türk musikisi sahasında Süheyla Altmışdört, Bekir Sıtkı Sezgin, Cinuçen Tanrıkorur, Kâni Karaca, Niyâzi Sayın, Aka Gündüz Kutbay, Sadrettin Özçimi gibi büyük sanatçılardan istifade etti. Tasavvuf musikisi alanında Hollanda, Almanya, Avusturya, Fransa, Hırvatistan, Yunanistan, İsveç, Belçika, Mısır, Suriye, Fas, Malezya gibi ülkelerde solo veya topluluk icraları ile konserler verdi.

Ney üretim atölyesindeki çalışmalarının yanı sıra bir tasavvuf müziği korosu çalıştırmakta ve ney dersleri vermekte olan Ender Doğan, hâlen Cumhurbaşkanlığı Klasik Türk Müziği Korosu'nda ses sanatçısı olarak çalışmaktadır.

KURUCU BAĞ: NİYET

■ Ali Necip ERDOĞAN

Niyet, niyet edenle, yapılacak işin niyete uygun yapılabilmesini sağlayacak olan arasında kurulan bağı ima ve işaret eder. Bu yüzden “bağ kurucu” bir işlevi vardır. Bir ev yapmaya niyet ettiğinizde öncelikle evi zihninizde tasavvur edersiniz. Daha sonra evin planını çizer ya da çizdirirsiniz. Niyet, tasavvur ile plan arasında bağ kurmuştur. Tasavvur ettiğiniz evin, çizilen plan ile uygunluğu ev yapmanın imkânlarıyla da bağlantılı olarak şekillenir. Böylelikle çizilen plan, tasavvurunuzu revize etmenize sebep olur. Artık tasavvurunuz çizilen planla görünür hâle gelmiştir. Bundan sonrası evi fiziken yapmakla ilgilidir ki o da çizilen plana uygun olarak yapılacaktır. Çizilen plan, denetleyici mekanizmaya dönüşmüştür, niyetinizin zahiridir.

Gazali “Niyet; amaçların bir kısmını bir kısmından ayırt etmekten ibarettir.” der. Bu belirleme önemlidir çünkü niyetin amaca (ev yapmak) yönelik olup olmadığının ayırt edilmesi gerekir. Gazali’nin ifadesinden anlıyoruz ki bazı amaçlar niyet edilerek yapılmamaktadır. Bir şeyi yapmaya niyet ettiğimizde, onu diğer yapacaklarımızdan ayırıyoruz. Böylelikle niyetimiz bizi yapacak olduğumuz şeye yönlendiriyor ve onu sınırlıyor. Enerjimizi o şeye teksif ediyoruz ki Gazali buna da “kast” diyor ve

şöyle ifade ediyor, “istenilen amaç yönünde himmetin toplanmasıdır.” Kastın güçlendirilmesi ve gayrete getirilmesini de “azim” olarak belirliyor. Yani ev yapma niyetimiz diğer işlerimizden ayrılıyor, tüm enerjimizi ev yapmaya yöneltiyoruz ve azmediyoruz. Bu irademiz herkes tarafından anlaşılıyor, böylece niyetimiz belli oluyor.

Niyet, görünmeyenle (bâtın) mümkün (görünür) arasında bağ kurarak, görünmeyeni çerçeveleyen, onu aşağı indirip sınırlayan, tenzil eden işleve sahip. Mesela namaz kılmak bir anlam alanı oluşturur. Namaz kılan birini gördüğümüzde onun Müslüman olduğunu, ibadet ettiğini, ibadetinin namaz şeklinde olduğunu, İslam’ın emri olan namazı eda ettiğini anlarız. Namaz kılan kişi önce kibleye yönelmiş, niyet etmiştir. Niyeti, o kişinin namaz kılmayı öğrendiğini, Kâbe’ye yöneldiğini, namazı bir emri yerine getirmek üzere kılacağını, ne adına ve niçin kılacağını bildiğini gösterir. Bütün bu şekil şartını Allah için yerine getirmektedir ve sonuçlarını Allah’tan beklemektedir. Namazın zahiri tamamlanmıştır. Namazın görünmeyen anlam alanı (huşu ile manevi hâl) ise kişinin niyeti nedeniyle sadece kendisine inmiştir. Bu, tıpkı mananın ortaya çıkması için lafzın zorunlu olması gibidir.

Bir şey söylediğimizde bir anlamı iletmış oluruz. Söylediğimiz kişi ilettiğimiz

anlamı alır ve karşılığında bize bir şey söyler. (İşaret diliyle de bu mümkündür.) Eğer hiçbir şey söylemezsek (ya da işaret etmezsek) anlam oluşmaz, dolayısıyla da muhatabımız bizi anlayamaz, niyetimizi, kastımızı, azmimizi bilemez. Söylediklerimizden kastetmediğimiz bir anlam da çıkabilir, bu durumda muhatabımız kastımıza bakar. Niyetimiz iyi niyet olarak kabul görür. Demek ki anlamı bir amaca yönelik olarak aşağı indirmek, sınırlamak, çerçevelemek için niyetimiz belirleyici bir işlev üstleniyor. Mana için lafza ihtiyaç olduğu gibi niyet için de fiile ihtiyaç vardır.

Niyeti tasavvurdan dil içi bir etkinliğe oradan da fiile dönüştüren süreç için şu dizgeye bakmamız gerekir: İnsan, var olmak bakımından ancak bir mekânda ise var olduğuna hükmedebilir. Bir mekânda olması yetmez, hareket de etmesi gerekir. Hareketiyle birlikte meydana gelen ardışıklık zamanı işletir, çünkü fiilin aşamalarını gözlemleyip anlaması, bu şekilde sonuçlarını görmesi gerekir. Böylece kişisel hikâyesini oluşturmaya başlayabilir. Bilinçlenmesi de bu süreci tersinden işletmesiyle mümkün olur. Yani hikâyesinin (başından geçenlerin) farkına varması ki buna en çok (geçmiş olan ve) geçmekte olan, zaman sebep olur, hareketini ve sonuçlarını görmesi, dolayısıyla nerede nasıl davranacağını bilmesi,

böylelikle mekânı (üzerinde yaşadığı coğrafyayı ve giderek dünyayı) keşfetmesi, aldığı geri bildirimlerle varlığını onaylatması mümkün olur. Rüştünü elde etmiş biri yani akli başında olan biri belirli bir bilinç düzeyine ulaşmıştır. O hâlde fiillerinin (hareketinin) sonuçlarını bilmeye gayret etmek durumundadır. Çünkü fiillerinin sonuçları kendisi için ya hayır olur ya da azap olur. Çocukluğundan beri fiillerinin sonuçlarını deneyimleyen rüşt sahibi kişi, düşünerek hareket etmek zorundadır.

Kişi, bir niyet olarak doğar, anne babanın niyeti... Biçimlenmiş niyetler ağının içine... Kesişen, çakışan, temas eden, birbirini iten/ çeken niyetler ağının içine... En büyük niyetin (iyi güzel hayırlı) dairesi içindeki bu niyetler ağına... Kişinin çocukluğundan beri maruz kaldığı her şey bazen örtük, çoğu zaman görünür biçimde hem kişide niyeti hem de kişiyi bir niyet olarak inşa etmiştir. Mesela ebeveynleri çocuğun iyiliği için sevdiği şeylerin bir kısmını yasaklamışlardır. Bu yasaklar çocuğu o an için üzerken, bir süre sonra bu yasağın nedenleri çocuk için anlaşılır hâlde gelir. Bazen de çocuk birtakım şeyleri yapması (mesela ders çalışması, yatağını toplaması, sofranın kurulması ve kaldırılması) için zorlanır. Çocuk bu durumdan kaçmak ister ama bir süre sonra yapması için zorlandığı iş ve fiillerin kendisi için

yararlı olduğunu görür ve anlar. Aile, okul, sosyal çevre, ekonomi, inanç sistemi ve yasalar onu bir niyet olarak biçimlendirmiştir.

Niyetin bireysel olarak ne olduğu kişinin ne ve kim olduğuyla doğrudan alakalıdır. Kişi, bilgi ve görgüsünün, tecrübelerinin sonucu olarak istek ve arzularını neye nasıl yönelteceğini bilmekle niyetini sürekli ve yeniden inşa edecek, böylelikle kendi toplumunun ekonomik, sosyal ve kültürel olarak en yüksek seviyeye çıkmasını sağlayacaktır. Toplumsal niyet bireysel niyeti belirlerken, bireysel niyet toplumsal niyeti değiştirme potansiyeli taşır. Bunu da ahlaklı ve çalışkan kişiler toplumsal niyeti besleyerek ve taşıyarak yaparlar.

Niyet, düşüncenin öncesindeki kurucu (yapmaya teşvik edici) unsurdur. Dolayısıyla fiilin de

öncesindedir. Eğer düşüncenin ve fiilin öncesindeyse çoğu zaman tasavvurun da öncesindedir. Kurucu olması bakımından en üsttedir. Niyet iyi ve güzelse, tasavvur iyi ve güzel olanın tasavvuru olacak, dolayısıyla düşünce iyi ve güzel, o zaman fiil de iyi ve güzel olacaktır.

Niyet düşüncenin ve fiilin sırrıdır. Düşünce ve fiil dil içinde varlık kazanıp şekillendiğinden düşüncenin ve fiilin sırrını dil içinde de aramak gerekir. Fiile "ne", "kim" sorularını sorduğumuzda özneye ulaşırız. Dilimiz "yüklem" merkezli yani "fiil" merkezli bir dildir. Dolayısıyla özneye fiilden gideriz. Fiil bir öznenin hareketi olarak meydana gelir. Demek ki, fiile bakarak onu icra edene ulaşırız. Kim yaptı, diye sorduğumuzda faili buluruz. Fiil, faili var eder. Çünkü sonuçlarından

bazen birinci dereceden
bazen de dolaylı olarak fail
etkilenir. Hâlbuki fiilden önce
fail yani özne vardır. Hiçbir
şey yapmadığında ondan
haberdar olamayız. Öyleyse
fiil, faili yani özneyi tanımlar.
Onun nasıl biri olduğunu
anlamamız için fiillerine
bakarız. Fiilin sonuçlarından
da onun niyetini öğrenebiliriz.

Bir de niyete kelime olarak
bakmalıyız. Niyet sırlı bir
kelimedir. Sırlı olması hangi
kapıları hangi pencereleri
açacağını bilmiyor
oluşumuzdan kaynaklanıyor.
Dinî/tasavvufi bir terim
olmasının yanında hukuki
ve felsefi bir terimdir. Hem
her şeyi kapsayacak kadar
geniş ve kurucu niteliği hem
de kapsadığı her şeyin içinde
olmak gibi bir işlevi vardır. Bir
şeyi yapmayı önceden kurma,
zihinde tasarlama, yapmayı
aklına koyma, yapmaya karar
verme şeklinde tanımlanıyor.

Sır, niyetin içinde gizli. Bir şeyi
yapmaya karar verdiğimizde,
fiilin dizginlerini niyetin
eline vermiş oluyoruz.
Yönelme ve kasıt içeriyor. Aynı
zamanda aklımıza gelmeyen,
hiç düşünmediğimiz ve
beklemediğimiz başka
şeylerin ortaya çıkmasına
neden oluyor. Niyet, kimi
zaman tasavvurdan önce kimi
zaman tasavvurla çakışık, kimi
zaman da tasavvurdan sonra
beliriyor. Ama her halükârda
bir denetleme mekanizması
gibi fiilin üstünde duruyor. Fiil
icra edilirken sapma olursa
niyet nedeniyle sapmayı
fark ediyoruz, bu sapma
olumluysa niyetin içinde
gizli olan sır çatlayıp başka
güzel bir durumun ortaya
çıkmasını (böylece niyetimizi

Niyet,
görünmeyenle
(bâtın) mümkün
(görünür)
arasında
bağ kurarak,
görünmeyeni
çerçeveleyen,
onu aşağı indirip
sınırlayan, tenzil
eden işleve
sahiptir. Niyet,
düşüncenin ve
fiilin sırrıdır.

revize etmemize) sağlıyor.
Sapma olumsuz olursa ve
bu olumsuzluğu fark edip
düzeltmezsek bu sefer sır
başka yerinden çatlayıp başka
bir olumsuzluk doğuruyor, bu
hâlde de başlangıç niyetimiz
büyük oranda hatta bazen
bütünüyle değişiyor.

Bazen de fiil bizzat niyet
yerine geçiyor, herhangi
bir tasavvur yokken, fiilin
sonuçları nedeniyle bizde
bir niyet beliriyor ve bilinç
oluşuyor, bu şekilde niyeti
doğuran fiil oluyor ama bilinç
nedeniyle de hem niyet
hem de niyete bağlı olarak
fiil biçimleniyor. Demek ki
fiil-niyet-sonuç üzerinden
birbirini hem doğuran hem
de gerektiren üçlü bir döngü
oluşuyor. Sıralama, oluşan
bilince göre değişebiliyor,
şu şekilde bir yer değişme
sürekli olarak varlığını
biçimlendiriyor: niyet-fiil-
sonuç, fiil-niyet-sonuç,
sonuç-niyet-fiil. Fiil niyete
göre olduğunda yöneldiğimiz
şey bizi tanımlarken niyet
fiile göre olduğunda bilinç
oluşuyor. Tesadüfen (farkında
olmadan) elde edilen sonuç,
süreci düşünmeyi yani
“Ben bu sonucu nasıl elde
ettim” diye düşünmemizi,
ulaştığımız sonucun bilince
dönüşmesini sağlıyor.
Böylelikle de fiil-niyet ve
niyet-fiil birbirini gerektirecek
ve doğuracak şekilde işliyor.
Niyet, tasavvurun içi (yani
görünmeyeni) fiil de dışıdır
(yani görüneni). Elde edilen
sonuca bakarak fiile, oradan
da niyete ulaşabiliriz.

KOMŞULUK BAĞLARI

■ Şeyma YİĞİT

Sosyolog/Aile Danışmanı

Aile, insanın öteden beri kendini bulduğu çok önemli bir yuvadır. Aile bağının güçlenmesinde etkili olan komşuluk bağları, insanların mega şehirlerde ailelerine ve kültürlerine ait varoluşlarını bulma bağlamında bir nehir misalidir. İnsan bazen yaşam koşulları gereği kendisini sosyal ve kültürel açıdan besleyen ailesine uzak kalabilir. Buna ilaveten yaşadığı, yerleştiği şehrin de yaşam biçimine, kültürüne yabancılaşma hissedebilir. Bu aşamada komşuluk, hem sosyal beceri anlamında hem zihin gelişim noktasında insanın insana yurt olduğu yerdir.

Modernitenin hayatımıza girmesiyle birlikte sosyal ilişkilerimiz maalesef zayıfladı. Güven duygumuz zedelendi ve komşuluk ilişkileri de bu zafiyetten payına düşeni aldı. İnsan sosyal bir varlık olması hasebiyle sevmek sevilmek, güvenmek ve muhatapına güven vererek sağlam ilişkiler, dostluklar kurmak ister. Oysa günümüzde, büyük şehirlerde kalabalıklar arasında yalnızlığı

tecrübe ediyoruz. Teknolojisi yüksek korunma güvenlik sağlayan sistemlerin içerisinde küçücük dünyamız var. Bu kadar güvensiz dünyalarda bir insanın diğer bir insanla ilişki kurması da kendi iç dünyasını açması da oldukça zorlaşıyor. Bunun sonucunda da insan âdeta nice gizleri barındıran kapalı bir kutu hâline

dönüşüyor ve süreç içinde oluşan yalnızlıkta boğuluyor. Çağımızın vebası olarak nitelendirilen depresyona yakalanıyor, bireysel ve sosyal ilişkileri zayıflıyor, zihinsel becerileri doğal seyrinde gelişemiyor. İnsan, zihni ve sosyal becerileri geliştikçe, insanlarla daha samimi bağlar kurabiliyor, ruhu doyurucu muhabbetlere dalabiliyor ve kendi içindeki özel dünyayı başka insanlara daha cömertçe açabiliyor.

Psikoloji ve sosyolojinin temeli insandır. Sosyoloji de psikoloji de sosyal ilişkilere önem verir. Ancak sosyoloji, bireyin kültürle aileyle çevresiyle entegrasyonuna dikkat çeker. Bireysel ve toplumsal olarak bizler Batı toplumuna göre biraz daha samimi ilişkiler kurabilen, komşuluğa, düğüne, cenazeye, birlik ve beraberliğe daha önem veren bir toplum hüviyetindeyiz. Bu özelliklerdeki topluluklarda insana verilen değer ve saygı ayrıca önemlidir. İlişkilerin temelinde sevgi ve saygı vardır. Sevgi ve saygının temelinde ise ahlak kuralları önemli bir

»

Komşuluk ilişkileri ne kadar sağlıklı ilerlerse hayattan o kadar fazla tat almaya ve dünyayı da o kadar güzel görmeye başlarsınız. Çünkü komşuluk, bizim aile içinde de ailemizi de yakından tanıdığımız bir alan olur.

«

yer tutar. Toplum ve toplumun küçük bir mekanizması olan komşulukta en temel nokta topluma entegre olmuş bir birey yani toplumun bir parçası olan insan yatar.

Sağlık, huzur, mutluluk, barış ve kardeşlik içerisinde yaşadığımız bir dünyada, komşuluk duygusunun eskimeyeceği aşikardır. İnsan bireysel hayatını tesis ederken toplumsal varlığını zedelememelidir. Diğer taraftan bilim ve teknolojinin büyük bir hızla geliştiği ve farklı mekanizmaların, farklı düzenlerin olduğu bir dünyada, insan giderek içine kapanıyor. Topluma yabancılaşma bir süre sonra kendine yabancılaşmaya dönüşüyor. Kişi, kendinden farklı düşünen insanlara tahammül gösteremiyor, diğerkâmlıktan uzaklaşarak bencilliğin kapısında sabahlıyor.

İnsanın bilgisi, görgüsü, kültürü arttıkça kendi hayatı dışında başka dünyaların da bu gezegen zincirinde hayat bulabileceğini kabullendiğinde onlarla komşuluk, arkadaşlık gibi dostane duygularını gün yüzüne çıkarıyor. Ve insan komşuluk duygusu arttıkça, farklı kültürlere, inanışlara tanık olduğunda aslında o dünyanın da kendi dünyasından çok da ötede olmadığına şahit oluyor. Sonuçta insanın, çevresi, kültürü, inanışına göre de şekil alabileceği gerçeği de göz önünde bulundurulmalıdır.

Komşuluk ilişkileri, toplum içerisinde huzur ve barışı getirir. Özellikle komşular dayanışma içerisinde olur ve birbirlerine yardım ederlerse insan şehrin yalnızlığına mahkûm olmaz. Böylece insan insanın yurdu olur. Zira insan insana lazımdır. Toplumsal varlığımız bireyselliğimizin karşısında değildir, aksine ferdi ve içtimai hayat birbirini besler. Sağlıklı fertler sağlıklı toplumları oluşturur. O yüzden sevdiğimiz, bizimle benzer duyguları paylaşan, iyi günümüzde bizimle birlikte sevinen, kötü günümüzde acımızı paylaşan dostlara ihtiyaç duyarız. İşte o, dostlar yanı başımızda olan komşularımızdır.

Komşular bazen bize ailemizden daha yakındır, en yakınlarımızın yetişemediği zor zamanlarda bizim yardımımıza koşar.

Bir gece başımız sıkıştığında kapısını çalabilir, bir sıkıntımız olduğunda komşularımızın uzattığı yardım eliyle ayağa kalkabiliriz.

İlişki tek taraflı olamaz. İlişki dediğimiz kavram en az iki kişi arasında var olur ve iki kişinin muhabbeti, samimiyeti ölçüsünde şekillenir. İlişkilerde bencil davranmamalı, ortak konularda buluşmayı bilmeliyiz. Komşuluk da diğer tüm ilişkiler gibi saygı, sevgi, yardımlaşma ve dayanışma değerleri üzerine kurulmalıdır. İlişki kurarken benim gibilerle arkadaş olmak, ilişki kurmak, komşu olmak beni geliştiremez sadece değerlerimi güçlendirebilir. Fakat benden farklı kişiler dediğimiz insanlar, komşuluğun, kabulün, ayırtırmamanın özünü oluşturur ve insanı geliştirir.

Komşuluk ilişkileri ne kadar sağlıklı ilerlerse hayattan o kadar fazla tat almaya ve dünyayı da o kadar güzel görmeye başlarsınız. Komşularımızla geçinemiyorsak ve aramız

bozursa bu durum hayatımıza olumsuz yansıyabilir. Ev, arkadaş, iş çevremizle olan iletişimimizi sorgulamaya sevk edebilir.

Günümüzde devasa lüks binalar, koca bir mahalleyi barındırırken insanın insana temasını azaltıyor. Selamlaşmaların azaldığı, tebessümün esirgendiği, mekân olarak birbirine yakın ama gönül dünyaları birbirinden uzak insanlar, kalabalıklar içinde bir başına yaşıyor. Özellikle şehirleşme, kent hayatının zorlukları, stres kaynaklarımızın artması insanları birbirinden uzaklaştırıyor. Bu durum, birbirine yabancı olan insanları çoğaltıyor. Öyle ki çoğu insan kendine bile yabancılaşıyor ve kendi dünyasında huzurlu yaşayacağını iddia etse de yanılıyor. Öz güvensiz insanlar daha çekimserdir ve onların

sosyal ilişkileri daha zayıftır. Sosyal insan daha öz güvenli ve daha gelişime açıktır. Toplum, komşuluk, aile, insanları bir arada yaşamaya zorunlu tutuyor. Bir toplumun ve kültürün içinde isek bunlara tabi olmak bize iyi gelir.

Bu kalabalık dünyada değer verdiğimiz insanların olması kendi içsel sorunlarımızla baş edebilmemizi kolaylaştırır. Kendi dünyamıza doğru mesafeden bakabilmemizi sağlar. Komşular bazen bize ailemizden daha yakındır, en yakınlarımızın yetişemediği zor zamanlarda bizim yardımımıza koşar. Bir gece başımız sıkıştığında kapısını çalabilir, bir sıkıntımız olduğunda komşularımızın uzattığı yardım eliyle ayağa kalkabiliriz. Komşuluk ilişkilerini sıkı tutmak ve bir ihtiyaç anında komşumuzun kapısını çalabilmek büyük bir

nimettir. Komşuluk ilişkileri aile ilişkilerinden sonra en yakın sosyal çevremizi temsil eder. Sokakta arkadaşlarımızla oyun oynarken susadığımızda bahçe katının penceresini tıklatmış, komşu teyzemizin pamuk ellerinden bir bardak su içmişizdir. Bir başka komşumuz, pişirdiği kekin kokusu apartmanı sarınca komşuluk hakkı olarak bize de ikramda bulunmuş, sadece kendi çocuklarına değil mahallenin tüm çocuklarına anneliğin merhametini göstermiştir. Sadece bir ailenin değil, bir apartmanın, bir sokağın hatta bir mahallenin evladı olma mutluluğunu yaşamışızdır.

Komşu hastalıkta, sağlıkta çalacağımız bir kapıdır. Bir hastamız olduğunda yardımımıza koşacak ilk kişi, sevincimizi paylaşacağımız yakınımızdır. Toplumumuz komşuluk ilişkilerindeki hassasiyetini, daha o apartmana adımımızı attığımız gün gösterir. Henüz hiç tanımadığı insanların kapısını çalarak yeni taşınan komşusuna bir ihtiyacı olup olmadığını sorar, bir çay demler, yanına küçük ikramlıklar hazırlar, iyiliğini, merhametini gösterir. Öyle ki yeni gelen kendini yabancı hissetmesin, yalnız olduğunu, hayatla bir başına mücadele ettiğini düşünmesin. Böylesi bir hassasiyetle başlayan komşuluklar da araya yeni şehirler, uzun mesafeler girse de devam eder.

YEDİ GÜZEL ADAMDAN BİRİ: RASİM ÖZDENÖREN

Türk öykü ve deneme yazarı

Rasim Özdenören'i yazar Ayşe Manol Güro'ya sorduk...

Öykü ve denemeleriyle Türk edebiyatında önemli bir iz bırakan, hayatı boyunca “Müslümanca düşünmek” meselesini sanatının merkezinde konumlandıran yazar Rasim Özdenören kimdir desek neler söylemek istersiniz?

Rasim Özdenören ilkin bir davet adamı, fikir insanı, edip, estetik, hukukçu. Âlim kelimesinin içini dolduran, muazzam bir akıl. Bilgi, birikim insanı. Basiret, feraset, fazilet, analiz, sentez ve aşkla yoğrulmuş bir cevher. Edebiyatçı kelimesine sığmayacak zihinsel aktiviteleriyle geçmiş, şimdi ve gelecekte zuhur eden hadiseleri yorumlayan sistemsiz bir filozof. Filozof kelimesinden taşan bir inancı ve ülküyü en zarif, en sevimli, en saf biçimde taşımış bir mutasavvıf. Gerçek bir beyefendi. Haza entelektüel...

Kendiliklerine zarar vermeden, 1+1+1+1+1+1+1=1 olmayı başarmış, aslında sayıları yediyle kısıtlanamayacak kadar çok, nice güzel adamın yeşerdiği o güzel iklimin en özel mahsullerinden biri... Bu yurdun Tanzimatla bükülen belini doğrultmak için el verenlerin içinde en sakin, soğukkanlı, yetkin zihinlerden biri diyebilirim. Onun kendi deyişiyle “Necip Fazıl'ın kaputundan” kendilikleri zarar görmeden dökülen tohumlardan (Sezai Karakoç, Nuri Pakdil, Cahit Zarifoğlu, Erdem Beyazıt, Akif İnan, Alaaddin Özdenören) velut bir kalem... Bu isimlerin her

biri kendine has filizlenmiş, verim vermiş. Çoğu, yurt dışında yaşama ve dil öğrenme deneyimine sahip. Fransızcadan, İngilizceden kendi aralarında çeviriler yapan, birbirlerini besleyen, verimlerini çıkardıkları dergilere yansıtan, zaman zaman usul ve üslupta ayrışsalar bile niyetleri ve ufukları hep aynı kalan büyük adamlar. Batı felsefesini, düşüncesini, edebiyatını, müziğini, resmini, inançlarını, hukukunu iyi bilen, onda eriyip kaybolmayan, kendi öz sanatında, inancında kendine özgü bir yol çizen, bu ülkenin aydın(lık) yüzüdür Rasim Bey. Bu topraklarla ilgili ümidimi canlı tutuyorsam onun düşünce

geleneğine talip olduğum için. Bir geleneği takip etmeyi özgür düşünceye aykırı bulan Batı hayranları eğer Batı'yı hakkıyla bilselerdi orada da düşüncenin müthiş bir gelenek üzerinde yükseldiğini görürlerdi. Kant'ı, Hegel'i, Marx'ı hüdayinabit adamlar olarak görenler keşke bilebilselerdi, birbirlerine karşı çıkarken ve reddiyeler yazarken bile öncekilerden tevarüs eden bir düşünce silsilesini takip ediyorlardı. Özelde Rasim Özdenören de bana ilham veren hocamdır. Birini daha yakından tanımanın akıbeti genelde hüsrandır. Ancak yazdıklarını daha fazla okuyup zihninin derinliklerine indikçe ve onu tanıdıkça yaşadığım şey daha sıkı bir bağlanma oldu.

Oturduğu evi uzun yıllar hiç değiştirmediyi ve mütevazı bir yaşam sürdüğünü biliyoruz Özdenören'in. Onun bu mütevazı yaşamı nasıl bir insani tavırdan beslenirdi? Misafirlerini çoğu zaman evinde ağırlıyordu Özdenören. Siz de evindeki sohbetlere dâhil olan isimlerden birisiniz. O zamanları sizin gözünüzden dinlemek isteriz.

Rasim Bey, ömründe birkaç kez deniz yüzü görmüş, o da sağlık sorunları yüzünden (sedef hastalığı) doktor önerdiği için. Modern manada keyif için hiç tatil yapmamış biri. Düşünmek ve yazmak, soluk almak gibi doğal bir seyrir içinde son nefesine dek ona eşlik etmiş ve yaşam tarzını biçimlendirmiş. Kendini hiç şımartmamış. İmkânı olmadığı için değil, sadece tercih etmemiş. Yaşamını

O, insanı severdi.
Kimseyle ilgili
kolay hükümlere
varmaz, büyük
suçlar işlemiş
insanlara bile
merhamet
nazarıyla bakar,
yargılama
kısını daima
Allah'a bırakırdı.
Arkasından
dedikodular yapan,
kötü konuşan
insanlara bile
büyük ustalıkla
idare ederdi.

Rasim
Özdenören ilkin
bir davet adamı,
fikir insanı, edip,
estet, hukukçu.
Âlim kelimesinin
içini dolduran,
muazzam bir
akıl. Bilgi, birikim
insanı. Basiret,
feraset, fazilet,
analiz, sentez ve
aşkla yoğrulmuş
bir cevher.

sürdürdüğü ev için de bilinçli bir tercihi söz konusu. Şayet arzu etseydi lüks ve şaşaaya erişimi hiç de zor değildi. Ancak onun için annesi, babası, dostları ve çocuklarıyla ömrünü geçirdiği o ev ve oraya ait acı tatlı hatıralar gösterişten, şatafattan ve başka bir sürü şeyden kıymetliydi. Yaşamı keyif ve haz üzerine kurulu olmadığı hâlde, doğal akışta yaşamdan keyif almasını bilirdi. Dostlarıyla yiyip içmeyi, dostlarına yedirip içirmeyi çok severdi. Eşi, Ayşe Özdenören harika bir aşçıdır. Maraş mutfağının en özgün tatlarını hiç üşenmeksizin sofraya taşır. O eve gelip Ayşe Hanım'ın yaptığı lezzetlerden tatmayan olmamıştır. O eve nice dert ve sıkıntılarla girip rengi açılarak çıkan çok insan vardır. O hane, Ayşe Hanım'ın yemekleriyle

Rasim Bey'in sohbetiyle yolu düşen herkesi her manada beslerdi. Evin müdavimleri arasında komşular, öğrenciler, bürokratlar, deliler, veliler her nevi insan vardı. Rasim Bey ayırt etmeden her konuğunu kapıda karşılar ve kapıda yolcu ederdi. Solunum cihazıyla yaşadığı, yürümekte zorlandığı, ciğerlerinin dörtte birini kullanabildiği kronik hastalığına (koah) aldırmadan telefonlarını yanıtlamayı, içtenlikle hâl hatır sormayı sürdürdü. Yinelıyorum, insan ayırmadan. Bir üniversite talebesiyle de bir bürokratla da akli sorunları olan hastalarla da aynı içtenlikle konuştu.

Düşünen, sorgulayan insanlara eserleriyle yol haritası çizdi Özdenören. Kendi yaşamında da bu yol üzere yürümeye gayret etti. Buradan yola çıkarak soralım: Rasim Özdenören modern çağa nasıl bir yaşam ideali sundu?

O, çeşitli sıkıntıların yaşandığı bir dönemde bir Müslüman olarak ruhsal

manada dengede ve sağlıklı yaşayabilmenin yollarını açtı. Radikalleşmeden, ama ötekine boyun da eğmeden, onlara benzemeden ama karikatüre de dönüşmeden bir Müslüman olarak günümüz Türkiye'sinde hem uyumlu hem uyumsuz, hem itaatkâr hem isyankâr, hem akıl hem divane hayatta kalmanın ve İslam'ın da sahip olduğu diyalektizmi yaşama geçirmenin yollarını açtı. O, izan sahibi bir âlimdi. Dünya ve Türkiye siyasetini iyi biliyordu. Neyin mümkün neyin imkânsız olduğu bilgisine sahipti. Kaybedilecek mücadelelere girmek yerine, kazanılacak cephelere yöneldi.

Onun insan karşısındaki inanç ve tutumunu, insana bakışındaki derinliğini hemen bütün eserlerinde gözlemliyoruz. İnsan neydi onun için?

O, insanı severdi. Kimseyle ilgili kolay hükümlere varmaz, büyük suçlar işlemiş insanlara bile merhamet nazarıyla bakar, yargılama kısmını daima Allah'a bırakırdı. Arkasından

dedikodular yapan, kötü konuşan insanları bile büyük ustalıkla idare ederdi. Kavgacı değildi, sorunları büyüterek değil küçülterek çözmeyi severdi.

Son olarak, her yazarın aslında iyi bir okur olduğunu biliyoruz. Onun kütüphanesiyle, sevdiği ve beslendiği eserlerle ünsiyetinden bahseder misiniz?

O, harika bir okurdu. Son zamanlarında bile sevdiği bir kitabın başında sabahladığına şahidim. Sulhi Dönmezer'in *Ceza Hukuku* kitabını masasından hiç ayırmazdı. Bir keresinde bana "Bu kitabı okurken, Dostoyevski'den aldığım zevki alıyorum." demişti. Gogol'un hikâyeleri, Dostoyevski'nin *Yeraltından Notlar*'ı, yazmaya başlamadan önce ona ilham veren kitaplardı. Yazının başına geçmeden önce okumam için bana da önermişti. Salondan oturma odasına taşmış kütüphanesi devasaydı, buna rağmen kitaplarının yerlerini bilirdi. Kütüphane asla bir dekor değildi. O evin canlı, yaşayan, dağılan, yeniden düzenlenen bir parçasıydı. Salonda her zaman oturduğu koltuğunun sağ tarafındaki raflara sözlüklerini koymuştu. En detaylı Türkçe, Osmanlıca, İngilizce sözlükler orada dururdu ve sohbetler esnasından mutlaka uzanıp bir kelime üzerine o sözlüklere başvururdu. Sözlüğe bakmaya asla üşenmezdi. Baş ucundaki kitaplardan biri Zarifoğlu'na ait çocuk kitaplarından biriydi.

Rasim Özdenören Kimdir?

Hikâye, roman, deneme yazarı, bürokrat, Rasim Özdenören; mühendis Hakkı Özdenören ile Kahramanmaraşlı Ayşe Hanım'ın oğlu olarak 1940'ta Maraş'ta dünyaya geldi. Şair Alaeddin Özdenören'in ikiz kardeşidir. İlkokula 1947 yılında Kahramanmaraş Sakarya İlkokulunda başladı. Üçüncü sınıfa geçtiğinde babasının tayini üzerine Malatya'ya göç ettiler. İlkokul öğrenimini Malatya Cumhuriyet İlkokulunda ve Gazi İlkokulunda tamamladı. Ortaokul üçüncü sınıfa geçtiği yıl, babası Tunceli'ye tayin edildi. Ortaokulu Tunceli'de bitirdi. Bir yıl sonra babası emekliye ayrıldı ve Kahramanmaraş'a döndüler. 1955'te başladığı Maraş Lisesinden 1958'de mezun oldu. 1964 yılında İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Gazetecilik Enstitüsünü, 1967 yılında İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesini bitirdi. Aynı yıl DPT'ye uzman yardımcısı olarak girdi. 1970-71 yıllarında araştırma yapmak üzere ABD'ye gitti. 1975'te Kültür Bakanlığına bakanlık müşaviri olarak atandı. Devlet Planlama Teşkilatında sırasıyla uzman (1980), Yayın ve Temsil Dairesi Başkanı (1981), Genel Sekreter Yardımcısı (1984-88), Genel Sekreter (1988) ve Müşavir (1990) olarak çalıştı. 20 Mayıs 2005'te DPT Genel Sekreteri'yken emekliye ayrıldı. Rasim Özdenören, lise öğrenciliği sırasında edebiyatla yakından ilgili bir arkadaş grubunun içindeydi. 1958 yılında Cahit Zarifoğlu, Erdem Bayazıt, Alaeddin Özdenören ve Mehmet Âkif İnan'dan oluşan bu grup Maraş Lisesinin yayın organı *Hamle* dergisini tekrar çıkardılar. 1967 yılında ilk kitabı *Hastalar ve Işıklar*'ı çıkardı. Yazarın *Çözülme*, *Çok Sesli Bir Ölüm*, *Çarpılmışlar*, *Gül Yetiştiren Adam* çıkardığı eserlerinden bazılarıdır. *İki Dünya* adlı deneme kitabıyla Türkiye Millî Kültür Vakfı Fikir Ödülü'nü aldı. *Denize Açılan Kapı* ile Türkiye Yazarlar Birliğinin hikâye, *Ruhun Malzemeleri* ile deneme ödülleri kazandı. Rasim Özdenören 23 Temmuz 2022 Cumartesi günü 82 yaşında vefat etti.

ALLAHUEKBER DAĞLARI VE SARIKAMIŞ

■ Seher MERİÇ

Pandemiden önceydi, yaz mevsiminin bitmesine yakın zamanlardaydık. Eylül başıydı sanırım.

Birkaç aile çoluk çocuk çam ağaçlarının ve şahane bir gölün olduğu bir yerde kamp yapmıştık. Gece olup güneş dağların ardına saklanınca gecenin serin yüzüyle merhabalaştık. Akşama doğru hem yemeklerimizi yapmak hem de gece boyunca ısınmak için etraftan topladığımız çalı çırpı ile ateş yaktık.

Yemekten sonra kamp ateşinin kenarında ellerimizde kocaman fincanlardaki sıcak çaylarımızı yudumlarken hikâyeler anlattık, yıldızları seyrettik. Gecenin ilerleyen saatlerinde soğuk havalara uygun olarak tasarlanmış sıcak kamp çadırlarımızda şişme yatakların üzerinde serdiğimiz -20 derece korumalı uyku tulumlarımıza girerek sabaha kadar güzelce uyuduk.

Sabah olduğunda ise ben her zamanki gibi erkenden kalkarak sönen kamp ateşimizi yakıp çay yapmak için sıcak suyu kaynattım. Güneş yavaş yavaş yüzünü göstermeye başladığında o zamanlar 11 yaşında olan minik Sude çadırından çıkıp yanıma geldi.

-Seher Teyze ne yapıyorsun?

-Çay için su kaynatıyorum Sudecim.

Gelip ateşin başına yanıma oturdu.

-İyi uyuyabildin mi? Çadırın rahat mıydı? Gece üşüdün mü? diye sorunca aldığım cevap beni çok etkiledi.

-Seher Teyze her şey çok güzel. Annem, babam ve ben çadırımızda sıcacık uyuduk, dedi ve durdu.

-Ne oldu Sude, neden sustun, dedim.

-Aklıma babamla beraber seyrettiğimiz bir belgesel geldi. Orada vatanımız için savaşıırken donarak şehit düşen askerlerimiz vardı.

-O yerin adını hatırlıyor musun Sudecim?

-Evet, Sarıkamış...

İkimiz de sabah serinliğinde üşüyen ellerimizi kamp ateşinde ısıtırken sıçrayan kıvılcımları takip ettik bir süre.

-Biliyor musun Seher Teyze; Sarıkamış, kıştan bile soğukmuş, dedi.

İşte ben de bu yüzden dergimizin bu ayki sayısında Sarıkamış'ı anlatmak istedim.

Sarıkamış, Kars iline bağlı bir ilçe. Rivayete göre, Çerkez beylerinden biri, bu toprakları biraz yiyecek ve bir sarık aldığından buranın adı "Sarıgaalmış" olarak söylenmiş. Bilahare sarıçam ormanlarına nazire olarak "Sarıkamış" denilmiştir.

Son yıllarda oldukça rağbet edilen bir ulaşım olan turistik Doğu Ekspresi ile gidebileceğiniz gibi tabii ki hava ve kara yoluyla da ulaşabilirsiniz. Hangi şehirden buraya geleceksiniz bilemiyorum ama ülkemizin en doğu ucunda olduğu göz önünde bulundurulursa kara yolu yerine hava yolunu tercih etmenizi tavsiye ederim. Bu arada konaklayacağınız yeri de özellikle kış mevsimi gidekseniz önceden ayarlamanız gerekiyor. Çünkü bu bölgeye kış aylarında hem yurt dışından hem de yurt içinden kayak yapmak için çok sayıda ziyaretçi geliyor.

Peki Sarıkamış'ta ne oldu ?

Yıl, 1914...Yer, Sarıkamış... 60 bini donarak olmak üzere 78 bin şehit verdik. 1914 yılının 15-22 Aralık tarihleri arasında, Sarıkamış yakınındaki Allahuekber Dağlarında, Kars'ı Ruslardan geri almak için harekâta katılan 60 bin askerimiz donarak şehit oldu. Allahuekber Dağlarının yer yer 2-3 bin rakımlı geçitlerinde ısı -30 dereceye kadar düşüyordu. Türk askerlerinin büyük bölümü ise çölden gelmişti ve üzerlerinde yazlık üniformalar vardı. Yetersiz teçhizat, yiyecek ve silah ama en önemlisi soğuk yüzünden binlerce şehit verdik.

Soğuk havanın uğuldayarak konuştuğu Sarıkamış'ta, yüreklerinde vatan sevdası olan askerimizin ağzından kelimeler bile havada asılı kalıp donuyordu. Yürüdükçe yollar kısılacığına daha da uzuyordu. Zaman aynı hava gibi donup kalmış, geçmiyor. Evlatlarımız yavaş yavaş tükeniyorlar ve

adımları yavaşlıyor. Sonra vatan toprağı uğruna -30 derecede 60 bin yiğit beyaz karlara gömülüyor.

Rus Kafkas Ordusu Kurmay Başkan Vekili Dük Aleksandroviç Petroviç Sarıkamış'ta gördüklerine anılarında şöyle yer vermiş: "İlk sırada diz çökmüş dokuz kahraman. Mavzerleriyle nişan almışlar, tetiğe asılmak üzereler ama asılamamışlar... İkinci sırada cephan taşıyanlar var, sandıkları bir avuçlamışlar ki kâinattan hırslarını almak istiyor gibiler. Öylesine kaskatı kesilmişler... Ve sağ başta Binbaşı Nihat. Dimdik ayakta, başı açık, saçları beyaza boyanmış, gözleri karşıda... Allahuekber Dağlarındaki son Türk müfrezesini teslim alamadım. Bizden çok evvel, Allah'larına teslim olmuşlardı."

Sarıkamış kuşatma harekâtı, aşırı soğuk ve açlık yüzünden, hedef ele geçirilemeden 5 Ocak 1915'te sona erdi. Osmanlı ordusu bu dağlarda, 60 bini donma sonucu tam 78 bin şehit verdi. Rus birlikleri de bu savaşlarda 32 bin askerini kaybetti. Bunun en önemli sebebi ise ordunun kış şartlarına hazır olmaması ve olumsuz iklim şartları sebebiyle ikmal ve iâşe hizmetlerinin yapılamamasıydı. Bu satırları yazarken bile orada şehit olan Mehmetçğimizi yüreğimde hissediyorum. İçim burkuluyor. Analarının kınalı kuzuları birer birer bembeyaz bir soğuşun içinde son nefeslerini veriyor ve Rablerine kavuşuyorlar.

9. Kolordu Kurmay Başkanı Yarbay Köprülülü Şerif İlden, şahit olduğu manzarayı şöyle anlatıyor: "...En nihayet dağa çıktık. Bizi çok geniş ve uçsuz bucaksız sanılan bir kar yaylası karşıladı. Pek yorulmuş ve takatsiz düşmüştük. Tam yayla üstünde keskin bir rüzgâr ve şiddetli bir tipi başladı. Bu andan itibaren göz gözü görmez oldu. Kimsenin kimseye yardım etmesi ve hatta söz söylemesi, sesini işittirmesi imkânı kalmadı. Uzun, sonsuz denecek kadar uzamış olan yol kolu dağıldı. Herkes kendi canının derdine düştü. Asker enginlerde, dere içlerinde, orman bucaklarında, nerede bir kara nokta, dumanı çıkan bir ocak gördüyse oraya saldırdı ve kolordu çözülüp eridi... Subaylar çok uğraştılar, fakat kimseye söz işittirmek gücü kalmamıştı. Hâlâ gözümün önündedir; yol kıyısında karların içine çömelmiş bir er, bir yığın karı kollarıyla kucaklamış, titreyerek, feryat ederek dişleriyle kemiriyor, tırnaklarıyla kazıyordu... Kaldırıp yola götürmek istedim. Er önceki hareketlerini hiç bozmadı ve beni hiç görmedi. Zavallı cinnet geçiriyordu... Böylece şu uğursuz buzullar içinde biz belki on binden çok insanı bir günde karların altında bıraktık ve geçtik..."

Gündüz vaktini bölgenin gülen yüzü olarak adlandırabiliriz. Ama bir de gece var. Gece koyu, gece acı... Gecenin tek bir yüzü olur o da "soğuk"tur. Bütün bunları neden mi anlatıyorum. Atalarımızın şehit olarak bizlere emanet ettiği bu toprakların ne kadar kıymetli olduğunu unutmayalım diye.

Bir şeyi öğrenmenin en iyi yollarından biri de deneyimlemektir. Bu yüzden sizlere bir sorum olacak: Şimdiye kadar en çok nerede ve ne zaman üşüdünüz?

Siz düşünürken ben size yaşadığım iki hatıramı anlatayım isterseniz.

Bundan 10-15 sene evveldi. Afyonlu biri olarak soğukla her ne kadar aram iyi olsa da Sarıkamış'ta bir kış akşamı Kars'a gittiğim zamanki kadar hiç üşümedim diyebilirim. Tamamen yolcu dolu ve ısıtması da fena olmayan bir minibüsün içinde, üzerimde kalın kıyafetler, bere ve eldiven olduğu hâlde iliklerime kadar üşüdüğümü söyleyebilirim. Yolculuğum yaklaşık bir saat sürdü. Vardığım yerde su bardağı ile ikram edilen sıcak çaydan sonra yavaş

yavaş kendime geldiğimi hiç unutmuyorum.

Nerede ve ne zaman yaşarsak yaşayalım. Hep biliriz ki bu soğğun bir sonu var. Eve ya da kapalı bir alana gideceğiz ve sonunda üşüyen ellerimiz, soğuktan hissetmediğimiz o ayak parmaklarımız ısınacak. Biz buna mutlu son diyebiliriz. Ama bazen de öyle olmaz.

İkinci hatıram ise Erciyes Dağı'na ait. Soğğun iyice kendini hissettirdiği bir ocak ayında kayak yaparken birkaç arkadaş farklı bir rota kullanalım dedik. Ama bu pek iyi bir fikir değildi. Çünkü yolumuzu kaybettik. Aniden hava kapanıp grileşti. Ardından başlayan tipi, yönümüzü kaybetmemize ve kayamaz hâle gelmemize sebep oldu. Üzerimizdeki özel korumalı kıyafetleri bile yazlık tişört gibi hissettik. Kayak botlarının içinde ayaklarımız üşümeye başladı. Kısa bir süre bile olsa tipiden dolayı kırıdayamadık. Öylece yere çömelip kaldık. İçimden bildiğim tüm duaları okumaya başladım. Tüm bunlar en fazla 15 dakika içinde olmuştu. Tipi hafifleyince biz de yavaş yavaş hareket etmeye başladık.

Sonra uzakta bir yerlerden ikindi ezanını duyduk. Duyduğum en güzel ezandı. Ezanla birlikte hava bir anda tekrar açıldı. Hepimiz çok şükür, dedik ve aşağıda gördüğümüz evlere doğru son gücümüzle kaydık. O gün acı bir tecrübe

olmuştu. Öğrenmemiz gereken bir çok şey vardı biliyorum. Ama belki de bunlardan en önemlisi, minik Sude'nin dediği gibi kıştan bile soğuk yerler olduğuydu.

Bu yazıda amacım, sizlere Sarıkamış'ta yaşananları tarihsel açıdan değil de duygusal açıdan anlatmaktı. Hemhâl olalım istedim. Bunun için de ilk önce "soğuk" kelimesinin sadece beş harften oluşmadığını bilmek gerektiğine inanıyorum.

Her sene Sarıkamış'ta ocak ayının ilk haftasında Kars Belediyesi tarafından "Sarıkamış Şehitlerimizi Anma Günü" düzenlenmekte ve şehit askerlerimizin hatırasına onların ilerleyebildiği son nokta olan Allahuekber Dağlarına doğru bir yürüyüş düzenlenmektedir.

Biz onların ne sayılarını tam biliyoruz ne de isimlerini. Onlar bizim için vatanın her bir şehriden gelen kınalı ana kuzuları... Mekânları cennet olsun inşallah.

Mehmet Akif'in dediği gibi: "...karşımızda vatan namına bir kabristan yatıyor..."

Bu satırları ben sıcacık evimde yazarken gözlerimden yaşlar dökülüyor. Bu vatan, toprağının altında bunca şehidimiz olduğu için bizim. Ve Allah'ın izniyle kıyamete kadar bizim olacak. Şimdi sizlerden ricam tüm şehitlerimiz için bir Fatiha okuyalım. Ve ne zaman üşüseniz aklınıza bu yazı ve Sarıkamış'taki şehitlerimiz gelsin.

DÜNÜRCÜ GELENEĞİ

■ Ayşe ÜNÜVAR

*“Kabağımıza tuz istemeye gelmedik”
“Oğlumuzu kız istemeye geldik...”*

Eskidendi, eskimeyen zamanlardan, dağların dağlara kavuştuğu, insanın insanı anladığı, yürekçe konuşulduğu zamanlardan...

Evlilik tüm toplumlarda kutsal bir değer olup Türk toplumunda da dinen ve kültürel olarak onanan, çeşitli törenler icra edilerek kutsanan bir kurumdur. Evlilik birliği ve mutluluğu her iki tarafın da (kız ve erkek) onayı alınarak yapılır. Kimi zaman ailelerin onayı gençlerin onayından daha önemli olup yöreden yöreye ve zamanla değişiklik göstermektedir. Eski dönemlerde kız ve erkek birbirini neredeyse hiç görmeden evliliğe adım atarlarmış. Buna “görücü usulü evlilik” denilirmiş. Kimi zaman kız babası ile oğlan babasının gençleri uygun görmesi yeterliymiş. Ya da oğlan annesinin kızı çarşıda, pazarda, tarlada, çeşmede yolda görüp beğenmesi, oğlunun yaşına başına uygun görmesi ile yakınlarını yanına alıp kız evinin kapısını çalması ile evlilik gerçekleşirmiş. Kimi zaman da oğlan uzaktan gördüğü kızı

gönlünü düşürür, ana babasını kız evine görücü yollarmış. Buna “görücü gitme” geleneği denilmiş olup toplumsal yapıdan onay alan ve “Falancalar, kızıma görücü geleceklermiş, izin isterler.” söylemine “Buyurunlar buyurunlar, başımızın üstünde yerleri var.” diye karşılık verilen bir gelenek hâlini almış...

Eski zamanlarda görücü gitmeden önce kızın tarlada, bağ bahçede nasıl çalıştığına, kaç testi su taşıdığına, çapayı nasıl vurduğuna, peyniri nasıl yaptığına, elinin maharetine bakılmış. Kendi söküğünü dikmekle yetinmesin, ihtiyacı olanın da yardımına koşsun istenirmiş. Her şeyden önce iyi huylu olsun ki yuvası şen bahtı da güzel olsun, denilirmiş. Böylece başlardı görücü geleneği. “Oğlana bir kız buldum, bir çamaşır yıkamış, tütüsü dokuz mahalleye varmış.” “Boyu boyuna huyu huyuna uygundur, deyiverin görücü varalım”, “Nakış dersin desen desen. Dikiş dersin entari entari donatmış yedi mahalleyi. Bir maharet bir çeviklik maşallah

lah maşallah, gelinimiz olur inşallah”

Yeni zamanlarda ise genellikle oğlan kızı, kız oğlanı görüp beğenir, anlaşıp. Ardından aileler tanışır. Âdet yerini bulsun diye oğlan annesini ve yakınlarını kız evine görücü yollar. Kimi zaman da aileler, beğendikleri kız yahut oğlan için evlatlarının fikrini alır, gençler de anlaşırsa şayet evliliğe önyak olurlar. Elbette ki aslolan gençlerin tanışıp anlaşması, bir ömür aynı yastığa baş koyacağı insanı kendi rızaları ile seçmesidir. İş, ailelerin tanışmasına geldiğinde kız evi olumlu bir yaklaşım içerisinde ise “görücü kadınlar” haneye buyur edilir. Hem kız tarafı oğlan evini tanır, hem oğlan evi kız tarafını. Böylece iki taraf birbirini daha yakından anlar, niyetler söylenir, kız ve oğlanın özelliklerinden bahsedilir...

Görücü gidilmesi her seferinde illa dünürcülük edilip kızın istenilmesi anlamına gelmez. Bazen büyüklerin uygun gördüğü gençler anlaşamaz, evliliğe istekli olmaz. Bu durumda son söz gençlerindir, kararları saygıyla karşılanmalıdır. Yine de âdetimiz gereği gelen misafir hep baş üzerinde tutulmaya, misafirliğin adaplarına uyulmaya çalışılır... Bazı yörelerde “dünürcü başı” denilen kadınlar vardır. Bu kadınlar çok kız istemiş, çok evliliğe şahitlik etmiş ve hâlihazırda görücü gitmeyi, kız istemeyi ezber etmiş kadınlar olduklarından, ağzı dualı bir büyük olarak görücü sedirlerinde başköşeye otururlar. Oğlan tarafı kapıyı çalar. Kız tarafı nazıkçe buyur eder. “Olur olmaz nasiptir!” der gelenler. Çok da ifşa edilmez niyetler... Bazı yörelerde kız evinin hiç

Evlilik tüm toplumlarda kutsal bir değer olup Türk toplumunda da dinen ve kültürel olarak onanan, çeşitli törenler icra edilerek kutsanan bir kurumdur. Evlilik birliği ve mutluluğu her iki tarafın da (kız ve erkek) onayı alınarak yapılır.

haberi olmadan çalınır kapı. Evde evlilik çağına gelmiş bir kız varsa hafiften işaret eder anne kızına; “Görücü olabilirler.” diye. Kız ona göre kendine çekidüzen verir, oturuş kalkışına dikkat eder. Kimsiniz kimlersiniz? Beyiniz kimlerden? Bizim Bey tanıyordur belki vb. konuşmalar yavaş yavaş kızın özelliklerini sorup soruşturmaya kadar gelirse anne, kızına ikinci işareti verir. Kız kalkar ve kahvelerini nasıl içeceklerini sorar. Görücü kadınlar kabul görülmüş gibi gülümseyerek “Şekerli olsun şekerli, ağzımız tatlansın.” derler. Kız, kıvamında bir kahve yapar ve görüclere tutar. Kahvenin yanında, oğlan tarafının elimiz boş gitmeyelim, zengin duralım, görgülü bulsunlar diyerek göturdükleri, baklava, çikolata, lokum vb. ikram edilir. Eğer kız tarafı görücleri uygun bulmamışsa ya da isteksizse

bu hediyeler açılmaz ve çoğu yerde kabul edilmeden kızın bir yakını tarafından dünür başı kadının koltuğunun altına verilip, kusura bakılmasın kızımızın gönlü yok, denilir. Ya da kız, görüclerin yanına hiç çıkmaz ve yakınları yine aynı şekilde çay ikram ederek yolcu ederler görücü kadınları...

Görücü kadınlar demişken görücü gitme geleneğimizde kız evine çok fazla kadın gitmez. Kız görmeye oğlanın annesi, kız kardeşleri, varsa büyükleri olan kadınlar ve dünür başı kadın gider. Dünür başı kadınlar, kız görmeden sonra olumlu bir yanıt alınırsa erkek evi tarafından elbiselik kumaşla ödüllendirilirler. Hatta dünür başı seçildiklerinde giydikleri elbiseleri gösterip falancanın kız bitirmesinden derler. Kız bitirmek; görücü gidilip beğenilen kızı dünürücü gönderilmesi ve kız evi tarafından bu isteğe evet denilmesi anlamına gelir. “Kız evi naz evi”dir ve görüclerin bu naz kültürüne yaslanıp kız evinin kapısını birkaç defa çaldıkları da olur. Öyle ya, nazını çekebileceğin kızı al. Böylece çalınır kapılar, gelir mis gibi kahveler, lokumlar, deyişler ve sözler... Kız oğlanı, oğlan kızı görür ve sonu izdivaçtır nasipse...

Elimde bir kutu fıstıklı lokum, yanımda birkaç bilge kadın bir güzelin kapısını çaldık. Kapı sevgiyle açıldı, kahvemiz tadında geldi. Oğlan kızı, kız oğlanı görmüş sevmiş... Bize de “Allah tamamına erdirdin” demek kaldı.

KLASİKLERİ NEDEN OKUMALIYIZ?

■ Mehmet KAHRAMAN

Tersinden sorarak başlayalım: Okumak için bir nedenimizin olması gerekiyor mu? Sadece sevdiğimiz için okuyamaz mıyız? Baldıran hazırlanırken Sokrates flütle yeni bir ezgi öğreniyormuş. “Ne işine yarayacak?” diye sormuşlar. “Ölmeden önce bu ezgiyi öğrenmeye.” demiş (İtalo Calvino, *Klasikleri Niçin Okumalı*, YKY, 2021, s.18). Öncelikle şunu netleştirelim. Okumak için bir nedenimizin olması gerekmiyor. Evde veya okulda çocuklara öğretildiği şekilde kelime hazinemizin gelişmesi veya başka insanları tanımak için gibi nedenlerle okumak zorunda değiliz. Zaten hiç kimseye hiçbir şey zorla yaptırılamaz. Bir işe faydacı yaklaşımla, neden sonuç ilişkisiyle başladığımızda ondan verim alamayız. Ödül ve cezalar belli bir güdülenme

sağlamakla birlikte uzun süreli başarıyı garanti etmez. Başarılı insanlara baktığımızda şunu görüyoruz: Yaptıkları işi seviyorlar ve böylece başarıya ulaşıyorlar. Bunun için yer, zaman ve kişisel durumlar engel teşkil etmez, bulduğu her fırsatı değerlendirirler. Bazı insanlar tanıdım, okumak onlarda bir tutkuya dönüşmüştü. En az on sayfa okumadan günü bitirmiyorlardı. Şartlar ne olursa olsun en az on sayfa okumadan uykuya dalmak yok. İlkesel bir tavır bu. Burada vurgulanması gereken husus keyif almaktır. Kimse keyif almadığı bir şeyi yapmak istemez. Okumak bir sevgi işidir ve insan her şeyde olduğu gibi sevdiği, hoşlandığı için okur. Okumaktan keyif alıyorsak o zaman kitaplar bize başka dünyaların kapılarını açarlar. Şayet okumayı seviyor ve bizi hayal kırıklığına uğratmayacak bir kitap arıyorsak işte o zaman klasiklerin kapısını çalmamız gerekiyor.

Klasikler başka dünyalara açılan risksiz kapılardır. Rahatlıkla girebilirsiniz onların dünyasına. İyi bir okur değilsek kitap seçimi en zor meselelerden birine dönüşebilir. Elbette iyi okur da yanılabilir seçim konusunda ama o, çabuk fark ederek yeni bir kitaba geçebilir. Oysa acemi okur, eline aldığı kitabı sonuna kadar götürme derdindedir. Beğenmese bile bunu kendine itiraf edemez. Sorunun kendinden kaynaklandığını düşünerek zorlar ve dolayısıyla

haz duymadan, kafasındaki nedenselliklerle okumaya devam eder. Böylece ya kitap başında uyuyakalır ya da sonraki kitaplara geçmekte yeterince kararlı davranamaz. Klasikler zamanın çarkından geçmiş, okur tarafından kabul görmüş olduğundan risk almamış oluruz. Elbette onlar içinde de bize hitap etmeyenler olabilir tabii ki fakat çoğunlukla bizi yanıltmazlar.

Bugün, ne alacağımızı bilmeden kitapçı rafları arasında dolaşsak binlerce kitap durur karşımızda. Kendimize veya çocuğumuza okuyacak bir şeyler alalım desek ve yazar/kitap hakkında hiçbir fikrimiz yoksa rastgele bir seçim yapmak durumunda kalırız. Tercihimizi çoğunlukla kitap adı ve kapak görseli belirler. Hangi kapak daha albeniliyse onu tercih ederiz. Önemli olan okumaktır diye düşünülür burada. “Okusun da...” diye başlayan bir cümle sakat bir düşüncenin ürünüdür. Okumak; basit, sıradan bir eylem değildir. Kitaplar başka dünyaların kapısını bize açarken aslında bir hayat teklifi sunarlar. Bu noktada Halit Ziya’nın söylediklerine kulak vermek gerekir: “Hayatlar romanları değil, romanlar hayatları yapar.” Okur da yazar kadar uyanık olmak zorundadır kitap karşısında. “Söz sihirdir.” sözünü hatırlayalım yeniden. Dil en tesirli tohumdur, bu yüzden her toprağa aynı tohum ekilmez. Biz kendi toprağımıza uygun tohumu bulmakla yükümlüyüz.

Ömür kısa, okunacak kitaplar çoktur. Bütün kitapları okumaya ömrümüz yetmez. Her yıl yeni basılanları da hesaba kattığımızda büyük bir yekûnla karşı karşıya kalırız. Bu nedenle hayatımızı ve dolayısıyla zamanımızı etkili kullanmamız gerekir. Biz bir kitabı okuduğumuzda ondan dil zevki edinmek, onunla estetik tecrübemizi geliştirmek ve hayatımıza yeni deneyimler katmak isteriz. Maalesef okuduğumuz kitapların çoğu bunların hiçbirini vermedikleri bir yana dil hassasiyetimizi köreltir ve estetik tecrübemize ket vururlar. Dil hassasiyetinin kaybedilmesi, estetik tecrübenin yok edilmesi hafife alınmayacak bir kötülüktür. Dil, bir iletişim aracıdır. Düşündüklerimizi güzelce ifade edebilmek dil sayesinde mümkündür. Sadece karşımızdakiyle konuşma sırasında değil hayatı tanıma, anlama ve anlamlandırmada da dili kullanırız. Bozuk bir dil, kendimizle kurduğumuz ilişkiyi de bozar. Calvino, “Klasikler kim olduğumuzu ve nereye vardığımızı anlamamızı sağlar.” der. Bu nedenle kim olduğumuzu anlamamızda ve anlatmamızda nitelikli eserlere daha çok ihtiyaç duyarız. Niteliksiz popüler kitaplar bize kendimiz hakkında hiçbir şey söylemezler. Onların derdi okuru avlamaktır. Ortega Y. Gasset bu tür yazarları avcıya benzetir. Avcı avını yakalamak için nasıl ki kuş sesi çıkarıyorsa popüler yazar da okurunu avlamak için onun istediği şeyi verir. Oysa nitelikli yazar okurun arzuladığını değil kendi

istediğini yazarak duygu ve düşünceleriyle yüzleşme imkânı sağlar okura.

Hemingway, iyi edebiyatta daima bir gizemin olduğunu ve her okuyuşta yeni şeyler öğreneceğini söyler: “Bütün iyi kitapların ortak bir özelliği vardır; gerçekte olanlardan daha sahicidirler. Birini okumayı bitirdiğinde olan biten senin başından geçmiş gibi hissedersin ve sonra iyisi, kötüsü, coşkusu, pişmanlığı ve hüznü, insanları ve yerleri ve havasıyla tamamen sana ait bir parça olur.” (Ernest Hemingway, *Yazmak Üzerine*, Altıkkırkbeş Yayınları, 2015, s.5) Kendimizden parçalar bulduğumuz kitapları daha çok severiz. Aslında hayatın her alanında bu böyledir, kendimize yakın kişilerle arkadaş olur, bize benzeyenleri severiz. Onlarla vakit geçirmek daha keyiflidir, çünkü anlaşıldığımızı ve yalnız olmadığımızı görürüz. Bu tür kitapları bir kez okumakla iktifa etmez, defalarca okumamız gerekir. Her okuyuşta daha önce farkına varmadığımız ayrıntılara vâkıf olur, şaşkınlık içinde yeniden okuruz. Kaç kez okursak okuyalım hiçbir okuma diğerinin aynısı değildir. Çünkü insan değişmektedir; yaşı büyüdükçe, bilgisi görgüsü arttıkça, deneyim kazandıkça anlayışı derinleşir, kavrama

Ömür kısa, okunacak kitaplar çoktur. Bütün kitapları okumaya ömrümüz yetmez. Her yıl yeni basılanları da hesaba kattığımızda büyük bir yekûnla karşı karşıya kalırız. Bu nedenle hayatımızı ve dolayısıyla zamanımızı etkili kullanmamız gerekir.

kabiliyeti gelişir. İlk okuyuşta görmediklerini fark etmeye başlar ve her okuyuş yeni kapıların açılmasına vesile olur. Bu yüzden klasikler tüketim nesnesi olmazlar ve asla tüketilemezler. Her okuma ilk okuma kadar hatta daha fazla keyif verir.

Bazı kitaplar dönemseldir. Onlar yalnızca o dönemde çok satılır ve çok tüketilirler. O kitaplar zamana karşı dayanaksız olduklarından gelecek nesillere kalmazlar. Çok satsa bile birkaç yıllık ömürleri vardır, yok olup giderler. Hâlbuki klasikler, zamana dirençli eserlerdir. Sadece kendi dönemine değil her döneme hitap ederler. Bu nedenle güncelliklerini hep korurlar. *Mesnevi*, *Leyla ile Mecnun*, *Dede Korkut Hikâyeleri*, *Donkişot*, *Hamlet*, *Suç ve Ceza*, *Savaş ve Barış*, *Ölü Canlar*, *Goriot Baba*, *Sefiller* gibi daha pek çok klasik kitap aradan

geçen yüzyıllara rağmen hâlâ dimdik ayakta. Geçici olanı değil kalıcı olanı okumak gerekir. Beş on yıl sonra hayattan silinip gidecek bir kitabı okumak gereksiz yükten başka bir şey değildir.

Klasikler referans kitaplardır. Çünkü konusu, anlatımı, kurgusu, dili ile orijinaldir, alanının ilkleri oldukları için hep onlardan örnekler verilir, alıntılar yine onlardan olur. Ömer Seyfettin'e, Halit Ziya'ya, Peyami Safa'ya, Oğuz Atay'a başvurmadan geçmek neredeyse mümkün değildir. Bu yazarlar her dönem tazeliklerini korudukları gibi, karakterler de hep canlı kalmayı başarırlar. Bihruz Bey, Zebercet, Selim Işık yaşayan karakterler olarak konuşmaya kaynaklık teşkil ederler. Bu referanslar, sözü pekiştirdiği gibi anlamayı ve anlatmayı da kolaylaştırırlar. Bir belirleme yapmak için saatlerce uğraşacağına Faust'tan bahsetmek meramını daha iyi anlatacaktır. Veya Batılılaşma uğruna geleneğin göz ardı edilerek ailenin ve değerlerin çöküşünü uzun uzun anlatmak yerine sözü Naim Efendi'ye getirmek sohbeti derinleştirecektir. Gerek dünya edebiyatından gerekse Türk edebiyatından buna benzer pek çok değerli isimden misaller verebiliriz. Onlardan alıntılatacağımız bir cümle onlarca söze bedel olabilir. Bu yüzden klasikler bize referans niteliğinde kitaplardır.

Her kitap kendinden önceki kitaplardan izler taşır; klasikler de diliyle, anlatımıyla, konusuyla veya kurgusuyla kendinden sonrakileri etkileme özelliğine sahiptir. Yeryüzünde anlatılmamış hiçbir konu yoktur, zaman, mekân, olaylar değişse de duygular değişmez, dünyanın her yerinde benzer şekilde tezahür ederler. Söz gelimi *Madam Bovary*, *Anna Karenina* ve *Aşk-ı Memnu* aynı konu etrafında kurgulanmış romanlardır. Bazen benzerlikler bu kadar açık olmayabilir fakat yine öncekilerin üstüne koyarak gelişmiştir edebiyat. Hiç kimse ben yaptım oldu diyemez, mutlaka eskilerin birikiminden ve deneyiminden faydalanır. Mevlana'yı, Fuzuli'yi, Şeyh Galip'i; Cervantes'i, Shakespeare'i, Flaubert'i, Gogol'ü dikkate almadan, onları görmezden gelerek edebiyat yapamayız. Çünkü bu klasik yazarlar edebiyatın temelleridirler ve âdeta mihenk taşı olarak orada dururlar. Bu yüzden klasikler asla görmezden gelemeyeceğimiz, bir şekilde yolumuzun kesiştiği kitaplardır. Bugünün okuru ve yazarı yükselmek istiyorsa bu temeli iyi bilmelidir, yoksa kendini avutmaktan başka bir şey yapmamış olur.

Klasikleri neden okumalıyız? Başta söylediğimiz gibi, okumak için bir sebebimizin olması gerekmiyor, okumayı seven insan bir nedene ihtiyaç duymaz, okur. Onlar için önemli olan nitelikli, iyi kitaplara ulaşmaktır.

MÜNEVVER

■ Prof. Dr. Turan KARATAŞ

Arapça “nevvere” kökünden ism-i mef’üldür münevver; yani “aydınlatılmış, nurlandırılmış, parlatılmış, nurlu, ışıklı” demektir. “Münevver” ise ism-i failidir, “tenvir eden, nurlandıran, aydınlatan” anlamındadır. Bu kavram dilimizde pek kullanılmaz.

Lügatlere bakarsak “münevver” için “tenvir olunmuş, ziyalı, revnaklı, rûşen, muş’şa, dırahşan, pertev-endaz, nurlu, parlak, aydın, münir, muzî; âb u tâb, taravet” karşılıklarının verilmış olduğunu görürüz. “Âb u tâb”; letafet, tazelik, zindelik manalarını da çağırıştırır. Eski Türkçede “yalabık” da bu anlamdadır, parlak demektir. Merhum Elmalılı M. Hamdi, meşhur tefsirinde bu kelimeyi “nurlu” yerine kullanmış.

Münevverin terim manası ise “ilim ve marifeti çok olan, tecrübeli, malumatlı, iyi terbiye ve tahsil görmüş, açık fikirli”dir. “Uyanık, akıllı” diyenler de vardır. Bilgili, kültürlü, deneyimli hatta görgülü kimse demektir münevver. Yetiştigi sahada değerlendirme yetisine ve yetkisine sahiptir. Münevver için “benzerleri arasında niteliklerinin yüksekliğiyle göze çarpan seçkin, saygınlığı olan mümtaz kişi; üstün, güzide” de denebilir.

Münevver; aydın, müfekkîr, mütefekkîr, entelektüel kavramlarına yakın bir anlama sahip, çok zaman bunların yerine de kullanılan bir kelimedir. Osmanlı’nın son döneminde ortaya çıktığı anlaşıyor. 1930’lardan itibaren “münevver” yerine “aydın”ın da kullanıldığını görmekteyiz. Bu tabir, daha yakın zamanlarda ise entelektüel anlamında kullanılmaktadır. Ne var ki Batı literatürlerinde “akla, zihne ait her şey” anlamına gelen “entelektüel”in yerini tutmaz aydın. Entelektüelin Türkçedeki karşılığı “mütefekkîr” yahut “düşünür” olmalıdır. Yaygın kanı entelektüel; düşünür, fikir üretir ve eleştirir. Aydın ise etrafındakileri aydınlatmaya çalışır. Mütefekkîri güneşe, aydını aya benzetirim. Biri kendi ışığını saçar, diğeri ondan aldığı. Mütefekkîr, içinde yaşadığı toplumun fikir planında öncüsü olan kişidir. Bilgisiyle, görgüsüyle, tecrübesi ve irfanıyla, ufkunun genişliğiyle düşünce alanında yeni fikirler üreten, bu sayede insanların düşüncelerine sıhhat kazandıran, yaşantılarına ışık tutan, ufkunu açan; onlara yol gösteren, çareler sunan kişi. Âlim bilgiyle, mütefekkîr düşünceyle yoğrulur, yoğurur. Elbette bilgisiz düşünceye varılmaz. Bu nedenle, her düşünürün özünde bir âlim gizlidir.

Aydın, toplumsal bir role sahiptir; verili/mevcut düşünceleri edinir, onları kullanarak cemiyeti bilinçlendirme amacı güder. İnsana düşen asıl vazifelerden biri de münevver olmaktır yani nurlanmak, aydınlanmak. Fikri, ufku, kalbi münevver olmalıdır kişinin.

GURBET NERESİDİR?

■ Safiye BAL

Gurbet kelimesi sözlükte, “doğup yaşanılmış yerden uzak yer, gurbetlik” anlamına gelir. Bize “gurbetçi” diyorlar veya “gurbetçi çocuğu”. Fakat yukarıdaki tanıma göre Almanya’da doğup büyümek gurbetçi yapmıyor bizi. Ama terimler ve açıklamalar herkes tarafından farklı anlamlandırılabilir.

Gurbette doğup büyümüş bir genç kız iken Ankara’ya okumak için gelmişim. Benim gurbet yolculuğum da böyle başlamıştı. Sonuçta büyüdüğüm ortamdan ve çevremden uzak bir yerde hem okuyacak hem de yaşayacaktım. Çocukken yaz tatillerinde Türkiye’ye, memleketime gelmek çok hoşuma giderdi. Mahallede

oynamak, bakkala gidip şeker, sakız almak ve akraba ziyaretlerimiz en çok sevdiğim şeylerdi. Yaşadığım bu güzel anıları arkamda bırakıp Almanya’ya döndükten sonra güzel yurdumun insanların nasıl yaşadıklarını hep merak ederdim. Ankara’da okuma kararını almamda bu

merakımın çokça etkisi oldu. Beş yıl boyunca hem ilahiyat bölümünü okuyacak aynı zamanda merak ettiğim o gündelik hayatın içerisinde bizzat yer alacaktım.

Bu beş yıl boyunca her anı dolu dolu yaşamaya gayret edecektim. Bir taraftan öğrencilik sorumluluklarımı yerine getirirken diğer taraftan

sosyal faaliyetleri sürdürecektim. Elbette bu süre

zarfında nice güzel hatıralar da biriktirecektim. Kâh gülümseten kâh

hüzünlendiren... Dili, dini,

örfü ve kültürü birbirinden farklı iki ayrı ülkede yaşamış biri olarak birbirine tezat olan olaylara şahit oluyordum.

Mesela, dolmuş ile bir yere gitmek bile başlı başına bir macera idi benim için. Örneğin dolmuşta arkadaysanız ve öne doğru ilerleyecek yer yoksa dolmuş ücretini elden ele şoför beye ulaştırabiliyorsunuz. Oysa bu hadise doğup büyüdüğüm ülkede hiç olmayacak bir şey. Peki, dolmuşta birbirlerini tanımayan insanların aralarındaki o tatlı sohbetlerine ne demeli? Sanki yıllardır birbirlerini tanıyormuşçasına içten ve meraklı sualler sormaları bir anda sıcak ve samimi bir

ortam oluşturunuyordu. Yaşlı teyzelerin zaman zaman bana da “Nerede, ne okuyorsun kızım?” diye sormaları, bana hep “Evet ben Türkiye’deyim, yurdum insanı ne sıcakkanlı.” dedirtiyordu. Türkiye kadar olmasa da geldiğim ülkenin insanları da soğuk ve mesafeli değillerdi. Markette veya otobüste ayaküstü sohbet etmeyi onlar da severlerdi. Özellikle onlara bakıp tebessüm ettiğinizde bunu hoş karşılarlardı.

İnsan, hayatı yaşarken koşuşturma sırasında bazı detayları, sahip olduğu nimetleri, güzellikleri gözden kaçırabiliyor. Mesela yolda hızla giderken önümüze çıkan güzel bir çiçeğin kokusunu içimize çekmek gibi. Ya da ruhumuza işleyen, bizi mest eden ilahi davet olan ezanı dinlemek gibi. Memleketimde olmanın en güzel yanı hasret kaldığınız ezan sesini her defasında ilk kez işitiyormuş gibi özlemle dinlemektir benim için. Dışarıya çıkıp bir şeyler yapmak istediğinizde abdest almanın ve namaz kılmak için camilerin olduğunu bilmenin ne büyük bir nimet olduğunu fark ettim. Gurbette bunu matematik sorunu gibi çözmeye çalışıyorduk. Mekân olarak öyle bir yere gidilmeliydi ki oradan vakit çıkmadan en yakın cami neresi, yakınlarda cami yoksa eve yetişmek için ne zaman çıkılmalı ve ne zaman geri dönülmeli gibi birkaç denklem oluşturunuyorduk. Türkiye’de ise istersek bütün günümüzü dışarıda geçirelim her köşede bir cami olduğunu bilmek

ne güzel bir his! Ya beş vakit gümür gümür okunan ezanı duymak, şüphesiz ki onun verdiği güzel duyguyu anlatmanın imkânı yok. Gurbette de hiç duymuyor değiliz ezanı, evde babam okuyor hamdolsun. Camiye gidince orada da dinlemek mümkün fakat ana vatanda açıktan okunması ve onu tüm benliğimle hissetmenin maneviyatı bambaşka.

Elbette en değerli ve en güzel anılarım üniversite yurdumuzun düzenlediği sabah namazı programları idi. Sabah o tatlı uykumuzdan kalkmak zor geliyor fakat cemaatle sabah namazını eda etmenin verdiği o birliktelik duygusuna kesinlikle değişiyordu. Sabah namazı çıkışı sıcak çorba ikramı ise ruhun gıdasının ardından tam anlamıyla şifa oluyordu bedene.

Yaşadığım tüm bu güzellikler öğrenciliğimin ilk yıllarında hissetmiş olduğum vatanımda gurbetçi olma duygusunu yok etmişti. O zamanlar isim ve cisim olarak Türkiye’deki insanlardan farkım yoktu ama alışkanlıklarım farklıydı. Daha sonra Ankara’ya alıştım ve ailemin yanına gittiğimde bu sefer de doğup büyüdüğüm Almanya yabancı gelmeye başlamıştı..

Bir seferinde fakültede hocalarımdan biri “Siz de ana vatana geri döndünüz.” demişti. Bu da beni çok düşündürdü ve söz isteyip “Hocam biz geri dönmedik ki biz orada doğduk ve ilk defa geliyoruz Türkiye’ye.”

demiştim. Hâlâ bu ufak söz alışverişi beni düşündürür. Doğduğun yer mi ana vatan kendini ait hissettiğin yer mi? Yoksa doyduğumuz yer mi? Peki ya hangi doyum? Karın tokluğu mu yoksa ruhun tokluğu mu? Bu ve bunun gibi daha birçok soruyu ben ve benim gibi gurbette büyüyen çocuklar kendimize soruyoruz. Kendi tecrübemle şunu söyleyebilirim ki “vatan” kelimesini, Ankara’da okurken ilk defa tam anlamıyla ve ömür boyu beni bırakmayacak şekilde hissettim. İnsanın içini ısıtan ve güven veren aidiyet duygusunu burada tattım. Çok şükür nasip oldu. Türkiye, “anne babamın geldiği yer” olmaktan çıktı ve artık benim de vatanımdı. İnsanın dönüp dolaştığı ama geri döndüğü bir evi olmalı. Bizim de gurbette evlerimiz var fakat asıl evimiz ana vatanda bizi bekliyor.

Aslında dünyadan, memleketimden bir yolcu bir turist bakışı ile geçiyorum. Sonra bu yolcu bakışı Almanya’ya doğduğum şehre geri dönsem de beni bırakmadı. “Hem benim dünya ile ilgim ne kadar ki? “Ben dünyada, bir ağacın altında bir süre gölgelenen ve sonra oradan ayrılarak yoluna devam eden bir yolcu gibiyim.” (Tirmizî, Zühd, 44) buyuran Hz. Peygamber’in (s.a.s.) ümmetiyiz. Öyleyse bu dünya hayatı bizim için gurbet değil miydi? Ne yolcu bakiydi, ne de dünya. Asıl yurt ahiret ise ebedîydi. O hâlde, bir daha dönmek üzere çıkacağımız bir yolculuğa hazırlık yapmak elzemdi.

BUHRAN DÖNEMİNDE MÜSLÜMAN BİR MÜNEVVER: SAİD HALİM PAŞA

■ Koray ŞERBETÇİ

Takvimler 5 Aralık 1921'i gösterirken 1. Dünya Savaşı depreminin siyasi artçı sarsıntıları devam etmekteydi. Bu sarsıntılı iklim içinde, ne İstanbul'a ne de Mısır'a gidebildiğinden İtalya'nın başkenti Roma'da sıkışıp kalan Said Halim Paşa, kiraladığı konağın kapısında kendisine doğrultulan bir silahla karşılaştı. Bu silah, Arşavir Şıracıyan adlı bir terörist tarafından kendisine doğrultulmuştu. İşte o gün, çok okuyan, geniş kültür sahibi bir Müslüman aydın ve kibar, iyi ahlaklı, dürüst bir Osmanlı devlet adamı bu silahtan çıkan kurşunlarla dünya hayatını tamamlayacaktı.

Peki, bir yandan başarılı bir devlet adamı iken aynı zamanda devrin derin bir entelektüeli olan Said Halim Paşa kimdi ve tarihimize hangi düşünce mirasını bırakmıştı?

Eğitim ve Siyasi Kariyer İnşası

Said Halim Paşa, II. Mahmud devrinde Osmanlı Devleti'ni bir hayli uğraştırmış olan Mısır valisi Kavalalı Mehmed Ali Paşa'nın torunuydu. 19 Şubat 1864'te Kahire'de dünyaya

geldi. Elbette Mısır'ın bu yönetici ailesine mensup Said Halim Paşa'nın yetişmesi de bu minvalde şekillendi. Onun fikir dünyasını şekillendirecek hamle, ailesiyle birlikte 1870'te İstanbul'a yerleşmesiyle başladı. Zengin ve köklü bir ailenin çocuğu olarak ilköğrenimini özel hocalardan yaptı. Ardından Arapça, Farsça, Fransızca ve İngilizce öğrendi. Sıra yüksek tahsiline geldiğinde ufukta Avrupa göründü. Yüksek tahsilini İsviçre'de siyasi ilimler alanında tamamladı. İşte tüm bu sağlam tahsil kendisini Doğu, İstanbul ve Batı eksenini iyi anlayan bir Müslüman aydın hâline getirdi. Açıkçası onun döneminde, tüm bu alanlarda düşünür sayısı sınırlıydı.

Sağlam bir eğitimden sonra siyasi kariyeri de aynı çizgide parlak bir biçimde ilerlemeye başladı. Devir Osmanlı Devleti'nin fırtınalı bir siyasi iklimde var olma ve yok olma mücadelesi verdiği zor yıllardı. Osmanlı Devleti sadece kendi siyasi varlığı için değil hem İslam dünyası hem de Batı'nın sömürgeci saldırganlığına karşı tüm mazlum milletler için ayakta kalma mücadelesi veriyordu. İşte bu mücadelenin başındaki isim Sultan II. Abdülhamid, bu parlak gence iltifat gösterdi ve kendisine sivil paşalık rütbesi verdi. Ardından da Şûrâ-yı Devlet üyeliği gibi önemli bir makama tayin etti.

Said Halim Paşa kendisine emanet edilen bu makamların hakkını verdikçe siyasi kariyeri de yükseliyordu. Görevindeki başarısından dolayı kısa

zamanda Rumeli beylerbeyliği payesine yükseltildi. Böylece Sultan II. Abdülhamid'in en güvendiği bürokratlardan biri oldu.

Fakat devir, zor bir devirdi. Osmanlı Devleti içeride de bu var olma yok olma mücadelesinin önemini kavrayamayan, küçük çıkar hesaplarıyla bu mücadeleyi baltalayan şahsiyetlerin de saldırısı altındaydı. Bir bürokrat olarak yükselen Said Halim Paşa da bu küçük şahsiyetlerden nasibini aldı. Onu, Yeniköy'deki yalısında zararlı evrak ve silah bulundurduğu gerekçesiyle saraya ihbar ettiler. Bu olay âdeta dönüm noktası oldu. Paşa, Şûrâ-yı Devlet'teki göreviyle ilgisini azaltıp yalısına çekildi. Bir taraftan kitap okumakla sosyal ve tarihî incelemelerle diğer taraftan eski eserleri toplamakla meşgul oldu.

Yeni Bir Sayfa

Said Halim Paşa'nın kültürel inzivaya çekildiği yalısı aslında inziva kelimesinin zıddına çok hareketliydi. Bu yalıda ilim ve siyaset adamları ile edebiyatçılar bir araya gelerek sohbet ederlerdi. Said Halim Paşa Yalısı, âdeta dönemin sivil bir akademisi hâline gelmişti.

Fakat Said Halim Paşa'nın ilmî faaliyetleri, yönetime bambaşka yansıtılınca kendisi İstanbul'dan uzaklaştırıldı. Önce doğum yeri Mısır'a ardından da Avrupa'ya gitti. İşte tam bu noktada hayatına yön verecek yeni bir sayfa açıldı. Üzerindeki siyasi baskının da etkisiyle devrin

muhalif siyasi akımı Jön Türklere yaklaştı ve ardından harekete dâhil oldu.

Doğal olarak II. Meşrutiyet'in ilanından sonra diğer Jön Türklerle birlikte İstanbul'a döndü. Yeni siyasi ortamda yine bürokrasinin önemli makamlarında görevler almaya başladı. Henüz tahtta olan Sultan II. Abdülhamid'in 14 Aralık 1908'de kendisini Âyan Meclisi üyeliğine tayin etmesi, Said Halim Paşa'nın devlet yönetimine yüksek bir noktadan dönüşü demekti.

Bütün Yollar Mekke'ye Çıkar

Said Halim Paşa bunalım ve buhran içinde gördüğü İslam toplumunun kurtuluşu için fikir sahasında ciddi emek harcar. Eserlerinde sıklıkla İslam ve Batı toplumları karşılaştırmalarına yer verir. Said Halim Paşa'ya göre Doğu, Batı'dan o kadar farklıdır ki çok defa aynı kelimeler iki toplumda farklı anlamlar taşıyabilir. Said Halim Paşa'nın bunu vurgulamasındaki maksat, Avrupa'nın bilim ve sanayi alanındaki gelişmelerini kanıt göstererek kültürel üstünlüğünü de ilan etmesidir. Zira bu baş döndürücü teknik gelişmeler karşısında çözüm yolları arayan Müslüman dünyanın gelenekten kopan aydınları, kültürel sahada da teslim olmayı kabul ederken geleneksel yaklaşımdaki aydınlar da tamamen içe kapanış refleksi göstermişlerdi.

İşte Said Halim Paşa'ya göre en önemli nokta burasıydı; Batı'ya karşı nasıl bir tepki verileceği! Bu noktada o, ısrarla toplumların farklı

sosyopsikolojik kodları olduğunu vurguladı.

Örneğin Said Halim Paşa Jön Türk hareketine mensup olmasına rağmen aynı harekette yer alan pek çok isimden farklı olarak Batı'dan kayıtsız şartsız siyasi sistem ithal edilerek devletin çöküşünün önlenebileceği fikrine katılmaz. Ona göre Müslüman toplumlarda siyasal mücadeleler Batı'da olduğu gibi çatışma ve farklılaşmaya değil uzlaşma ve dayanışmaya dayanır. Bu nedenle aynı siyasal sistem, aralarındaki farklılıklar nedeniyle bu iki topluma birden yararlı olamaz.

Yine İslam toplumunun krizini analiz eden Said Halim Paşa, İslam toplumunun bugünkü geri kalmışlığının maddi olduğunu, eğitim eksikliğinden kaynaklandığını ifade eder. Batı toplumlarının içerisine düştüğü bunalım ise manevidir. Doğal ahlaki yasaların bilinmemesinden kaynaklanmaktadır. Özetle İslam toplumu maddi, Batı toplumu ise manevi mutluluktan yoksundur. İslam toplumu maddi geriliğini ortadan kaldırmak için Batı'dan yararlanmalı, Batı toplumları ise bu manevi buhrandan kurtulmak için İslam'ın öngördüğü ahlaki ve toplumsal yasaları öğrenmek amacıyla İslam toplumuna yönelmelidir.

Said Halim Paşa'ya göre bir toplumun dinsiz mutlu olması düşünülemez. Çünkü her toplum ruhunda bir inanç ihtiyacı duyar. Batı toplumları bugün Hristiyanlıktan uzaklaşmıştır ama dinden

Said Halim Paşa, İslam toplumunun bugünkü geri kalmışlığının maddi olduğunu, eğitim eksikliğinden kaynaklandığını ifade eder. Batı toplumlarının içerisine düştüğü bunalım ise manevidir. Doğal ahlaki yasaların bilinmemesinden kaynaklanmaktadır.

uzaklaşmamıştır. Çünkü Hristiyanlık yerine kendilerine bilimcilik felsefesini din edinmişlerdir. Artık Batı'nın manevi rehberleri ruhbanlar değil bilim adamları ve filozoflardır. Bu yeni din kendilerine mutluluk verecek midir? Paşa'ya göre bunu zaman gösterecektir. Çünkü kendi ifadesiyle "Batı için her yol Roma'ya giderse, İslam dünyası için de Mekke'ye gider."

Kanun-u Esasî hakkında Başka Bir Görüş

Said Halim Paşa, temel amacı Osmanlı Devleti'nde bir anayasa ilan edilmesi ve meşruti bir monarşi kurma gayesindeki Jön Türk hareketinin içindedir. Ama bir fikir adamı olarak ülkenin sosyal şartlarından koşullarından hareketle ve Osmanlı ülkesi değil

Avrupa ülkeleri esas alınarak hazırlandığını söylediği 1876 Anayasası'na şiddetle karşıdır.

Said Halim Paşa'ya göre Batı'nın siyasi ve sosyal ihtiyaçlarına göre hazırlanan anayasa, Balkanlardan Arabistan çöllerine kadar uzanan Osmanlı Devleti'ndeki farklı toplulukların bünyesiyle bağdaşmamaktadır. Çünkü ona göre Osmanlı milletinin çoğunluğu henüz dünyaya kapalı kırsal bir hayat sürmektedir.

Dahası, bu kapalılık yanında Batı toplumlarında büyük bir rol oynayan aristokrasi ve burjuva sınıfı Osmanlı toplumunda yoktur. Osmanlı toplumunda en faal ve aydın sınıf memurlardır. Dolayısıyla Osmanlı toplumunda ayrıcalıklı sınıf anlayışı bulunmadığından sınıflar arası bir mücadele de yoktur. Dolayısıyla, anayasanın başka ülkelerin deneyimlerinden faydalanmakla beraber ülkenin sosyal şartlarına ve değerlerine uygun olarak hazırlanması gereklidir.

Bu ilke sadece anayasa ile ilgili de değildir. Batı'dan getirilen tüm yenilikler, ülkelerin sosyal, kültürel şartları ve değerleri ile uyumlu olmalıdır. Aksi takdirde, başkalarının deneyim ve kanunları ile sorunlarımızı çözmeye kalkışmak Said Halim Paşa'ya göre ülkenin kendi kimliğini yitirmesi ve çözümsüz bir teslimiyetten başka bir şey değildir.

Fırtınalı Yıllarda Yöneticilik

Said Halim Paşa, sadece yüksek bir bürokrat değil aynı zamanda devrin önemli

fikir adamlarındandı. Kendisi Âyan Meclisi üyesi olabilirdi fakat Cem'iyet-i Tedrîsiyye-i İslâmiyyenin (Darüşşafaka) idare meclisi üyeliğinde de bulunarak kültürel hayata da dâhil olmaktan geri durmuyordu.

Fakat II. Meşrutiyet'ten sonra Osmanlı Devleti en zor günlerine girdi. Gerek dışarıdan kendisine yapılan saldırılar, gerek dünyayı bir savaşa doğru sürükleyen milletlerarası gerginliğin had safhaya varması ve gerekse de Osmanlı iç politik çekişmeleri her geçen gün bunalımı arttırıyordu.

İşte tam da bu fırtınalı iklimde Said Halim Paşa gerçekten kritik görevler üstlendi. Said Halim Paşa, Balkan Harbi'nin bu bunalımlı ve yıkım yıllarında 1912'de Şu'ra-yı Devlet Reisi, 1913'te ise Hariciye Nazırlığı (Dışişleri Bakanlığı) görevine getirildi. Ama ne Osmanlı siyasi hayatında ne de dünya siyasetinde tansiyon düşüyordu. Bütün işaretler büyük bir dünya savaşını işaret ediyordu. İşte tam bu iklimde bir suikast ile Osmanlı kamuoyu çalkalandı. Sadrazam Mahmut Şevket Paşa öldürülmüştü. Osmanlı iç siyasetinde gerginliğin son haddine geldiği bu noktada hem deneyimli devlet adamı hem de bir fikir adamı olan Said Halim Paşa'ya ağır bir görev verildi: Osmanlı Devleti'nin ikinci adamı olmak yani sadrazamlık. Paşa, 11 Haziran 1913'te kendisine vezirlik rütbesi verilerek önce sadaret kaymakamlığına, ertesi

gün de sadrazamlık makamına getirildi ve hükümeti kurdu.

Said Halim Paşa Devletin İkinci Adamı

Said Halim Paşa'nın sadrazam yani devletin ikinci adamı seçilmesi âdeta yükselen gerginliği onun mutedil, akliselim sahibi ve bilge duruşu ile dengeleme gayreti gibiydi. Zira sadrazamlıktaki gayretleri de bu fikri doğrular nitelikteydi.

Said Halim Paşa, sadrazamlığı döneminde Osmanlı Devleti'ni bunalacak olayları kararlı duruşu ve soğukkanlılığıyla çözmeye gayret etti. O dönemde millî bir travma olarak ortaya çıkan eski başkent ve sembol şehir Edirne'nin kaybedilmesi bunların başındaydı. Yeni sadrazam, Edirne'nin geri alınmasında ve Adalar meselesinde büyük hassasiyet gösterdi ve bu hassasiyeti sonuç verdi. Yine yaklaşan savaş bulutları içinde 2 Ağustos 1914 tarihinde Almanya ile ittifak antlaşması onun yalısında yapıldı. Fakat bütün bu ince diplomasisi ve soğukkanlı duruşu büyük felaketi önleyemedi. Sadrazamlığı döneminin en önemli olayı, kendisinin onayı alınmadan Rusya'ya yapılan saldırı sonucu Osmanlı Devleti'nin I. Dünya Savaşı'na girmesi oldu.

Said Halim Paşa'nın sadrazamlığı zor savaş yıllarında İttihat ve Terakki'nin önemli ismi Talat Paşa ile arasının açılmasıyla önce göstermelik bir hâle geldi ardından da rahatsızlığı ileri

sürerek istifa etmesiyle (3 Şubat 1917) sona erdi.

Sürgün Yılları

Mütareke yıllarında 1915 Olayları ile ilgili olarak suçlanmış ve Dîvân-ı Âlî'ye verilmiştir. Dönemin ileri gelen İttihat ve Terakki mensupları gibi önce tutuklanarak Bekirağa Bölüğü'ne konuldu, ardından da Malta'ya sürüldü. Malta'da da İngilizler tarafından 1915 olayları ile ilgili olarak yargılandı ama delil bulunamadığından serbest bırakıldı.

Said Halim Paşa arada kalmıştı. İstanbul'a dönmek istedi ama isteği sakıncalı görülüp reddedildi. Memleketi olan Mısır, İngiliz işgali altında olduğundan oraya da gidemiyordu. Roma'da bir konak kiralayıp oraya yerleşti. Ama burada da vatani için faaliyet göstermeye devam etti. Hatta uluslararası alanda tanınmışlığını ve saygınlığını kullanarak Anadolu'da bir Ermeni devleti kurulması fikrini destekleyen ABD başkanı Wilson'a bir mektup yazdı. Wilson'un fikirlerinin değişmesinde bu mektubunda önemli bir payı olduğu söylenir.

Tüm bu şartlar içinde Said Halim Paşa 5 Aralık 1921'de konağın önünde kendisini 1915 Olaylarından sorumlu tutan terörist Arşavir Şıracıyan tarafından öldürüldü. Paşa'nın naaşı 26 Ocak 1922'de İstanbul'a getirildi ve 29 Ocak 1922'de cenaze namazı Ayasofya Camii'nde kılınarak Sultan II. Mahmud Türbesi bahçesindeki babasının mezarının yanına defnedildi.

Her Dem Yeşil Çin Yaprığı

Çin yaprağı (aglaonema); gümüş kraliçe ve Çin her dem yeşili adlarıyla bilinen, ana vatanları, Yeni Gine, Filipinler ve Güneydoğu Asya'nın tropik ormanları olan egzotik görünümlü bitkilerdir. Hem nemli hem de kuru koşullara toleransları, direkt güneş almayan gölgeli ortamları tercih etmeleri ve fazla bakıma ihtiyaç duymamaları bitki bakımında zorlananlar için tercih edilebilir bir tür olarak karşımıza çıkarlar. Zarif yaprakları nedeniyle iç mekân dekorasyonlarında, modern bir oturma odası, ofis, loş yatak odası veya çalışma odası için sıklıkla tercih edilirler. Tam güneşi sevmezler, bu nedenle evinizdeki hemen hemen her oda için mükemmel bir tercih olabilirler. En önemli özelliklerinden biri, zararlı toksinleri filtreleyerek bulunduğu ortamın havasını temizlemeleridir.

Işık İsteği

Bitkinin koyu yeşil yapraklı çeşitleri neredeyse tam gölgede büyüyebilirken alacalı çeşitleri biraz daha parlak ışık gerektirir. Bitkilerin hiçbirini (çeşitleri ne olursa olsun) doğrudan güneş ışığına maruz bırakmamaya dikkat edin çünkü direkt güneş ışığı narin yaprakları kolayca yakabilir.

Toprak İsteği

İyi drene edilmiş, hafif asitli bir saksı toprağı bu bitkiler için mükemmeldir. Seçtiğiniz toprağın çok fazla su tuttuğunu fark ederseniz drenaja yardımcı olması için kum, perlit veya bulabilerseniz tarımsal zeolit ile karıştırmayı deneyin. Bitkinizi, tabanında geniş drenaj delikleri olan bir saksıya diktiğinizden de emin olmalısınız.

Sulama

Gümüş kraliçe, nemli fakat suyu drene olmuş toprakta büyür. Bu dengeyi sağlamak için bitkinizi iyice sulayın, ardından tekrar sulamadan önce kurumasını bekleyin. Bu şekilde sulamayı ilkbahar, yaz ve sonbahar boyunca sürdürebilir, kış aylarında sulama aralığını uzatabilirsiniz. Ancak saksınızdaki toprağın tamamen kurumasına asla izin vermeyin.

Sıcaklık İsteği

Bu bitkiler, yaklaşık 18 santigrat derecenin altındaki soğuk hava akımlarını veya sıcaklıkları sevmezler. Bitkinizi soğuk havalarda sürekli açılıp kapanan kapı ve pencerelerden veya hava ceryanı olan yerlerden uzak tuttuğunuzdan emin olmalısınız. Bitkinizi koyacağınız yer ne kadar nemli ve sıcaksa o kadar iyidir. Yüksek nem gereksinimi nedeniyle Çin yaprağı, kendini bir seranın sıcak, nemli ve aydınlık ortamında hissederse en iyi şekilde gelişecektir. Bu koşullara mümkün olduğunca yaklaşılarak iç mekânlarda da başarılı bir şekilde yetiştirilebilir. Bitkinizin etrafındaki nem seviyelerini artırmak için sık sık spreyle su püskürtün veya mutfak, yeterince aydınlıksa banyo gibi evinizin neme eğilimli bir alanına yerleştirmeyi de düşünebilirsiniz.

Çoğaltma

Her dem yeşil Çin yaprağı, yavaş büyüyen bir bitkidir; bu sebeple her iki ila üç yılda bir saksı değiştirmek yeterli olacaktır. Saksı değiştirme sırasında kökleri bölerek çoğaltılabilir. Hem ana bitkiyi hem de bölünmüş bitkiyi ayrı saksılara aldıktan sonra birkaç hafta biraz fazla nemli tutun. Birkaç hafta içinde gelişimleri hızlanacaktır.

Nem İsteği

Bitkinin yapraklarının sararmasının en yaygın nedeni, uygun olmayan toprak nemi, özellikle aşırı sulamadır. Kışın, bitkinizin sulamalar arasında biraz daha kurummasını sağlayabilirsiniz. Suladıktan sonra saksının altındaki drenaj deliğinden fazla suyun saksı tabağına aktığından emin olun ve tabaktaki suyu boşaltın. Bu bitkinin bakımındaki en önemli nokta, istikrarlı toprak nemi sağlamaktır, uzun süre kuru bırakılan toprağın akabinde uzun süre ıslak bırakmak bitkide stres yaratarak bağışıklık sisteminin bozulmasına ve bitkinin sararmasına neden olabilir.

Sürekli düşük nem ve kuru toprak, yaprakların kenarlarında kahverengileşmeye, ardından tamamen sararmaya neden olur. Yapraklarını sık sık spreylemek yaprak kalitesini artıracaktır. Doğrudan güneş ışığına çok uzun süre maruz kaldığında da bitkinin yapraklarında yanma gözlemlenebilir.

Hastalık ve Zararlılar

Zayıflamış veya stresli aglaonemalar, böcek istilalarına karşı daha duyarlı hâle gelir. Örümcek akarları gibi öz suyu emen böcekler, bitkinizin gelişimini olumsuz etkiler, yaprakçıkların ve yaprakların sararmasıyla hızla kendini gösterir. Unlu bitler ve örümcek akarları, iç mekân koşullarında sıklıkla görülür, bu küçük zararlılar çoğalır ve yaprak kısımları boyunca bitki girintilerine, sürgün aralarına yerleşirler. Böceklerin delici ağızları, bitkinizi tüketirler. Özellikle bitkiniz zayıf aydınlatma, besin eksikliği veya uygun olmayan toprak nemi nedeniyle de sağlıksızsa sararma daha da hızlı olur. İnsektisit (böcek ilacı) kullanarak bu sorunlardan kurtulabilirsiniz.

Çin her dem yeşili köpekler ve kediler için zehirli olduğundan evcil hayvanınız varsa dikkatli olmanız gerekir.

ÜÇ NESLİN HİZMETKÂRI: ÜMMÜ EYMEŦ

■ Dr. Melek YILMAZ GÖMBEYAZ

“O, benim ceddimden kalan son yadigârdır.”

Asıl adı Bereke bint Sa'lebe olan bu hanım, ilk oğlu Eymen'e atıfla Ümmü Eymen (Eymen'in annesi) olarak anılmış ve tanınmıştır. Habeşistan asıllı olan Ümmü Eymen, Hz. Muhammed'in (s.a.s.) dedesi Abdülmuttalib'in maiyyetinde iken onun vefatının ardından oğlu Abdullah'a, ondan da Hz. Peygamber'e tevarüs etmiştir. Yani Ümmü Eymen Hz. Peygamber'in ailesinden üç nesle hizmet etmiştir. Abdullah Âmine ile evlendiğinde onlarla birlikte yaşamaya başlayan Ümmü Eymen, Abdullah'ın vefatından sonra da ailenin bir parçası olarak görülmüş; Âmine'ye yardımcı olmasının yanı sıra, Hz. Muhammed (s.a.s.) doğduğunda ona hem sütannelik hem de dadılık yapmıştır. Böylece o, başından beri bu ailenin sevinçlerine olduğu gibi hüznlerine de şahit olmuş; Abdülmuttalib'in evlat acısına, Âmine'nin dul, anne karnındaki bebeğin yetim kalışına tanıklık etmiştir. Ümmü Eymen, Âmine'yle (r.anha) birlikte yaşadıkları o evde, hem onun hem de küçük oğlunun bir nevi en yakın yardımcısı olmuştur.

Hız. Muhammed (s.a.s.) yaklaşık altı yaşına geldiğinde annesi onu hiç görmediği babasının mezarını ve bazı akrabalarını ziyaret etmek niyetiyle Medine'ye götürmek istediğinde Ümmü Eymen'i de yanına almıştı. Ancak giderken

üç kişi olarak başlayan bu yolculuk, dönüşte iki kişi olarak tamamlanacaktı. Zira Âmine, dönüş yolunda Ebvâ mevkisinde aniden hastalanarak vefat edecekti. Ölümünün yaklaştığını anlayan Âmine, “...Her yaşayan ölür, her yeni eskir, her yaşlanan sona erer. Evet, ben de öleceğim fakat hep anılacağım. Çünkü ardımda tertemiz, hayırlı bir evlat bırakıyorum.” dedikten sonra oğlunu Ümmü Eymen'e emanet ederek bu dünyadan göçecekti.

Ümmü Eymen, babasından sonra annesini de kaybeden hem yetim hem de öksüz kalan küçük çocuğu beş gün süren dönüş yolculuğundan sonra Mekke'ye ulaştırmayı başarak dedesi Abdülmuttalib'e teslim etti. Ancak büyüünceye kadar Hz. Muhammed'i (s.a.s.) yalnız bırakmayıp onun dadılığını

Cesur, güçlü ve becerikli bir hanım sahabi olan Ümmü Eymen, bir kadın olarak bizzat Uhud, Huneyn ve Hayber gazvelerine katılmış, Müslümanların en çetin günlerinden olan Uhud'da askerlere su dağıtmış, yaralıları tedavi etmiştir.

sürdürdü, onu kendi çocuğu gibi koruyup kollamaya devam etti.

Ümmü Eymen, Hz. Muhammed (s.a.s.) evlendiğinde de ona ve ailesine hizmet etme arzusundaydı. Ancak Allah Resülü, Ümmü Eymen'in kendi yuvasını da kurmasını istediğinden onu azat etti. Bundan sonra Ubeyd b. Zeyd'in izdivaç talebini kabul eden Ümmü Eymen, bu evlilikten Eymen adında bir erkek evlat sahibi olsa da bir süre sonra eşi vefat etti. Tüm bunlar nübüvvetten önce idi. Ümmü Eymen, nübüvvetten sonra da yani Hz. Muhammed (s.a.s.) peygamber olup çeşitli baskı ve zorluklara maruz bırakıldığında da onu yalnız bırakmadı. O, kendisine anne olmadan anneliği tattıran, emek ve değer verdiği Hz. Muhammed'in (s.a.s.) yanında olmaya devam etti; ehl-i beytin diğer fertleri gibi, ona inanan ilk Müslümanlardan oldu. Allah Resülü; dedesinden, babasından ve annesinden kalan kıymetli bir hatıra olarak gördüğü, bakımında büyük emeği olan Ümmü Eymen'in güzel ahlakına istinaden “Cennet ehlinden biriyle evlenmek isteyen Ümmü Eymen'le evlensin.” diyerek onun değerini ortaya koydu. Nübüvvetin ilk yıllarında, Müslümanların türlü işkencelere uğradığı yıllarda Allah Resülü'nün Ümmü Eymen hakkında kurduğu bu cümle nasıl görmezden gelinirdi ki... Nitekim Hz. Peygamber'in (s.a.s.) manevi

oğlu Zeyd b. Hârîse onunla evlenmek istediğini beyan etti. Allah Resulü'nün nikahladığı bu iki güzide insanın evliliğinden Üsâme adını verdikleri bir oğulları oldu ki Hz. Peygamber (s.a.s.) onu kendi torunlarından biri gibi görür, öyle davranırdı.

Hasılı, Hz. Peygamber'e iman eden ilk Müslümanlardan olan Ümmü Eymen ve eşi Zeyd, Allah Teâlâ'nın Kur'an'da methettiği "es-sâbikûne'l-evvelûn"den oldukları gibi, Mekke'den Medine'ye hicret eden ilk muhacirlerden olma şerefine de nail olmuşlardı. Onlar, Resûlullah'ın ve Hz. Ebû Bekir'in aile fertleriyle birlikte hicret yolculuğunu gerçekleştirmişlerdir. Böylece Medine'ye yerleşen Ümmü Eymen, burada da Hz.

Peygamber'e olan bağlılığını, hizmet aşkını sürdürmüş, oğulları Eymen, Üsâme ve eşi Zeyd ile birlikte hayatları boyunca dinin hâdimleri olmuşlardır. Cesur, güçlü ve becerikli bir hanım sahabe olan Ümmü Eymen, bir kadın olarak bizzat Uhud, Huneyn ve Hayber gazvelerine katılmış, Müslümanların en çetin günlerinden olan Uhud'da askerlere su dağıtmış, yaralıları tedavi etmiştir. Onun, Uhud'da Hz. Peygamber'in talimatına uymadığı için yenilgiyle yüz yüze gelen ve Medine'ye geri dönen askerlere kızarak onları azarladığı, yanına birkaç kadın daha alıp Uhud'a gittiği, Resûlullah'ın sağ olduğunu görüp sevindikten sonra yaralı askerlere yardıma giriştiği kaydedilir.

Ümmü
Eymen, sevgili
Peygamberimizin
baba ve dedesinin
hizmetinde
bulunmuş,
sonrasında
Peygamberimize
dadılık etmiştir.
Bir ömür; onun eş,
çocuk ve torunlarının
yardımcısı olmaya
devam etmiş,
hayatını Resûlullah'a
ve ehl-i beytine
vakfetmiştir.

Ümmü Eymen, Müslümanlara hainlik eden Yahudilerin toplandığı Hayber şehrinin fethine de bir grup hanım sahabe ile katılmış; yaralıları tedavi etmek, yemek pişirmek gibi yardımlarla İslam ordusuna destek olmuştur. Ayrıca Huneyn gazvesine de oğullarıyla katıldığı rivayet edilen Ümmü Eymen'in, Müslüman ordusu için "Allah ayaklarınızı sabit kılsın!" diye dua ederek onları gazaya teşvik ettiği belirtilir. Ümmü Eymen bu savaşta büyük oğlu Eymen'i şehit vermiş; bir süre sonra da eşi Zeyd, Mute savaşında şehit düşmüştür.

Allah Resulü'ne ve dolayısıyla onun hane halkına hizmette bulunmayı, onlarla olmayı hayat tarzı olarak benimsediği

anlaşılan Ümmü Eymen, Resûlullah'ın yanı sıra kızlarının da izdivaçlarına tanıklık etmiş, onlara yardımcı olmuştur. Örneğin Ümmü Eymen, düğünden önce Hz. Fatıma'nın çeyizini kendisinin hazırladığını, bu çeyizin de bir yastık ve bir sergi/kilimden ibaret olduğunu söylemiştir. Keza Hz. Fatıma'nın ablası Ümmü Gülsüm'ün de gelin olarak hazırlanmasına dair işler Ümmü Eymen'in sorumluluğunda gerçekleşmişti.

Anne karnından doğumuna, bebekliğinden çocukluğuna, gençliğinden yaşlılığına, bekârlıktan evliliğine, beşerlikten peygamberliğine hayatının her evresinde Hz. Peygamber'in (s.a.s.) hayatının bir parçası olan Ümmü Eymen, buna mukabil ondan büyük hürmet ve vefa görmüştür. Allah Resulü, atalarından yadigâr olarak gördüğü Ümmü Eymen'i ziyaret eder, hâlini, ihtiyacını sorar, bazen onun evinde dinlenir ve ondan "ümmî/annem" diye bahsederdi. O, Resûlullah'ın hanesinin öyle bir parçasıydı ki, hayatı onlarla iç içeydi, onların hemen her anlarına dair anıları vardı. Örneğin Resûlullah'ın büyük kızı Zeynep vefat ettiğinde onun tekfin işleriyle ilgilenmesini istediği kişilerden biri Ümmü Eymen'di. Yine oğlu İbrahim vefat ettiğinde Ümmü Eymen Allah Resulü ile birlikte ağlamıştı.

Ümmü Eymen oğlunu ve eşini şehit vermiş olsa da en çok Resûlullah vefat ettiğinde

ağlamıştı; öyle ki aralarında Hz. Ebu Bekir ve Hz. Ömer'in de bulunduğu bazı sahabiler onu teselliye çalışınca şu manidar karşılığı vermişti: "O, Hak Teâlâ'ya kavuştu, bunu biliyorum lakin ağlamamın asıl sebebi vahyin kesilmesidir". Belli ki Ümmü Eymen sadece evladını değil daha ziyade sevgili Peygamber'ini yitirmiş olmanın verdiği acıyla ağlamaktaydı. Nitekim o, Resûlullah'ın vefatının ardından üzüntüsünü mısralara nakşetmiş, yedi beyitten oluşan bir mersiye söylemiştir.

Resûlullah'ın vefatından sonra ashab ona Hz. Peygamber'in

(s.a.s.) yadigarı olarak hürmet göstermiş, özellikle Resûlullah'ın yakın dostları Hz. Ebu Bekir ve Hz. Ömer ara ara onu ziyaret ederek hâl hatır sormuşlar, varsa ihtiyaçlarını gidermişler, o da onlara dua etmiş, birlikte Resûlullah'ı anıp hasretle ağlamışlardır.

Hz. Ömer'in oğlu Abdullah'a söylediği şu sözler, Resûlullah'ın Ümmü Eymen ve ailesini ne kadar sevdiğini açıkça göstermektedir: "... Resûlullah Üsâme'yi senden fazla, babasını da babandan fazla severdi; hele ki annelerine 'annemden sonra annem' derdi." Nitekim, Hz. Ömer'in oğlu Abdullah bir gün Ümmü

Eymen'in torunu Haccac'ı gördüğünde "Resûlullah (hayatta olup) onu görseydi çok severdi." demekten kendini alamamıştı. Yine bu sevgiye işaret eden bir başka rivayete göre Resûlullah, torunu Hasan'ı sol dizine, Ümmü Eymen'in oğlu Üsâme'yi sağ dizine oturtur, onlar için dua ederdi. Irkçılığın, ayrımcılığın zirve yaptığı bir dünyada Hz. Peygamber (s.a.s.), Habeşli, siyahi, azadlı bir köleye ve dahi ailesinin her bir ferdine ayrı ayrı verdiği değerle ezberleri bozmuş, âdeta çıkır açmıştı.

Hz. Peygamber'in (s.a.s.) baba ve dedesinin hizmetinde bulunmuş, sonra Hz. Peygamber'e dadılık etmiş ve devamında da onun eş, çocuk ve torunlarının yardımcısı olmaya devam etmiş olan Ümmü Eymen, hayatını tabiri caizse Resûlullah'a ve ehl-i beytine vakfetmişti. Resûlullah da ondan her daim övgüyle, şükranla bahsetmiş, "anne" hitabıyla muhabbetini göstermiş, "Bu, benim ehl-i beytimin (ailemin) bakıyyesidir." diyerek onun kendi nezdindeki yerini izhar etmişti.

Bazı başka rivayetlerde belirtildiğine göre Ümmü Eymen, halife Ömer'in camide şehit edildiği haberiyle sarsılmış, "İslam'ın güneşi işte bugün sarardı, Allah dostları bir bir gidiyorlar." demiş, iyice ilerleyen yaşıyla birlikte bu olaydan bir süre sonra vefat etmiştir. Medine'ye defnedilen Ümmü Eymen'in kabri Cennetü'l-Bakî'dedir.

HEPATİTLER

■ Uzm. Dr. Reyhan KÖROĞLU

Hepatit, karaciğer iltihabı anlamına gelir. Hepatitlerin bazı türleri kendiliğinden iyileşirken bazı türleri ise karaciğerde ciddi sorunlara yol açabilir. Kronik hepatit türleri uzun süreçte; karaciğerde siroza, fonksiyon kaybına ya da karaciğer kanserine neden olabilir. Hepatit, karaciğerleri etkileyen ve ciddiye alınması gereken enfeksiyon türlerinin başında yer alır. Hepatit hastalığının dört ana ögesi bulunur. Bunlar; hepatit A, hepatit B, hepatit C ve hepatit D türüdür. Bu türlerin hepsi de bulaşıcı türlerdir. Bakteriler, mantarlar, virüsler ya da parazitler gibi birçok faktör hepatit nedenleri arasında sayılabilir.

Viral Hepatit Türleri

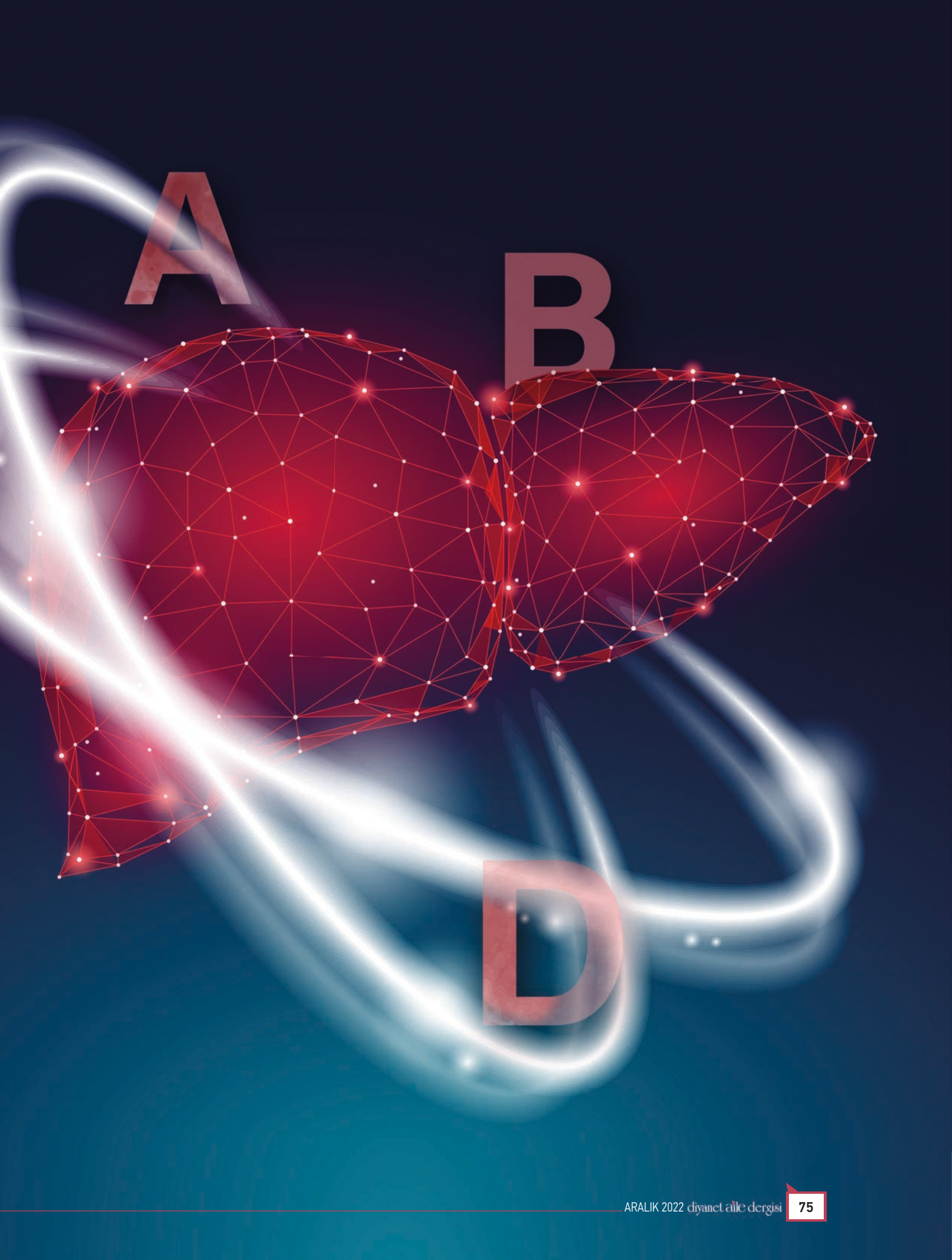
Hepatit A: Tüm dünyada yaygın olup, özellikle çocukluk çağında görülen bir enfeksiyondur. Hepatit A aşısı, 2 doz hâlinde, 18 ay ve 2 yaş döneminde yapılır. Hepatit A aşısının ömür boyu koruyuculuğu vardır. Kişi hepatit A enfeksiyonu geçirmişse tekrar hastalığa yakalanmaz. Hepatit

A, grip benzeri şikâyetlere yol açar ancak birkaç ay içinde bu şikâyetler kaybolur. Nadiren uzun sürer ve karaciğer yetmezliğine neden olabilir.

Belirtileri: Gözlerde sarılık, aşırı hâlsizlik, yorgunluk, yüksek ateş, kilo kaybı, dışkı renginde değişiklik gözlemlenmesi.

Tedavisi: Hepatit A tedavisi için spesifik bir metot yoktur. Sadece karaciğeri korumak için kullanılan destek ilaçlar önerilir. Hasta gözlem altında tutulmak üzere tedavisine evde devam edebilir. Hepatit A hastası bir kişinin gün içinde sıvı alımına dikkat etmesi, alkolden uzak durması, sağlıklı beslenmesi, hijyene dikkat etmesi ve evdeki bireylerle temasını azaltması gerekir.

Hepatit B: Salya, tükürük, kan, ter veya cinsel aktivite gibi durumlarda salgılanan vücut sıvılarının aracılığıyla bulaşır. Hepatit B'nin sıklıkla kan teması yoluyla bulaştığı bilinmektedir. Bu nedenle kişilere manikür, pedikür gibi işlemleri yaptırırken dikkat etmesi tavsiye edilir.

Belirtileri: Gözlerin içinin sarı bir renk alması, ishal, dışkı renginde değişiklik, iştah kapanması, aşırı yorgunluk, hâlsizlik, ödem, baş ve vücut ağrıları.

Kronik hepatit B enfeksiyonlarının çoğu iyileşme seyrine girer, ancak yaklaşık % 0.1'lik bir kısmında "fulminan hepatit" adı verilen, ani başlayan ve hızlı gelişen karaciğer yetmezliği tablosu ortaya çıkar ve bu tablo ölümcül seyredebilir.

Kronik hepatit B virüsü enfeksiyonu ise hepatit B virüsünün vücuda girerek altı aydan uzun süre yok edilemediği ve karaciğer hasarı (siroz), karaciğer kanseri ve ölüm gibi kötü sonuçlar doğurabilecek şeklidir.

Akut hepatit B enfeksiyonunun kronikleşme oranı yenidoğanlarda yüzde 90'larda iken, yaş ilerledikçe düşer ve erişkinlik döneminde yüzde 1-5 arasında seyreder.

Bu iki formun yanı sıra, virüsün bulaştığı kimi bireylerde hastalık olmaksızın virüs vücutta kalabilir veya hastalık oluşup iyileştikten sonra dahi vücuttan temizlenemeyebilir. Bu hastalarda herhangi bir belirti veya şikâyet bulunmaksızın taşıyıcılık söz konusu olur; dolayısıyla hastalığın bulaşıcılığı devam eder.

Hepatit B virüsü dış ortamda bir hafta canlı kalabilir ve hepatit C'den on kat, HIV'den de yüz kat daha bulaşıcıdır.

Bunun yanı sıra bu virüsle enfekte anneden doğan çocuklar özellikle önemli bir risk grubunu oluşturur. Bu nedenle çocukların doğdukları andan itibaren,

Hepatit, karaciğerleri etkileyen ve ciddiye alınması gereken enfeksiyon türlerinin başında yer alır. Hepatit hastalığının dört ana ögesi bulunur. Bunlar; hepatit A, hepatit B, hepatit C ve hepatit D türüdür. Bu türlerin hepsi de bulaşıcı türlerdir.

yetişkinlerin ise bulaşma açısından yüksek riskli bir iş kolunda çalışıyorlarsa vakit kaybetmeden hepatit B aşısı yaptırmaları gerekir.

Tedavisi: Hepatit B tedavisi, hastalığın seyrine göre değişiklik gösterebilir. Eğer hastanın herhangi bir bulgusu yoksa ve sadece taşıyıcıysa genellikle bir tedaviye ihtiyaç duyulmaz. Fakat yine de taşıyıcı kişilerin korunmasız cinsel ilişkiden kaçınmaları, kişisel eşyaları (diş fırçası, tırnak makası ya da kan) paylaşmamaları, alkolden uzak durmaları gerekir.

Hepatit B aşısı: Hepatit B aşısı genellikle 2, 3 veya 4 enjeksiyon olarak yapılır. Bebeklere hepatit

B aşısının ilk dozu doğumda yapılmalıdır. Aşılamaya genellikle 6-18 aylıkken tamamlanır. Aşının doğum dozu bebeklerde uzun süreli hastalığı ve hepatit B'nin yayılmasını önlemenin önemli bir parçasıdır. Henüz aşı olmamış 19 yaşından küçük çocuk ve ergenler aşılanmalıdır. Daha önce aşılanmamış ve hepatit B'den korunmak isteyen yetişkinler de aşı olabilir.

Hepatit B aşısı aşağıda listelenen kişilere de önerilir:

- Eşlerinde hepatit B olan kişiler
- Cinsel yolla bulaşan bir hastalık için değerlendirme veya tedavi isteyen kişiler
- İğneleri, şırıngaları veya diğer enjeksiyonluk malzemeleri ortak kullanan insanlar
- Hepatit B virüsü bulaşmış biriyle birlikte yaşayan kişiler
- Kan veya vücut sıvılarına maruz kalma riski taşıyan sağlık ve kamu güvenliği çalışanları
- Gelişimsel özürlü bireyler için olan tesislerde kalanlar ve çalışanlar
- Nezarethane veya hapis hanede yaşayanlar
- Hepatit B oranlarının yüksek olduğu bölgelere seyahat edenler.

Hepatit C: Kan yoluyla bulaşan hepatit türlerinden biridir. Genellikle uyuşturucu kullananlar, sağlık çalışanları ve doğum esnasında bebeklerde sıklıkla görülebilir. Damar içi iğnelerin kullanımı hastalığın bulaşmasında son derece etkili bir rol oynar. Ayrıca kişisel eşyaların (jilet ya

da diş fırçası gibi) ortak kullanımı da hepatit hastalığının bulaşmasına zemin hazırlar. Nadir olarak gözlemlense de bazı kişilere cinsel aktivite sonucu bulaştığı görülmüştür.

Belirtileri: Yüksek ateş, hâlsizlik, yorgunluk, dışkı renginde değişiklik, ishal, sarılık, eklemlerde ağrı, kusma.

Tedavisi: Hastalığın henüz bilinen bir aşısı bulunmamaktadır. Günümüzde hâlâ çeşitli tedavilerinin araştırmalarla ilerletildiği hepatit C'nin zararlı etkilerinde, tedavi sürecinde ciddi bir azalma yaşanmaktadır. Tedavi yöntemleri; doğrudan etkili antivirallerin kullanımı, virüsün vücuttan dışarı atılması ve kür sağlayarak hastalıkla baş edilmesi işlemleridir. Enjeksiyon vasıtası ile kullanılan interferon bazlı tedavilerin

yerini alan antiviral tedavi (virüs enfeksiyonlarına karşı kullanılan ilaçlar), hastalıkla mücadele sürecini 8 ile 12 haftaya kadar azaltabilir. Antiviral etkili tedavi yöntemlerinin, karaciğer fonksiyonlarını düzelttiği, siroz ve benzeri komplikasyonları büyük oranda azalttığı, kanser gelişimini büyük oranda önleyebildiği gözlemlenmiştir. Hastalık seyrini iyileştiren çeşitli tedavi yöntemlerinin kullanılması ile ölüm oranında önemli bir azalma meydana gelmiştir.

Hepatit C taşıyıcıları nelere dikkat etmeli?

Hepatit C virüsü taşıyıcısı olanların, hasta olmasalar bile hastalığı başkalarına bulaştırabileceklerini bilmeleri gerekiyor. Hepatit C virüsüne karşı henüz onaylanmış bir aşı yoktur. Toplumdaki bireylerin kendilerini korumaya yönelik bilinçlenmesi gerekir. Güvensiz cinsel ilişkilerden kaçınılmalı ve cilt bütünlüğünü bozabilecek dövme, manikür, pedikür, piercing gibi uygulamalarda kullanılan

aletlerin steril olmasına dikkat edilmelidir.

Hepatit D: Hepatit D virüsü, kendisini çoğaltabilmek için hepatit B virüsüne ihtiyaç duyar. Bu da hepatit D virüsüne sahip olan bir hastanın aynı zamanda hepatit B virüsüne de sahip olduğu anlamına gelir. Hepatit D, delta hepatit olarak bilinen bir türdür. Kan ürünleri ve doğum anında anneden bebeğe kolaylıkla geçebilir. Cinsel temas yoluyla geçişi nadir olarak gözlemlense de bazı kişilerde olabilir.

Belirtileri Hepatit D çoğu zaman siroz evresine geçene kadar herhangi bir belirti vermeyebilir. Bazı hastalarda ise hepatit B belirtileri gibi bulgular gözlemlenebilir.

Tedavisi: Hepatit D tedavisi için herhangi bir aşılamaya ya da başka bir yöntem bulunmamaktadır. Hekimler, hastalığın bulaş yoluna bakarak hastaya en uygun tedavi yöntemini belirler. Bu tedavi yöntemi hepatit D hastalığının tedavisinden çok olası hastalık bulgularını önlemeye yöneliktir.

BULMACA

Hazırlayan: Ali OSMANOĞLU

İstiklâl Marşımızın yazarı	Kıyı, yaka	Daha kötü	İlkel benlik	Dua, münacaat	Su yolu	Kur'an cümlesi	İsim
Yazın, literatür	Sürekli					Andaç	
Hükümdar ailesi					Fiyat	Nokta, puan	
Son kullanma tarihi			Ses kaydedilen manyetik şeritli kutu		Kırk, çıkık		Kayıp
Bir erkek ismi			Kaş ile saç arasındaki bölüm				Sınır
Cet, dede							Parça
		Aşıkâr	Gerçek	Hafif yel			
				Ses çalma aracı			
Takım	İşaret, emare	Nimet				Bir küçükbaş hayvanı	
		Kapı basamağı				Bir ilimiz	
		İdadi				Bir sure adı	
Yok etme, giderme				Zahmet	Seki		
Trabzon'un bir ilçesi					Ufak		
	Zahmet, sıkıntı			Düz, ensiz kılıç			İcar
							Yüz rengi
Nefer	Sahip		Yönetilen halk	Çavuş kuşu			
	Defa			Hangi şey?			
	Irak			Bir görme kusuru		Genellikle	
Temel içeceğimiz		Yüce, büyük	Limon tadı			Tembellik	
						Kubağanın küçük hali	
İnce dokulu, tropikal bir ağaç				Akıllı			Üst karşıtı
				Kamer			
			Kuru olmayan		Uçamayan bir kuş türü		
Bakmakla mükellef kişiler	İstiklâl Harbi millî direniş örgütü						
					Büyük, en büyük	Bacağın etli bölümü	
					Zikreden		
							Faiz
					Alaca aş		
					Yonga	Küçük tayfa	
						Eski dilde ayak	
							Yapı
					Sayı işareti		

Bulmacanın çözümünü dergi.diyamet.gov.tr adresinde yer alan dergimizin PDF dosyası içinde bulabilirsiniz.

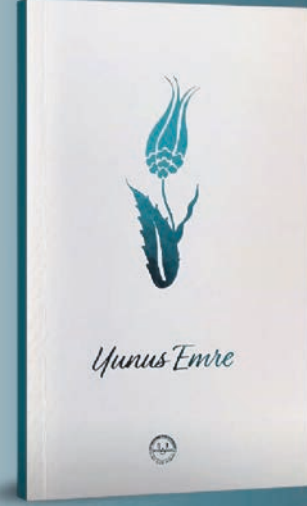
The crossword puzzle grid is filled with various Turkish words and phrases. Some of the words are highlighted in grey, while others are in white. The words are arranged in a way that they intersect horizontally and vertically. The portrait of Atatürk is a sepia-toned image showing him from the chest up, wearing a suit and tie, with a serious expression.

Words found in the grid (some highlighted in grey):

- Yere serilen dokuma
- Tabir
- İkinci
- İtalya'nın başkenti
- Numara
- Bir sure adı
- Duman lekisi
- Bir bağlaç
- Kaybolan şey
- İstanbul Teknik Üniversitesi
- Bir sure adı
- Kalın ağaç gövdesi
- Kir
- Korkutma, tedhiş, yıldırı
- Bir ev aleti
- Tapınak, ibadet yeri
- Murabba
- Ölümsüz
- Namaza çağrı
- Yığma tepe
- Basılı eser
- Kabul etmeme
- Darbimesel
- Özel merkez
- Makro
- Engel
- Arjantin plaka kodu
- Bel kemiği
- İri toprak parçası
- Bir el aleti
- Allah'a boyun eğme
- Açık olmayan
- Bir kümes hayvanı
- Çizgi
- Olumsuz bir ön ek
- Mıknatıs ucu
- Derviş selamı
- Lütesyum simgesi
- Plastik şişe
- Bir sure adı
- Geniş atkı
- Miraç bineği
- Erzurum yöresine ait bir yemek
- Donuk renkli
- Kâşif
- Baryum simgesi
- Seçme işi, intihap
- Bir işaret zamiri/sıfatı
- Bir sure adı
- Anlatım
- Suçu bağışlama
- Seviye
- Arapçada birinci tekil şahıs zamiri
- Okuyucu
- Uzaklık ünlemi
- Zehir
- Maden Tetkik Arama
- Dokuzdan bir fazla
- Resimli ilan
- Akümülatör
- Bir Hint topluluğu
- İlgi
- Lahza
- İlave
- Simgesi Fe olan element
- Baston
- Genişlik
- Sonsuz

YUNUS EMRE

■ Zeynep ÇELİK

Büyük edipler zamanın ve mekânın sınırlarından taşarlar. Onlar, yerel olanın içinden evrensele temas ederek çağları aşar, yüzyıllar öncesinden günümüze ve hatta yarınlarımıza seslenirler. Geleceğe sözün tohumunu serper, zamanın çeperlerini yıkarak güzelliklerini çağımıza taşırlar. İslam medeniyetinin beşiği olan Anadolu, nice âlimin, arifin, edibin evi olmuş; insanlığı kucaklayan bir irfan yuvasına dönüşmüştür. İslam dininin hakikatlerini gönülden idrak etmiş, ilhamını Kur'an ve sünnetten alan Yunus Emre de bu irfan ehlinin öncülerindendir. Allah ve peygamber sevgisiyle dolu gönlünün neşvesini kelimelere yansıtan Yunus Emre, İslam ahlakının bir ifadesi olarak "Yaratılanı hoş gör, Yaradan'dan ötürü" sözlerini bu topraklara nakşetmiştir.

Diyanet İşleri Başkanlığı, *Yunus Emre* kitabıyla, Yunus'un dilindeki saflık ve bereketi okurlarla bir kez daha buluşturmuştur. Prof. Dr. Şahin Köktürk "Yunus Emre Hayatı ve Edebî Şahsiyeti" ile onun tarihî ve menkıbevi hayatını kaleme almış, edebî kişiliği ile şiirde Türkçemizin en duru, en nadide örneklerini verdiğini dile getirmiştir. Prof. Dr. Levent Bayraktar "Yunus Emre ve Medeniyet Değerleri" yazısında Yunus

divanından örneklerle içinde bulunduğumuz zaman diliminde onun temsil ettiği değerler nizamına her zamankinden daha çok ihtiyaç duyduğumuzu vurgulamıştır. "Yunus Emre'nin Himmeti"ni kaleme alan Doç. Dr. Meliha Yıldırım Sarıkaya, "himmet" kavramının Yunus'un dizelerindeki yerine değinmiş, irfan geleneği açısından "himmet" in önemi üzerinde durmuştur. Prof. Dr. Namık Açıkgöz, "Yunus Emre Şiirinde Namazın Şiiriyet Yönü" ile onun şiirlerinde yer alan dinî değerlere de atıf yaparak Yunus'un İslam dininin kalbinden seslendiği gerçeğinin altını çizmiştir: "Yunus Emre, Müslümanlar için 'dinin direği ve müminin miracı' olarak kabul edilen namaz ibadetini, şiirlerinde en çok işleyen şairdir. O, namazla ilgili şiir ve beyitlerinde ilmi hâl bilgileri vermemiş, namazın bir insan için faziletini, gönlü temizlemesini şiir sanatının sembolik diliyle anlatmıştır." Prof. Dr. Nevzat Tarhan, "Modernizm Kısacasında Mentör Yunus" yazısıyla Yunus'un dilinin bugün bize ne söylediğini anlamaya ve anlatmaya çalışmıştır. İnsanın yaratıcıyla bağının kesildiği çağda, ölümün ömre anlam kattığını Yunus'tan öğrendiğimizi dile getiren yazar, onun şiirleri vasıtasıyla duygu yönetimini öğrendiğimizi de ifade etmiştir.

Mahmut Gül'ün sunumu ile

frekanslar

4A (HD)

FREKANS: 12.380

POL: DİKEY (V)

SEMBOL: 27.500

FEC: $\frac{3}{4}$

JHD YAYIN

4A (SD)

FREKANS: 12.422

POL: YATAY (H)

SEMBOL: 30.000

FEC: $\frac{3}{4}$

JSD YAYIN

yeni bölüm

Pazar

11.30

DIYANET TV

yayinsatis.diyamet.gov.tr

Yurt içinde Diyanet yayınları satış yerlerinden, yurt dışında müşavirlik ve ataşeliklerimizden temin edebilirsiniz.

ISSN: 2147-1452

9 772147 145203

Fiyat: 10 ₺